

Obsah

I Usnesení, doporučení a stanoviska

STANOVISKA

Evropský hospodářský a sociální výbor

498. plenární zasedání EHSV ve dnech 29. a 30. dubna 2014

2014/C 311/01	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Mezigenerační a mezikulturní opatření na podporu sociálního začlenění mladých občanů EU začínajících pracovat v jiném členském státě (stanovisko z vlastní iniciativy)	1
2014/C 311/02	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Zaměstnatelnost mladých lidí – sladění vzdělávání s potřebami průmyslu v době úsporných opatření	7
2014/C 311/03	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Relokalizace průmyslu do EU v rámci procesu reindustrializace	15
2014/C 311/04	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Průmyslové změny v evropském farmaceutickém průmyslu	25
2014/C 311/05	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Potírání nucené práce v Evropě a ve světě: úloha EU – příspěvek EHSV na konferenci MOP v roce 2014 (stanovisko z vlastní iniciativy)	31
2014/C 311/06	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Ochrana spotřebitele a vhodné řešení nadměrného zadlužení pro prevenci sociálního vyloučení (průzkumné stanovisko)	38

III Přípravné akty

EVROPSKÝ HOSPODÁŘSKÝ A SOCIÁLNÍ VÝBOR

498. plenární zasedání EHSV ve dnech 29. a 30. dubna 2014

2014/C 311/07	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů Za obnovu evropského průmyslu (COM(2014) 14 final)	47
---------------	---	----

2014/C 311/08	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení (ES) č. 715/2007 a (ES) č. 595/2009, pokud jde o snížení emisí znečišťujících látek ze silničních vozidel COM(2014) 28 <i>final</i> – 2014/0012 (COD)	55
2014/C 311/09	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů týkající se důsledků odebrání volebního práva občanům Unie, kteří vykonávají své právo volného pohybu COM(2014) 33 <i>final</i> . . .	59
2014/C 311/10	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o informačních a propagačních opatřeních na podporu zemědělských produktů na vnitřním trhu a ve třetích zemích COM(2013) 812 <i>final</i> – 2013/0398 (COD)	63
2014/C 311/11	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení Rady (ES) č. 850/98, (ES) č. 2187/2005, (ES) č. 1967/2006, (ES) č. 1098/2007, č. 254/2002, (ES) č. 2347/2002 a (ES) č. 1224/2009 a zrušuje nařízení (ES) č. 1434/98, pokud jde o povinnost vykládky úlovků COM(2013) 889 <i>final</i> – 2013/0436 (COD)	68
2014/C 311/12	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o klonování zvířat z řad skotu, prasat, ovcí, koz a koňovitých chovaných a rozmnožovaných pro hospodářské účely COM/2013/0892 <i>final</i> – 2013/0433 (COD) návrhu směrnice Rady o uvádění potravin ze zvířecích klonů na trh COM/2013/0893 <i>final</i> – 2013/0434 (APP) návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o nových potravinách COM/2013/0894 <i>final</i> – 2013/0435 (COD) . .	73
2014/C 311/13	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Budování hlavní dopravní sítě: Koridory hlavní sítě a Nástroj pro propojení Evropy COM(2013) 940 <i>final</i>	82

I

(Usnesení, doporučení a stanoviska)

STANOVISKA

EVROPSKÝ HOSPODÁŘSKÝ A SOCIÁLNÍ VÝBOR

498. PLENÁRNÍ ZASEDÁNÍ EHSV VE DNECH 29. A 30. DUBNA 2014

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Mezigenerační a mezikulturní opatření na podporu sociálního začlenění mladých občanů EU začínajících pracovat v jiném členském státě (stanovisko z vlastní iniciativy)

(2014/C 311/01)

Zpravodajka: **paní HEINISCH**

Dne 19. září 2013 se Evropský hospodářský a sociální výbor, v souladu s čl. 29 odst. 2 jednacího řádu, rozhodl vypracovat stanovisko z vlastní iniciativy k tématu

Mezigenerační a mezikulturní opatření na podporu sociálního začlenění mladých občanů EU začínajících pracovat v jiném členském státě

(stanovisko z vlastní iniciativy).

Specializovaná sekce Zaměstnanost, sociální věci, občanství, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 7. dubna 2014.

Na 498. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 29. a 30. dubna 2014 (jednání dne 30. dubna), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 187 hlasy pro, 2 hlasy byly proti a 9 členů se zdrželo hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) uznává, že rostoucí pracovní mobilita mladých občanů EU je důležitým a vítaným způsobem využívání jedné ze základních svobod Evropské unie a je stále častěji nutností. Přispívá ke zmírnění kritické situace na trzích práce v zemích jejich původu a v hostitelských zemích. Mladí migrující pracovníci přispívají k hospodářskému a sociálnímu rozvoji hostitelské země a přinášejí i nehmotné bohatství: rozmanitost, která podnikům i společnostem poskytuje nové příležitosti.

1.2 Mladí migrující pracovníci tímto využívají pracovních příležitostí, jež se jim skýtají, přes úspěšnou integraci na pracovišti v hostitelské zemi však nové výzvy pro společnost představuje jejich mimopracovní sociální začlenění do nového prostředí. Mladí občané EU, kteří pracují v jiných členských státech, než je země jejich původu, tvoří různorodou skupinu. Všichni mají právo na podporu ve fázi začleňování, zejména ti, jejichž jazykové schopnosti a ekonomické prostředky jsou slabší.

1.3 EHSV se domnívá, že je nutné věnovat zvýšenou pozornost zvláštním potřebám a problémům mladých občanů EU, kteří začali pracovat v jiném členském státě a nepobývají v hostitelské zemi pouze přechodně, pokud jde o jejich začlenění a zapojení do společnosti. V opačném případě to může dotyčným osobám i hostitelským zemím způsobit závažné potíže.

1.4 EHSV důrazně upozorňuje orgány EU a členské státy na růst xenofobie a rasismu vůči menšinám a přistěhovalcům a vyzývá k rozhodnému postupu proti tomuto druhu chování a skupinám, které je vyvolávají.

1.5 Vyzývá Komisi, aby prostřednictvím intenzivnější výměny zkušeností a dialogu podpořila členské státy v jejich úsilí o přijetí účinnějších integračních opatření ve prospěch této skupiny mladých migrujících občanů EU, kteří si již našli práci v jiném členském státě Evropské unie. EHSV se z toho důvodu vyslovuje pro posílení programů financovaných v rámci iniciativy „Tvoje první práce přes EURES“.

1.6 Integrace je proces sociálního charakteru, který probíhá ve vztahu mezi osobami a skupinami, a obousměrné povahy, protože zahrnuje jak přistěhovalce, tak hostitelskou společnost.

1.7 Komise by nejprve měla podpořit výměnu osvědčených postupů a sestavit přehled úspěšných koncepcí a postupů na pomoc těmto mladým migrujícím pracovníkům v jejich snaze o začlenění do společnosti. Zde by mohl být především uznán a zdůrazněn význam mezikulturních a mezigeneračních strategií a projektů v rámci vstřícného přístupu hostitelských zemí, jelikož se jedná o slibná podpůrná opatření.

1.8 EU schválila nové nástroje proti diskriminaci evropských občanů uplatňujících své právo na volný pohyb. Tyto nástroje musejí být účinně prováděny na vnitrostátní úrovni, neboť společnost umožňující diskriminaci přistěhovalců nemá začleňující charakter.

1.9 Komise by tento soubor osvědčených koncepcí a projektů měla zpřístupnit členským státům a měla by jim doporučit, aby je kreativně přejímaly. Je třeba vyzvat členské státy k tomu, aby Komisi informovaly o opatřeních, která již u nich byla úspěšně provedena různými subjekty, díky čemuž bude možné tento přehled rozpracovat a prohloubit tak výměnu zkušeností.

1.10 EHSV Komisi doporučuje, aby v další fázi prozkoumala, zda by mohla být přijata další vhodná opatření a jak by se dala realizovat. Měla by zejména vypracovat koncepci toho, jakým způsobem lze osvědčené a inovační strategie a postupy využít ve stávajících programech, platformách, fondech a iniciativách Unie a s jejich pomocí je podpořit.

1.11 EHSV navrhuje Komisi, aby podporovala činnost sociálních partnerů a občanské společnosti, jež mají velký význam v procesu integrace při přijímání a začleňování přistěhovalců.

1.12 EHSV má za to, že by Komise měla klást důraz na to, aby byli mladí lidé prostřednictvím svých organizací občanské společnosti náležitě zapojováni do důležitých procesů plánování a rozhodování o této otázce, aby v nich mohly být dostatečně zohledněny potřeby a problémy této cílové skupiny a aby tudíž mohly být úspěšně vyřešeny.

1.13 Sociální partneři a samotné podniky, které zaměstnávají mladé cizince, mají bezpochyby velkou odpovědnost. EHSV si přeje jejich větší zapojení do přípravy programů začlenění, které by lépe odpovídaly potřebám mladých pracovníků.

2. Úvod

2.1 Mladí občané EU jsou stále mobilnější a mnozí z nich odcházejí ze své rodné země – často kvůli neutěšené situaci na trhu práce (ale nemusí to být pouze z tohoto důvodu) –, aby si hledali zaměstnání v jiném členském státě EU. Vykonávají tak své základní právo na volný pohyb v Unii, přispívají k naplnění cíle větší pracovní mobility v EU a využívají příležitosti, jež z toho plynou. Z právního hlediska mají rovnocenné postavení jako občané hostitelské země, mají však zcela specifické problémy a zvláštní potřeby.

2.2 Mladí občané EU pracující v jiných členských státech, než je země jejich původu, tvoří různorodou skupinu. Jedná se totiž o mladé lidi s dobrým vzděláním, ale také s nízkým stupněm vzdělání a v nesnadné ekonomické situaci, kteří se odváží odstěhovat se ze své země, aby začali nový život jinde. Především ti druzí narážejí při začleňování na značné obtíže, protože často nemají dostatečné jazykové schopnosti ani přiměřené finanční prostředky potřebné k vybudování pevné sociální pozice v cizí zemi.

2.3 Tito mladí lidé proto musí mít možnost dobře se sociálně začlenit, aby se mohli aktivně účastnit a podílet na společenském životě v hostitelské zemi, který při svém příjezdu neznají nebo o něm mají jen mizivé informace, tj. aby mohli využívat důležité aspekty občanství i v novém prostředí.

2.4 Prostřednictvím programu „Tvoje první práce přes EURES“, jež byl stanoven ve stěžejní iniciativě Mládež v pohybu a v iniciativě Příležitosti pro mladé, Evropská komise podporuje pracovní mobilitu mladých lidí, aby byl splněn cíl dosáhnout 75 % míry zaměstnanosti vytyčený v strategii Evropa 2020 a aby se zlepšilo fungování evropských trhů práce.

2.5 Toto stanovisko z vlastní iniciativy se věnuje problémům, jež byly doposud většinou považovány za druhořadé – problémům sociokulturní integrace do nového prostředí prostřednictvím co nejrozsáhlejšího začlenění a zapojení do hostitelské společnosti. EHSV však také současně uznává, že bude nutné posoudit v dalším stanovisku sociální náklady a jiné dopady, které pracovní mobilita a migrace, především mladých lidí, přinese zemím a regionům jejich původu.

2.6 Cílem tohoto stanoviska je podpořit větší informovanost o tomto důležitém aspektu začlenění mladých migrujících pracovníků EU, a to jak v hostitelských zemích a zemích jejich původu, tak na úrovni Unie. Zdůrazňuje se v něm naléhavá nutnost podniknout odpovídající kroky, aby byly v členských státech na základě porovnání individuálních přístupů a specifických zkušeností vypracovány koncepce, které budou podloženy poznatky a budou zaměřené na výsledky, a aby byly podporovány ze strany Unie.

2.7 Hostitelské země a podniky částečně sice již nabízejí velice účinná pomocná opatření, jež se ovšem primárně zaměřují na aspekty spojené s prací. Jen ve výjimečných případech jsou doprovázena koncepcemi obecného vstřícného přístupu. V rámci programu „Tvoje první práce přes EURES“ jsou podporovány iniciativy v oblasti začleňování mladých pracovníků, které organizují zaměstnavatelé (jazykové a integrační kurzy doplněné administrativní pomocí a podporou při stěhování do jiné země). V rozsáhlé míře ještě chybí vhodné strategie, struktury, metody a zkušenosti, aby se účinně podpořilo začlenění těchto mladých lidí do společnosti a kultury hostitelské země tím, že jim bude poskytnuta pomoc, ale bude se od nich také něco vyžadovat.

2.8 Příslušné koncepce a opatření by záměrně měly mít mezigenerační a mezikulturní charakter. Tato opatření mohou naprosto zásadním způsobem přispět k integraci a k výkonu občanství EU v hostitelské zemi. Je třeba využít při tom v co největší míře zkušeností starší generace. Zejména přistěhovalci z různých zemí, kteří se již úspěšně začlenili, mohou díky rozmanitosti svých kulturních kořenů přispět inovačními prvky vzájemné podpory a rozdílnými formami solidarity.

2.9 Nezdařená sociální integrace a absence uznání identity těchto mladých lidí a jejich zvláštních potřeb může způsobit palčivé problémy, a to jak jim samotným, tak hostitelské společnosti. Rozčarování a nové ohrožení jejich budoucí perspektivy má často za následek změnu původně kladného postoje k hostitelské zemi a může dokonce vést k agresivním a radikálním názorům a chování.

2.10 Proto je nutné dát těmto mladým lidem najevo, že jsou přínosem, jsou vítáni a dostane se jim pomoci, aby neměli dojem, že představují problém a překáží. V neposlední řadě je třeba zajistit, aby kvalifikovaní a motivovaní mladí lidé kvůli frustraci neodcházelí do třetích zemí a aby tak o ně Evropská unie nepřicházela.

3. Výzvy a problémy, jimž mladí lidé čelí v cizí zemi

3.1 I když již v Evropské unii existují kvalitní poradenské a podpůrné systémy pro mladé uchazeče o zaměstnání v EU – například „Mládež v pohybu“, EURES, evropský portál pracovní mobility atd. – a hostitelské země v této oblasti učinily četná opatření, zaměřují se tyto programy převážně, ne-li výhradně, na aspekty spojené s trhem práce nebo souvisejí s prací. Různorodé jiné oblasti života mladých lidí, jejich potíže a zvláštní potřeby zůstávají do značné míry mimo pozornost, respektive v nich chybí prostředky podpory nebo jsou jen nedostatečné.

3.2 Zásadním problémem nově příchozích přistěhovalců v hostitelské zemi je to, že se zpočátku neorientují ve veřejných strukturách a procesech a neznají společenské zvyklosti a kulturu nebo o nich mají jen malé povědomí. V kombinaci s tím, že zpravidla ještě dostatečně neovládají jazyk dané země, jim to nesmírně ztěžuje přístup k právům a veřejným službám a nese to s sebou riziko ekonomického a sociálního znevýhodnění, především v mimopracovním životě.

3.3 V každodenním životě mohou nastat problémy, například co se týče bydlení, přístupu ke všeobecným a speciálním službám v oblasti zdraví a v sociální oblasti a u celé řady dalších životních potřeb, včetně trávení volného času a praktikování náboženského vyznání. S těmito problémy se potýkají všichni pracovníci, kteří pobývají v jiné zemi, než je země jejich původu.

3.4 V případě nedostatečných nebo ztížených možností účasti na společenském životě hrozí riziko izolace. Začíná to ve zcela běžných životních situacích a sahá až po zakoušené odmítnutí, diskriminaci a sociální vyloučení a může mít značné psychické důsledky, jež mohou zajít až k sociálnímu a citovému osamění. Pro tyto mladé lidi je to velice těžké, protože se nemohou spolehnout na pomoc starého okruhu příbuzných, přátel a vrstevníků.

3.5 Velmi významným způsobem, jak se úspěšně začlenit do hostitelské společnosti, je tedy účinné zapojení do obecného společenského života účastí na sociálních, politických, kulturních a sportovních aktivitách a také při praktikování náboženského vyznání, například v klubech, spolcích, sdruženích, stranách a odborech. Hladkému zapojení mladých cizinců však nezřídka brání různé překážky a navíc často chybí potřebné podněty, pobídky a zprostředkování kontaktu. Může to snadno vést k nehmotnému zchudnutí mladých přistěhovalců, které má rovněž katastrofální následky.

3.6 V tomto ohledu považuje EHSV za nezbytné posílit síť EURES, která doposud vykazuje nedostatky nejen z hlediska podchycení poptávky a nabídky, ale i co se týče struktury pomoci při začleňování a integraci. Integrace ještě nabyla na významu v souvislosti s nedávným rozšířením sítě EURES i na stáze a učňovskou přípravu a lze tedy očekávat, že do procesu evropské mobility bude zapojováno stále více mladistvých.

3.7 Zásadní přínos k rozvoji programů integrace může mít spolupráce mezi hostitelskou zemí a zemí původu, která by díky komplexnímu přístupu umožnila „uvědomělou migraci“ a podporovala budování nadnárodních mezikulturních sítí, jež by byly pro mladé migrující pracovníky dostupnější.

4. Důležité oblasti z hlediska ochrany a podpory mladých migrujících pracovníků

4.1 Mimo pracovní prostředí je pro mladé migrující pracovníky velice přínosné, jestliže se podpoří jejich potřeba navazování kontaktů. Může se tak dít formou strukturované komunikace nebo pořádání místních či regionálních akcí, jimiž se podnítl nebo podpoří výměna zkušeností a informací o právech a povinnostech, problémech a nesrovnalostech, možných řešeních atd. Při budování nové sítě vztahů hrají významnou roli sociální média.

4.2 Mladí migrující pracovníci jsou v převážné většině velmi motivovaní a iniciativní, proto by jim měla být nabídnuta široká škála jednoduchých možností a způsobů, jak by si mohli určit, koncipovat a uskutečnit také své vlastní podnikatelské projekty. Při tom by jim mohly pomáhat zkušené starší osoby, zejména pokud jde o otázky tržních příležitostí, technických a administrativních podmínek, financování, nábory zaměstnanců atd. v socioekonomickém kontextu hostitelské země.

4.3 Mimopracovní zapojení a začlenění mladých pracovníků z jiných zemí je rozsáhlá a důležitá oblast, v níž jsou nezbytná podpůrná a stimulační opatření. Zatím je však do značné míry zanedbávána. Nestačí, když mladí lidé v kurzech získají základní jazykové dovednosti v řeči hostitelské země a na pracovišti si osvojí odbornou terminologii.

4.4 Mají-li se zorientovat v novém prostředí, uspokojit své osobní potřeby a aktivně se zapojit do společnosti, je toho zapotřebí mnohem více. Zejména jsou nezbytné řádné informace, vhodné nasměrování, praktické propojení jazyka s řadou konkrétních životních situací a dlouhodobá a spolehlivá osobní pomoc při neúspěchu a zklamání.

4.5 Poskytování rad a podpory má mimo jiné rozhodující význam při hledání bydlení v případě konfliktů v bydlišti, obecném uspořádávání každodenního života, řešení finančních a daňových otázek, úsilí o další vzdělávání, výběru sociálních, kulturních, náboženských či sportovních aktivit, jiných formách trávení volného času, výkonu občanských práv a při účasti na politickém životě. Ve všech těchto situacích mohou velmi cenným způsobem pomoci ostatní mladí cizinci, krajané s dlouhodobějšími zkušenostmi s pobytem v hostitelské zemi a starší občané hostitelské země, kteří jsou ochotni pomoci z osobních pohnutek.

4.6 Při koncipování podpůrných a poradenských opatření se musí rozlišovat mezi řešením velmi rozdílných obtíží a potřeb. Nejprve jde většinou o počáteční problémy spíše právní, materiální či technické povahy, které lze poměrně snadno vyřešit vhodnými prostředky. Mnohem složitější však je překonat bariéry v procesu sociálního začleňování, k čemuž může být nezbytná dlouhodobá a spolehlivá pomoc.

4.7 V situacích, kdy je třeba přijmout obtížné rozhodnutí nebo vyřešit konflikt, může být velice důležité, aby se mladí přistěhovanci mohli obrátit na kontaktní osoby, ať už by šlo o osobní dohled či rádce nebo také poradce v rámci programu EURES, které by mohli požádat o radu a k nimž by mohli mít důvěru. Je důležité, aby tyto osoby měly mezikulturní zkušenosti a tudíž i potřebné porozumění a současně aby uměly účinně komunikovat a dokázaly těmto mladým lidem pomoci k samostatnosti.

5. Subjekty mající na starost provádění podpůrných opatření

5.1 Velkou odpovědnost bezpochyby nesou sociální partneři a samotné podniky, jež mladé cizince zaměstnávají. Mohou navíc poskytovat rady a konkrétní pomoc v mimopracovní oblasti tím, že budou pobízet zejména starší pracovníky k tomu, aby byli mladým zahraničním spolupracovníkům v podniku k dispozici coby osobní dohled či rádci, ale aby jim také a především pomáhali v otázkách týkajících se mimopracovního života. Skutečnost, že v malých a středních podnicích to bez podpory sotva půjde, představuje zvláštní problém, který je nutné vyřešit například tak, že se stanoví zařazení těchto činností mezi iniciativy financované v rámci programu „Tvoje první práce přes EURES“.

5.2 Organizace občanské společnosti se tradičně zabývají hlavně mimopracovními problémy lidí a vytvářejí možnosti pro lepší sociální začlenění a větší soudržnost společnosti. Prostřednictvím různých opatření, zejména v oblasti společenských, kulturních, sportovních a jiných volnočasových aktivit, která budou speciálně zaměřena na zvláštní problémy a potřeby mladých migrujících pracovníků, by měly tuto důležitou a pro budoucnost významnou skupinu ještě úžeji zapojit do celkového plánování svých činností.

5.3 Jak na pracovišti, tak v mimopracovní oblasti přináší velké výhody interakce zkušených starších osob s mladými přistěhovanci. Poznatky a úsudek starších lidí, kteří jsou ochotni podělit se o své zkušenosti s mladými lidmi, mají zcela mimořádnou hodnotu. Umožňuje to nejen najít odpovídající řešení problémů, ale je to také důležitou formou dialogu, který podporuje sociální soudržnost. Všem zúčastněným stranám z toho plyne značný užitek. Jestliže partneři tohoto dialogu navíc ještě pocházejí z různých kulturních prostředí, přináší to také důležité zkušenosti v otevřené a vícerozměrné společnosti, která poskytuje přístup a možnosti účasti pro všechny.

5.4 Přes veškeré již existující institucionální pomocné a podpůrné programy jsou rozhodujícím faktorem pro úspěšnost opatření osobní vztahy. Osobní zkušenosti, bezprostřední komunikace, individuální angažovanost, důvěra ve schopnosti ostatních, společné prožitky, to vše jsou katalyzátory slibného začlenění do nového pracovního prostředí a především do jiné společnosti. Zaručit tuto individuální osobní pomoc prostřednictvím přímých mezilidských kontaktů je významný úkol, který lze realizovat především strukturovaným uspořádáním dobrovolné činnosti. Kdo by tím mohl nebo měl být pověřen, to závisí na kultuře dané hostitelské země.

5.5 Důležité je nepokoušet se na národní ani na evropské úrovni o zavádění jednotných řešení. Jedná se o lidské potřeby a problémy, které se neřídí žádnou pevnou normou, ale vyžadují rozmanitá, flexibilní a vždy nová řešení podle toho, odkud dotyčné osoby pocházejí, v jaké osobní situaci se nacházejí a jaké jsou místní podmínky.

5.6 Velice úspěšnou formu osobní pomoci poskytují například takzvané „senior expert services“⁽¹⁾. V jejich rámci dávají osoby, které jsou již v důchodu, mladším lidem dobrovolně k dispozici své odborné znalosti a zkušenosti z nejrůznějších oblastí. Předávání dovedností a osobní zapojení starších lidí výrazně podporuje vzájemné porozumění, spolupráci a vzájemnou úctu jednotlivých generací, a podstatnou měrou tak přispívá k sociální soudržnosti.

5.7 Pro slibné strategie je důležité, aby byly systematicky dokumentovány dostupné možnosti a úspěšné postupy, aby byly vyhodnocovány na základě podkladů a úzce koordinovány a aby se o nich cíleně informovalo. Pro dosažení úspěchu je nezbytná úzká spolupráce veškerých subjektů a odpovědných organizačních jednotek a trvalé zapojení organizací všech zainteresovaných a dotčených stran. Je nutné usilovat především o to, aby byly zvláštní potřeby a problémy mladých migrujících pracovníků náležitě podchyceny, aby byly vypracovány cílené strategie a opatření, aby byly odpovídajícím způsobem využívány zdroje a aby bylo zajištěno monitorování výsledků. Mladí migrující pracovníci by se měli podílet na veškerém rozhodování a vyhodnocování.

6. Připomínky a možná opatření Evropské komise

6.1 Mobilita mladých pracovníků je projevem jedné ze základních svobod Evropské unie. Mladí lidé využívají příležitosti, které jim pracovní migrace skýtá. Může to výrazně zmírnit problémy na trzích práce jak v zemích jejich původu, tak v hostitelských zemích. Je třeba důkladněji zdokumentovat, zanalyzovat a pochopit specifickou situaci mladých migrujících občanů EU pracujících v jiných členských státech EU, kteří jsou velmi důležitou složkou budoucnosti Evropy.

6.2 Zvýšenou pozornost je třeba věnovat zejména mimopracovnímu začlenění mladých lidí z jiných členských států EU do společnosti hostitelské země, v níž si našli zaměstnání, poněvadž je to spojeno se značnými problémy a potížemi. Komise by v tomto ohledu měla ve všech zemích zvyšovat povědomí, dokumentovat situaci a podporovat výměnu zkušeností a dialog.

6.3 Je tedy nutné Komisi vyzvat, aby pomocí příslušných opatření sestavila přehled úspěšných postupů, jež umožňují odstranit zvláštní problémy, s nimiž se mladí migrující pracovníci setkávají při začleňování a zapojování do společnosti v hostitelské zemi. Značná pozornost by se při tom měla věnovat obzvláště mezikulturním a mezigeneračním přístupům, jež těmto mladým občanům EU z jiných zemí napomáhají ve snaze účinně se začlenit a zapojit do společnosti a které jsou důležitým prvkem vstřícného přístupu.

6.4 Komise by měla členským státům doporučit, aby tyto postupy kreativně přejímaly. Členské státy by rovněž měly být vyzvány k tomu, aby Komisi informovaly o osvědčených a inovačních koncepcích, programech a konkrétních opatřeních (jak veřejných, tak soukromých subjektů) zaměřených na usnadnění a podporu sociálního začlenění mladých pracovníků z jiných členských států, aby se tak prohloubila výměna zkušeností o různých formách podpory a možnostech v této oblasti.

6.5 Na základě tohoto evropského přehledu by Komise měla posoudit, kde je případně ještě zapotřebí dalších opatření a jak by se dala uskutečnit. Dále by měla vypracovat koncepci toho, jakým způsobem lze rozhodující prvky osvědčených a inovačních postupů využít ve stávajících programech, platformách, fondech a iniciativách Evropské unie a s jejich pomocí je podpořit.

6.6 Komise by ve svých úvahách měla dbát na to, aby byli prostřednictvím svých organizací občanské společnosti určujícím způsobem zapojováni samotní mladí lidé, aby tak bylo zajištěno náležité podchycení a pochopení jejich potřeb a problémů a aby nakonec mohla být navržena cílená opatření.

V Bruselu dne 30. dubna 2014

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Henri MALOSSE

⁽¹⁾ <http://www.ses-bonn.de/en/about-us.html>.

**Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Zaměstnatelnost mladých lidí –
sladění vzdělávání s potřebami průmyslu v době úsporných opatření**

(2014/C 311/02)

Zpravodaj: **pan FORNEA**

Spoluzpravodaj: **pan GRIMALDI**

Dne 11. července 2013 se Evropský hospodářský a sociální výbor, v souladu s čl. 29 odst. 2 jednacího řádu, rozhodl vypracovat stanovisko z vlastní iniciativy k tématu

Zaměstnatelnost mladých lidí – sladění vzdělávání s potřebami průmyslu v době úsporných opatření

Poradní komise pro průmyslové změny, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 8. dubna 2014.

Na 498. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 29. a 30. dubna 2014 (jednání dne 30. dubna 2014), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 156 hlasy pro a 2 hlasy byly proti.

1. Závěry a doporučení

1.1 Vážná krize nezaměstnanosti mladých lidí vyžaduje od vlád, zaměstnavatelů, pracujících a občanské společnosti, aby společně intenzivněji pracovali na podpoře, vytváření a zachování důstojných⁽¹⁾ a udržitelných pracovních míst. Tato otázka se stala politickou i ekonomickou výzvou. EHSV již zdůraznil, že je nutná skutečná strategie růstu na úrovni EU i členských států, která podpoří vytváření lepších a stabilnějších pracovních příležitostí pro mladé lidi. EHSV má za to, že vlády by v první řadě měly přesvědčivě usilovat o nápravu s cílem předejít zhoršení krize.

1.2 V souladu se závěry Evropské rady z června 2013 se EHSV domnívá, že členské státy by měly vyvinout veškeré úsilí, aby zajistily, že iniciativa na podporu zaměstnanosti mladých lidí a záruka pro mladé lidi začnou neprodleně plně fungovat. Objem prostředků z vnitrostátních a evropských fondů na vzdělávání a odbornou přípravu, zaměstnanost mladých lidí a dlouhodobou nezaměstnanost musí být podstatně zvýšen.

1.3 EHSV důrazně doporučuje, aby konkrétní plány činnosti, které členské státy již přijaly za účelem řešení nezaměstnanosti a zaměstnatelnosti mladých lidí, byly předkládány k pravidelnému hodnocení se zapojením občanské společnosti. EHSV má za to, že v těchto plánech a programech by měla být přijata konkrétní opatření, která by mladým absolventům umožnila získat dovednosti využitelné na pracovišti, mimo jiné zkušenosti s řízením a týmovou prací, řešením problémů a kreativní schopnosti, jež zlepší jejich všestranné uplatnění a možnosti na trhu práce.

⁽¹⁾ Koncepce důstojných pracovních míst byla formulována dílčími subjekty ILO – vládami, zaměstnavateli a pracovníky – a vychází z chápání práce jako zdroje osobní důstojnosti, sociální soudržnosti, míru ve společnosti a demokracie a hospodářského růstu, jenž rozvíjí příležitosti pro kvalitní pracovní místa a rozvoj podnikání. ILO, www.ilo.org.

1.4 EHSV doporučuje, aby členské státy a všechny zainteresované orgány považovaly zaměstnatelnost za probíhající proces, který ovlivňuje celý pracovní život. Členské státy by měly připravit a vytvořit nástroje a podmínky, které lidem pomohou aktualizovat, zlepšovat a posuzovat míru vlastní zaměstnatelnosti. Širší uznávání a větší transparentnost dovedností a kvalifikací má významnou úlohu při zajištění souladu faktorů zaměstnatelnosti mladých lidí hledajících práci s potřebami trhu i jejich mobility. EHSV podporuje politiky EU orientované na širší uznávání a větší transparentnost dovedností, schopností a kvalifikací včetně souvisejících nástrojů, jako jsou evropský rámec kvalifikací (EQF), evropská klasifikace dovedností, kompetencí, kvalifikací a povolání (ESCO), Europass a systémy zajištění kvality a přenosu kreditů.

1.5 EHSV důrazně prohlašuje, že odpovědnost za zaměstnatelnost není jen záležitostí individuální, ale měly by na ni pamatovat a podílet se na ní všechny zainteresované strany: vlády, sociální partneři, univerzity, školy, místní orgány, jednotliví pracující a další aktéři. Výbor důrazně doporučuje posílit partnerství mezi podniky a vzdělávacími institucemi a v tomto ohledu je třeba podporovat kvalitní vnitropodnikové programy odborné přípravy v souladu se zásadami a metodami Evropské aliance pro učňovskou přípravu a navrhovaného rámce pro kvalitu stáží.

1.6 Členské státy by měly poskytnout pobídky univerzitám a střediskům výzkumu a vývoje, které nabízejí magisterské programy v souladu s potřebami globalizovaného trhu, což by mohlo být užitečné z hlediska podpory vyšší míry profesionální připravenosti.

1.7 EHSV je znepokojen nedávným vývojem ke snížení rozpočtu na vzdělávání v několika členských státech a doporučuje členským státům vyčleněním dostatečných zdrojů zajistit, aby vzdělávací pracovníci poskytovali kvalitní vzdělávání pro všechny. Povolání učitele není v Evropě považováno za atraktivní a učitelů je nedostatek, což představuje problém, jenž se v blízké budoucnosti může dále prohlubovat⁽²⁾. K tomu, aby se kariéra ve vzdělávání stala přitažlivou volbou, jsou zapotřebí důstojné pracovní podmínky, platy a důchody.

1.8 EHSV vítá rozhodnutí Evropské komise zřídit program *Erasmus +*, který také podporuje přeshraniční odbornou přípravu, a doufá, že v souladu s dohodou bude neprodleně plně funkční. Obzvláště je vítána dohoda mezi Evropským parlamentem a Radou o uznávání odborných kvalifikací.

1.9 EHSV vítá *akční rámec pro zaměstnanost mladých lidí*, na němž se v červnu 2013 dohodli sociální partneři. V době hospodářské a sociální krize musí Evropa plně využívat potenciál svého obyvatelstva ze všech sociálně-ekonomických podmínek při zajištění nákladové efektivity.

1.10 EHSV znovu vyslovuje své přesvědčení, že iniciativy EU navržené k řešení problému nezaměstnanosti mladých lidí by měly vyústit v konkrétní opatření, která podpoří účinnou průmyslovou politiku, jejímž cílem je dosáhnout pokroku evropského průmyslu a sociálně přijatelným a udržitelným způsobem podpořit jeho konkurenceschopnost.

1.11 EHSV doporučuje, aby členské státy věnovaly zvýšenou pozornost negativním následkům systematického využívání smluv na dobu určitou pro mladé lidi, jež má také výrazný dopad na síť sociálního zabezpečení (nižší odvody) a sociální soudržnost členského státu.

1.12 EHSV má za to, že investice do zlepšení zaměstnatelnosti mladých lidí mají zásadní význam pro budoucnost ekonomiky a společnosti v evropských státech. Přijaté iniciativy by měly být snadno dostupné všem mladým lidem bez jakékoli diskriminace či genderových předpokladů a měla by je provázet specifická opatření podporující začlenění. Příslušné zainteresované subjekty (včetně sociálních partnerů a mládežnických organizací) místní, regionální a celostátní úrovně by měly být zapojeny do koncepce, provádění a hodnocení výsledků těchto iniciativ.

⁽²⁾ Viz *Key Data on Teachers & School Leaders in Europe* (Klíčové údaje o učitelích a vedoucích škol v Evropě). Zpráva Eurydice 2013, Evropská komise.

1.13 Měla by být dále rozvíjena konkrétní opatření na vnitrostátní a místní úrovni, jež by celoživotní učení zpřístupnila všem. Do pravidelného hodnocení výsledků by měli být zapojeni sociální partneři a občanská společnost.

1.14 V modelech učení založených na vzdělávání na pracovišti, jako jsou např. duální výukové systémy, probíhá významná část odborné přípravy v podnicích. Mladí pracovníci by měli mít možnost střídat školní výuku s praktickou odbornou přípravou v podniku. EHSV je přesvědčen o úspěšnosti duálních výukových systémů, které již byly zavedeny v některých členských státech. Klíčem k úspěchu systémů učňovské přípravy je sdílená odpovědnost veřejného a podnikového sektoru za investice do budoucnosti.

1.15 Výbor doporučuje přijmout kroky, jež zajistí kvalitu a vhodnost navrhovaných aktivit, a vytvořit vhodný rámec s jasně formulovanou odpovědností, právy a povinnostmi všech zainteresovaných stran, které budou v praxi vymahatelné. Sociální dialog mezi zaměstnavateli a odborovými organizacemi by se měl dále rozvíjet a využívat jako významný nástroj k identifikaci výhledových perspektiv trhu práce, k podpoře tvorby pracovních míst, ke sdílení postupů odborné přípravy lépe přizpůsobených potřebám trhu práce a jako pobídka mladým ženám a mužům ke zlepšení nabytých dovedností a schopností tak, aby těmto požadavkům lépe odpovídali.

1.16 Současná hospodářská a sociální krize omezuje rozhodování členských států o rozpočtu, zejména těch států, jež závisejí na programech fiskální úpravy. Tuto situaci ještě zhoršilo snížení vlastního rozpočtu EU. Vzhledem k tomu, že vzdělání hraje ústřední roli v rozvoji podmínek zaměstnatelnosti, EHSV doporučuje členským státům navýšit zdroje přidělované na kvalitní vzdělávání, které by neměly být považovány za výdaje, ale za investice nutné k překonání krize a k vybudování lepší budoucnosti pro všechny. Vzhledem k těmto okolnostem EHSV podpořil evropskou občanskou iniciativu „Vzdělání je investice! Nezapočítávejme je mezi ztráty.“⁽³⁾ Výbor upozorňuje na to, že škrtky provedené v rozpočtech na vzdělání a odbornou přípravu mohou způsobit, že by se iniciativy a návrhy zásadní důležitosti mohly změnit v pouhou demonstraci dobré vůle. Vzhledem k významu vzdělávání a odborné přípravy při řešení otázky nezaměstnanosti důrazně doporučuje, aby EK v roce 2015 uspořádala „Evropský den vzdělávání a odborné přípravy“.

1.17 EHSV se domnívá, že průmyslová odvětví a podniky by měly investovat do výrobních zařízení a provádět mzdové a komunikační politiky za účelem zvýšení přitažlivosti tohoto sektoru. Zlepšení komunikace mezi podniky a sdruženími poskytujícími odbornou přípravu by mohlo být významným krokem k řešení problému zaměstnatelnosti a mohlo by snížit nerovnosti mezi poptávkou a nabídkou.

1.18 Všechny iniciativy přijaté ke zlepšení zaměstnatelnosti mladých lidí by měly být odpovídajícím způsobem financovány z ESF a dalších strukturálních fondů. EHSV doporučuje, aby byl při využívání strukturálních fondů kladen zvláštní důraz na zaměstnatelnost mladých lidí, a to včetně opatření k přepracování plánů výdajů nevyužitých financí tam, kde je to vhodné.

2. Úvod

2.1 Evropský průmysl zahrnuje širokou škálu podniků včetně velkých společností, malých a středních podniků a mikropodniků s různými požadavky na pracovní sílu. Je proto zapotřebí pracovníků s různými dovednostmi a schopnostmi. Tyto rozdíly by se měly brát v úvahu při navrhování systémů vzdělávání a odborné přípravy. Sociální dialog mezi zaměstnavateli a odborovými organizacemi by se měl dále rozvíjet a využívat jako významný nástroj k identifikaci výhledových perspektiv trhu práce, k podpoře tvorby pracovních míst, ke sdílení postupů odborné přípravy lépe přizpůsobených potřebám trhu práce a jako pobídka mladým ženám a mužům ke zlepšení nabytých dovedností a schopností tak, aby těmto požadavkům lépe odpovídali.

⁽³⁾ Na popud řeckých občanů a s podporou DIKTIO – „The network“ (Síť).

2.2 EU a členské státy potřebují průmyslovou politiku, která usnadní růst a podpoří vytváření nových vysoce kvalitních pracovních míst⁽⁴⁾. EK má za to, že je zapotřebí pevné partnerství mezi EU, členskými státy a průmyslem k zajištění účinného rámce spolupráce a povzbuzení investic do technologií a lidských zdrojů, jež evropskému průmyslu poskytnou výhodu před jinými konkurenty na světovém trhu. V rámci řešení této otázky i obecné problematiky zaměstnatelnosti v průmyslu EK poskytla záruky⁽⁵⁾, že jedním z pilířů nové průmyslové politiky budou investice do lidí a dovedností.

2.3 Finanční krize, jež vypukla v roce 2008, výrazně narušila ekonomiku řady evropských států. Následné oživení se však prozatím dostavuje jen velmi pomalu. Existuje jeden problém, který by mohl toto oživení ztížit a jehož následky pro budoucnost by mohly být ještě negativnější, a tím je krize nezaměstnanosti mladých lidí. Řešení tohoto problému vyžaduje, aby vlády, zaměstnavatelé, pracující a občanská společnost prostřednictvím vzájemné spolupráce podporovali, vytvářeli a udržovali důstojná a produktivní pracovní místa.

2.4 Vedoucí evropští představitelé působí dojmem, že tuto krizi neberou na lehkou váhu, nicméně, jak Výbor zdůraznil v několika předchozích stanoviscích⁽⁶⁾, nové iniciativy problém nemohou vyřešit, pokud neodstraní jeho kořeny. Tato otázka se stala politickou i ekonomickou výzvou. Zobecňování není na místě, neboť situace rozhodně není stejná v každé zemi a na místní úrovni, ale dokončení nebo financování studia, nalezení nejen krátkodobého pracovního místa či stáže, ale skutečného zaměstnání, nastartování vlastního projektu nebo založení podniku, vedení nezávislého života nebo založení rodiny je pro mnoho mladých Evropanů součástí stejného každodenního zápasu. I když nezaměstnanost není v Evropě novinkou, představuje nárůst nezaměstnanosti mladých lidí jeden z nejviditelnějších následků současné hospodářské krize, a to jak z hlediska zanikání pracovních míst, tak i nevytváření nových pracovních příležitostí⁽⁷⁾.

2.5 Řada konstruktivních iniciativ EU (např. záruka pro mladé lidi) nabídne odbornou a učňovskou přípravu. Avšak ne vždy zaručují přístup k pracovnímu místu. A právě to je zásadním chybějícím článkem: pracovní příležitosti normálně vznikají jako důsledek hospodářského růstu. EHSV již zdůraznil, že je nutná skutečná strategie růstu na úrovni EU i členských států, která podpoří vytváření lepších a stabilnějších pracovních příležitostí pro mladé lidi. EHSV má za to, že vlády by v první řadě měly přesvědčivě usilovat o nápravu s cílem předejít zhoršení krize. Jak zdůrazňuje EK, „*mladí lidé jsou klíčem k budoucí síle a prosperitě Evropy*“⁽⁸⁾.

2.6 Pojem „zaměstnatelnost“ nemá jednotnou, všeobecně uznávanou definici. Jeho pojetí je dynamické a všeobecně lze konstatovat tendenci k rozšíření tohoto pojmu také na kontextuální faktory. Přestože má v pojednáních o trhu práce důležité místo, měří se obtížně a existuje několik přístupů, jak zaměstnatelnost definovat. Zaměstnatelnost jako takovou ovlivňují faktory jak na straně nabídky, tak na straně poptávky, jež jsou často mimo kontrolu jednotlivců. V době hospodářské a sociální krize potřebuje Evropa plně využít potenciál tvořivosti, energie a schopností svého obyvatelstva ze všech socioekonomických skupin. Silné a velmi aktivní organizace občanské společnosti mají důležitou funkci zprostředkovatele.

⁽⁴⁾ Podle návrhu Evropské komise by měl evropský průmysl v roce 2020 generovat 16 % HDP EU.

⁽⁵⁾ Stanovisko k tématu Silnější evropský průmysl pro růst a hospodářskou obnovu z 10. října 2012.

⁽⁶⁾ Úř. věst. C 68/11, 6.3.2012, s. 11-14; Úř. věst. C 143/94, 22.5.2012, s. 94-101; Úř. věst. C 299/97, 4.10.2012, s. 97-102; Úř. věst. C 11, 15.1.2013, s. 8-15; Úř. věst. C 161, 6.6.2013, s. 67-72.

⁽⁷⁾ „V dobách hospodářského poklesu jsou mladí lidé nejen poslední, kdo dostane pracovní místo, ale i první, kdo jej ztratí, protože zbavit místa starší zaměstnanec je pro zaměstnavatele mnohem nákladnější. Mladí pracovníci za sebou obvykle nemívají praxi v podniku, mají méně dovedností a často jsou zaměstnáni na dobu určitou“ [...] „Dokonce i tehdy, pokud jsou mladí lidé zaměstnáni, nemívají kvalitní pracovní místa. V rozvinutém světě jsou často zaměstnáni na dobu určitou, aby bylo snazší s nimi pracovní poměr ukončit, nebo mívají nižší pracovní zařazení, než jaké by odpovídalo jejich kvalifikaci.“ (Světové hospodářské fórum – Vize nezaměstnanosti mladých 2013) <http://www.weforum.org/community/global-agenda-councils/youth-unemployment-visualization-2013>.

⁽⁸⁾ COM (2013)447 final, červen 2013.

2.7 Zaměstnatelnost je do značné míry určena kvalitou a aktuální orientací vzdělávání a odborné přípravy poskytované vnitrostátními a místními orgány. EHSV bere na vědomí činnost místních orgánů usilujících o vyvážený přístup, který by umožnil dosáhnout v této věci zlepšení, domnívá se však, že stávající systémy vzdělávání a odborné přípravy ne vždy důsledně odrážejí rozhodnutí přijatá na evropské úrovni. V rámci otevřené metody koordinace byly místní orgány Komise vyzvány, aby sdílely své institucionální reakce na problémy mobility a odborné přípravy mladých lidí, zlepšily kvalitu odborné přípravy, udělování osvědčení a aktualizace, vhodně reagovaly na potřeby trhu práce, dodržovaly časový plán pro plnění úkolů souvisejících se sdílenými cíli a s referenčními hodnotami a výsledky, analyzovaly a začleňovaly výsledky studií a výzkumu, i přesto však nadále přetrvává příliš mnoho institucionálních překážek a chybí opravdová angažovanost ve vztahu k realizaci skutečného společného evropského prostoru vzdělávání a odborné přípravy.

2.8 Zaměstnavatelé jsou si vědomi dovedností a schopností dnešních zaměstnanců, musí si však být více vědomi dovedností a schopností budoucích zaměstnanců na rychle se proměňujícím pracovišti, a to zejména s ohledem na vývoj technologií, kvůli němuž je naprosto nezbytné, aby zaměstnanci neustále získávali nové a obnovovali stávající dovednosti. Podniky mají různou povahu a různé potřeby. Pro vzdělávání a odbornou přípravu je proto zásadní, aby byly ohledně dovedností, jimž učí, přizpůsobivé a flexibilní. Jak EHSV zdůraznil ve stanovisku SOC/476, je naléhavě zapotřebí lepší a cílenější spolupráce mezi vzdělávacími institucemi na všech úrovních a průmyslem.

2.9 Protože vzdělání a odborná příprava nejsou jedinými prvky ovlivňujícími zaměstnatelnost jednotlivců, bylo by zaměřeno výlučně na vzdělávání příliš omezeným přístupem. Kvalitní programy stáží, získávání poznatků v pracovním procesu (ve školách či podnicích) nebo učňovská příprava a cílené programy pro zaměstnanost musí být chápány jako nejdůležitější možnosti, jak uvést mladé ženy a muže na trh práce, avšak nelze je považovat za konečné řešení problému zaměstnatelnosti. Je důležité si uvědomit, že pracovní trhy, stejně jako hospodářské instituce, jsou zakotveny ve společnosti a v kultuře, a že praxi pracovního trhu tvoří i neformální normy a zvyky.

2.10 EHSV je toho názoru, že otázky týkající se vzdělávání a odborné přípravy, projednané a schválené na evropské úrovni, nelze zredukovat na pouhou výměnu osvědčených postupů. V této souvislosti je zde naděje, že vzdělávací systémy budou schopné reagovat na potřeby v oblasti zaměstnanosti a produkovat nové kvalifikované pracovníky, kteří se odkáží vyrovnat s neustálými změnami v organizaci práce a v moderní společnosti. Proto s ohledem na lhůty stanovené ve strategickém rámci evropské spolupráce v oblasti vzdělávání a odborné přípravy (ET 2020) a prohlášení z Brugg EHSV požaduje hodnocení a podrobnou analýzu plnění závazků v praxi a dosahování cílů.

3. Obecné připomínky

3.1 CCMI v řadě stanovisek zdůraznila celou řadu otázek z oblasti hospodářské, průmyslové a sociální, včetně zaměstnatelnosti a rekvalifikace, zejména za současné krize⁽⁹⁾. V návaznosti na navrženou *záruku pro mladé lidi/initiativu na podporu zaměstnanosti mladých lidí*, kterou Evropská komise schválila v červnu 2013, předložili evropští sociální partneři⁽¹⁰⁾ *rámeček společné činnosti pro zaměstnanost mladých lidí*, který se zaměřuje na znalosti, přechod ze školy do práce, zaměstnanosti a rozvoj podnikání.

3.2 Mladí lidé jsou současností a budoucností Evropy a bohatým zdrojem dynamiky v našich společnostech. Sociální a ekonomické začlenění mladých lidí však předpokládá a vyžaduje celou řadu úspěšných přechodů. Za situace, kdy se stal přechod do dospělého života ještě složitějším, jsou klíčovými nástroji těchto úspěšných přechodů kvalitní vzdělání pro všechny a pracovní trhy podporující začlenění. Potřebujeme komplexní přístup, jenž podpoří dynamické, otevřené a mobilní pracovní trhy pro mladé lidi, spolu s opatřeními a vhodnými zdroji zaměřenými na vytváření většího počtu pracovních míst, která budou současně kvalitnější, na vysoce kvalitní výsledky vzdělávání a na lepší sladění nabídky dovedností s poptávkou, a to mimo jiné celoevropským rozšířením vzdělávání na pracovišti.

⁽⁹⁾ „Průmyslová politika má silný sociální rozměr dotýkající se všech vrstev společnosti, [...] vzdělávání a vysokých škol, spotřebitelů a občanů. Součástí průmyslové politiky je jak restrukturalizace, tak předvídání. Měla by poskytovat aktuální vzdělávání, odbornou přípravu a informace a pomáhat rozvíjet technologie, inovace, tvořivost a podnikání. Rovněž je třeba předvídat demografický vývoj a přiměřeně na něj reagovat.“ Úř. věst C 327, 12.11.2013, s. 82.

⁽¹⁰⁾ EKOS, BUSINESS EUROPE, UEAPME a CEEP, 11. června 2013.

3.3 Organizace občanské společnosti v mnoha členských státech (zejména v těch, jež byly nejhůře postiženy současnou krizí) nejrůznějšími způsoby upozornily na význam kombinace individuálního přístupu k potřebám trhu práce a přístupu kolektivního (kontext, prostředí, organizace práce a pracovní podmínky), jež by zohledňovaly očekávání a ambice mladých lidí. V zájmu co největší účinnosti by pobídky k takovým opatřením mělo poskytovat evropské financování a opatření na podporu růstu a jejich rozsah by neměl být omezen na 6–8 miliard EUR dostupných prostřednictvím iniciativy na podporu zaměstnanosti mladých lidí, což je částka, kterou je třeba podstatně zvýšit.

4. Konkrétní připomínky

4.1 Zásady a pracovní metody Evropské aliance pro učňovskou přípravu a rámce pro kvalitu stáží posilují přesvědčení EHSV, že učňovská příprava, odborná praxe a stáže jsou důležitým nástrojem, který mladým lidem umožňuje získat dovednosti a pracovní zkušenosti, a měly by být součástí podnikových strategií. Výbor doporučuje, aby členské státy a subjekty průmyslu zajistily kvalitu a užitečnost navrhovaných aktivit a zřídily vhodný rámec s jasně formulovanou a prakticky vymahatelnou odpovědností, právy a povinnostmi každého subjektu.

4.2 Vzhledem k tomu, že získání uznávaného univerzitního diplomu určité úrovně je důležité, ale již samo o sobě nestačí, Výbor má za to, že při provádění plánů a programů záruky pro mladé lidi by měla být přijata konkrétní opatření, která by mladým absolventům umožnila získat dovednosti využitelné na pracovišti, mimo jiné včetně zkušeností s řízením a týmovou prací, řešení problémů a kreativních schopností, jež zlepší jejich možnosti na trhu práce.

4.3 V modelech učení založených na vzdělávání na pracovišti, jako jsou např. duální výukové systémy, probíhá významná část odborné přípravy v podnicích. Mladí pracovníci by měli mít možnost střídát školní výuku s praktickou odbornou přípravou v podniku. EHSV je přesvědčen o úspěšnosti duálních výukových systémů, které již byly zavedeny v některých členských státech. Klíčem k úspěchu systémů učňovské přípravy je sdílená odpovědnost veřejného a podnikového sektoru za investice do budoucnosti.

4.4 Podpora učení má smysl za předpokladu, že tento úkol nezávisí pouze na úsilí, které každý jednotlivec může a musí vynaložit. V opačném případě hrozí skupinám již nyní nejvíce znevýhodněným či marginalizovaným trvalé kolektivní vyloučení. Měla by být dále rozvíjena konkrétní opatření na vnitrostátní a místní úrovni, jež by celoživotní učení zpřístupnila všem. Do pravidelného hodnocení výsledků by měli být zapojeni sociální partneři a občanská společnost.

4.5 Při přezkumu systémů vzdělávání a odborné přípravy je důležité zajistit, aby kariéra ve vzdělávání zůstala atraktivním a konkurenceschopným povoláním. Oživení učitelského povolání je rovněž v souladu s vývojem potřeb pracovního trhu. Potřebujeme velmi motivované a dobře připravené učitele, kteří budou schopni reagovat na širokou škálu požadavků kladených společností, průmyslem a studenty.

4.6 Vzdělávání, odborná příprava a profesní poradenství by měly podporovat mladé ženy a muže v jejich úsilí o získání lepšího vzdělání, kvalifikací a dovedností. Propagační materiály v profesním poradenství by měly obsahovat jasné informace o dostupných pracovních příležitostech a profesních možnostech na trhu práce⁽¹¹⁾. EHSV vítá rozhodnutí Evropské komise zřídit program *Erasmus +*, který také podporuje přeshraniční odbornou přípravu, a doufá, že v souladu s dohodou bude v roce 2014 plně funkční. Obzvláště je vítána nedávno uzavřená dohoda mezi Evropským parlamentem a Radou o uznávání odborných kvalifikací.

⁽¹¹⁾ Úř. věst. C 327, 12.11.2013, s. 58-64.

4.7 Členské státy by měly poskytnout pobídky univerzitám a střediskům výzkumu a vývoje, které nabízejí magisterské programy v souladu s potřebami globalizovaného trhu; to by mohlo pomoci podpořit vyšší míru profesionální připravenosti.

4.8 Zavedení povinné odborné přípravy by se dalo považovat za určitý druh „zajištění kariéry“. Nicméně učňovská a odborná příprava se nesmějí stát způsobem, jak šířit levnou či neplacenou pracovní sílu. Osvědčené postupy v průmyslu by měly být uznávány a zneužívání by se nemělo tolerovat. Každé učební nebo výcvikové období musí být zakončeno diplomem nebo osvědčením dokládajícím získanou kvalifikaci.

4.9 EHSV si je vědom existujících rozdílů mezi mladými muži a ženami vstupujícími na trh práce, a zdůrazňuje proto, že je důležité přistupovat k nezaměstnanosti mladých lidí s vhodnou genderovou perspektivou, a to včetně konkrétních opatření, kde je to nezbytné. Doporučení Rady o zřízení záruky pro mladé lidi proto upřesňuje, že systémy záruk pro mladé lidi by měly zohledňovat by měly zohledňovat genderové rozdíly a odlišnosti mezi mladými lidmi, jimž jsou určeny ⁽¹²⁾.

4.10 Pro zlepšení zaměstnatelnosti je nezbytné vyvinout veškeré úsilí k tomu, aby byly zohledněny skutečné místní podmínky. Čím více se tím politická opatření řídí, tím větší je jejich šance, že podpoří zaměstnatelnost. Každé opatření navržené na podporu hospodářského rozvoje musí být provázáno s místními podmínkami, neboť to je jediná cesta k udržitelné excelenci. Užitečným krokem k zintenzivnění dialogu a opatření k řešení nezaměstnanosti mladých lidí bude vytváření místních partnerství. Místní instituce, univerzity, mládežnické organizace, veřejné orgány a ústavy odborné přípravy, odborové organizace a zaměstnavatelé provozující činnost na místní úrovni v téže zeměpisné oblasti by měli nalézt způsob, jak identifikovat možné společné strategie. Místní podmínky a potřeby budou lépe uznány a zohledněny, což umožní zlepšit pracovní příležitosti pro mladé lidi.

4.11 Členské státy by měly zařadit do školních osnov výuku podnikání a podporovat podnikání v systémech vzdělávání na pracovišti, v souladu s novým Akčním plánem podnikání 2020 zahájeným Evropskou komisí. Podnikání je třeba chápat jako širokou koncepci zahrnující více než jen zakládání podniků. Lidé se musí už od mládí učit a chápat, jak být podnikateli ve svém vlastním životě. Vzdělávání k podnikání by mělo připravovat na život tím, že lidi naučí, jak se chopit iniciativy, nést odpovědnost a analyzovat situace. EHSV je přesvědčen, že rozvoj dovedností a schopností jako tvořivost, podnikavost, houževnatost a týmová práce jsou důležité pro všechny, nejen pro budoucí podnikatele, kteří chtějí založit podnik. Tyto dovednosti by měly formovat celou generaci k efektivní činnosti ve všech odvětvích a pohánět infrastrukturu, která je potřebná pro úspěch evropské ekonomiky.

4.12 Komise uznává, že evropské státy „[musí] *prodělat důkladnou a dalekosáhlou kulturní proměnu*“ ⁽¹³⁾, aby do výuky zavedly efektivní metodiky podnikatelského učení. EHSV také doporučuje zavést změny do odborné přípravy učitelů. Členskými státy by se mělo doporučit, aby v této oblasti přijaly dostatečná opatření pro rozvoj učitelů. Provádění politik je závislé na příslušných zaměstnancích, které je potřeba vyškolit a podporovat.

⁽¹²⁾ „Komise uznává, že genderové hledisko je jedním z rozměrů, na které by politická opatření měla brát ohled, aby dokázala účinně snížit nezaměstnanost mladých lidí [...]. U mladých žen je větší pravděpodobnost než u mladých mužů, že zůstanou bez zaměstnání, vzdělání nebo odborné přípravy. [...] Mladí muži častěji procházejí úspěšnou přechodovou fází (tj. nakonec získají stálou pracovní smlouvu). U mladých žen je naopak větší pravděpodobnost práce na částečný úvazek nebo dočasné práce a toho, že se dostanou do dvojnásobně nejisté situace dočasné práce na částečný úvazek. Doporučení Rady na vytvoření záruky pro mladé lidi proto upřesňuje, že programy záruk pro mladé lidi by měly zohledňovat genderové rozdíly a odlišnosti mezi mladými lidmi, pro něž jsou určeny.“ László Andor, evropský komisař pro zaměstnanost, sociální věci a sociální začlenění, květen 2013.

⁽¹³⁾ Sdělení Evropské komise Akční plán podnikání 2020

4.13 EHSV⁽¹⁴⁾ ve svých dřívějších stanoviskách upozornil na důsledky snížení dostupnosti smluv na dobu neurčitou pro zaměstnanost mladých žen a mužů a doporučil zvážit rizika plynoucí z tohoto vývoje. Smlouvy na dobu určitou, jež jsou u mladých lidí – zejména na začátku profesní dráhy – nyní běžné, vedly k větší segmentaci trhu práce. EHSV doporučuje, aby členské státy věnovaly tomuto aspektu zvláštní pozornost, neboť má závažné důsledky i pro sítě sociálního zabezpečení (nižší odvody) a pro soudržnost společenství členských států.

4.14 Současná hospodářská a sociální krize omezuje rozhodování členských států EU o rozpočtu, zejména těch států, jež závisejí na programech fiskální úpravy. Tuto situaci ještě zhoršilo snížení vlastního rozpočtu EU. Výbor upozorňuje na to, že škrty provedené v rozpočtech na vzdělávání a odbornou přípravu mohou způsobit, že by se iniciativy a návrhy zásadní důležitosti mohly změnit v pouhou demonstraci dobré vůle. Vzhledem k těmto okolnostem EHSV podpořil evropskou občanskou iniciativu „Vzdělání je investice! Nezapočítávejme je mezi ztráty.“

4.15 Všechny iniciativy ke zlepšení zaměstnatelnosti mladých lidí by měly být bezodkladně provedeny v celé Evropě a odpovídajícím způsobem financovány z ESF a dalších strukturálních fondů. EHSV má za to, že tyto investice mají zásadní význam pro budoucnost ekonomiky a společnosti v evropských státech. Tyto iniciativy by měly být snadno dostupné všem mladým lidem bez jakékoli diskriminace. Příslušné zainteresované subjekty (včetně sociálních partnerů a mládežnických organizací) místní, regionální a celostátní úrovně by měly být zapojeny do provádění a hodnocení jejich výsledků. EHSV doporučuje, aby byl při využívání strukturálních fondů kladen zvláštní důraz na zaměstnatelnost mladých lidí, a to včetně opatření k přepracování plánů výdajů nevyužitých financí tam, kde je to vhodné.

V Bruselu dne 30. dubna 2014

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Henri MALOSSE

⁽¹⁴⁾ Stanovisko EHSV k tématu Iniciativa „Příležitosti pro mladé“, Úř. věst. C 299, 4.10.2012, s. 97–102.

**Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Relokalizace průmyslu do EU
v rámci procesu reindustrializace**

(2014/C 311/03)

Zpravodaj: **pan IOZIA**

Spoluzpravodaj: **pan LEIRIÃO**

Dne 19. září 2013 se Evropský hospodářský a sociální výbor, v souladu s čl. 29 odst. 2 jednacího řádu, rozhodl vypracovat stanovisko z vlastní iniciativy k tématu

Relokalizace průmyslu do EU v rámci procesu reindustrializace.

Poradní komise pro průmyslové změny, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 8. dubna 2014.

Na 498. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 29. a 30. dubna 2014 (jednání dne 29. dubna 2014), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 139 hlasy pro, nikdo nebyl proti a 4 členové se zdrželi hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV je přesvědčen, že pro zastavení hospodářského poklesu Unie je zapotřebí obnovit průmysl, zejména zpracovatelský, který je silnou stránkou výrobní struktury. Záměrem tohoto stanoviska z vlastní iniciativy je identifikovat některé užitečné nástroje pro podporu iniciativy Komise zaměřené na reindustrializaci Evropské unie a zabývající se tématem návratu podniků, jež své aktivity přemístily jinam. Také Evropská komise zahájila proces analýzy v souvislosti s tématem návratu podniků. EHSV je potěšen, že souběžně s přípravou tohoto stanoviska byl Eurofound pověřen vypracováním série údajů nezbytných pro pochopení rozsahu tohoto jevu a možných řešení.

1.2 EHSV podporuje návrh předložený místopředsedou Komise panem Tajaním, jenž spočívá v rozvoji politiky reindustrializace Unie a opětovném dosažení podílu průmyslu na evropském HDP alespoň ve výši 20 %, oproti současným 15,1 %, a navrhuje projekt rozšířit a posílit pod heslem „evropský sociální pakt pro nový udržitelný a konkurenceschopný průmysl“. V jednom ze svých nedávných sdělení ⁽¹⁾ stanovila Komise několik priorit, mezi něž patří

- rozšířené zohledňování průmyslové konkurenceschopnosti, přičemž zvláštní pozornost by měla být věnována produktivitě v oblasti služeb za účelem zvýšení konkurenceschopnosti průmyslu a hospodářství EU obecně;
- maximalizace potenciálu vnitřního trhu prostřednictvím rozvíjení nezbytné infrastruktury, poskytování stabilního, zjednodušeného právního rámce a
- rozhodné provádění nástrojů regionálního rozvoje spolu s vnitrostátními a evropskými nástroji na podporu inovací, dovedností a podnikání; rozšířené zohledňování průmyslové konkurenceschopnosti, přičemž zvláštní pozornost by měla být věnována produktivitě v oblasti služeb za účelem zvýšení konkurenceschopnosti průmyslu a hospodářství EU obecně; maximalizace potenciálu vnitřního trhu prostřednictvím rozvíjení nezbytné infrastruktury, poskytování stabilního, zjednodušeného právního rámce a rozhodné zavedení nástrojů regionálního rozvoje spolu s vnitrostátními a evropskými nástroji na podporu inovací, dovedností a podnikání.

1.3 EHSV vyzývá Evropskou unii, aby stanovila evropský akční plán zohledňující tyto body, a předkládá následující konkrétní doporučení:

- navrhnout politiky pro zrychlení inovací a zvýšení produktivity za účelem vytvoření konkurenční výhody;
- identifikovat nové bankovní nástroje pro usnadnění přístupu k financování a urychlení žádaných investic;

⁽¹⁾ COM(2014) 14 final.

- podporovat opatření k zajištění účasti evropského zpracovatelského průmyslu ve všech fázích hodnotového řetězce;
- zajistit, aby reindustrializace a návrat do původních zemí byly součástí udržitelné evropské průmyslové politiky zaměřené na investice, technologie, podnikání, vzdělávání, inovace, ceny energie, infrastrukturu, obchod atd.;
- zajistit koherentní, stabilní právní předpisy a právní jistotu;
- zajistit efektivní fungování vnitřního trhu;
- zajistit, že environmentální legislativa je v souladu s cyklem konkurenceschopnosti a investičními cykly evropského průmyslu;
- modernizovat infrastrukturu;
- financovat potřeby podniků;
- podporovat evropskou energetickou politiku;
- zajistit kvalifikovaná pracovní místa na evropském trhu;
- řešit nedostatek kapacit a dovedností ve zpracovatelském průmyslu;
- vytvořit systém účinného řízení lidských zdrojů, který bude podporovat profesní činnost, profesní dovednosti a inovativnost a bude zejména využívat kreativních možností, jež přinášejí subjekty občanské společnosti, jako jsou např. vnitrostátní a evropská sdružení technických a vědeckých pracovníků.

Členské státy EHSV žádá, aby:

- vybudovaly nové průmyslové zóny a zařízení nebo revitalizovaly ty existující, jež snížily svou aktivitu v důsledku přesunu výrobních provozů do zahraničí;
- aktualizovaly nebo obnovily výrobní nástroje a procesy, tak aby byly v souladu s novými požadavky politiky udržitelného rozvoje;
- zavedly vyváženější a stabilnější daňový systém v zájmu podpory domácí spotřeby a přilákání přímých zahraničních investic;
- zřídily speciální informační centra pro procesy delokalizace a návratu do původních zemí.

1.4 EHSV se domnívá, že zásadně důležitá je integrovaná průmyslová politika s jednoznačnějšími cíli na evropské, národní, regionální a místní úrovni, jež bude schopna přilákat investice do všech výrobních odvětví (s vysokou i nízkou technologickou náročností). Tyto politiky by se měly zaměřit na globální hodnotový řetězec se zahrnutím výzkumných, inovačních a rozvojových činností.

1.5 EHSV je přesvědčen, že je nezbytné stanovit si ambiciózní a zároveň realistické cíle v oblasti reindustrializace v Evropě, jež by měly být splněny do roku 2020. V tomto kontextu mohou k dosažení navržených cílů přispět politiky napomáhající návratu delokalizovaných výrobních činností.

1.6 Hlavní důvody návratu podniků z Číny zpět na západ lze shrnout takto:

- náklady na delokalizaci převyšující předpoklady;
- zvýšení produktivity, snížení nákladů a zlepšení dovedností, jichž dosáhla řada národních podniků západních zemí díky programům pro neustálé zlepšování;
- přání umístit výrobu a projektování na národní úroveň za účelem lepší spolupráce;

- rostoucí komplexnost výrobků a potřeba změny obalů pro uspokojení preferencí zákazníků;
- snížení nákladů na energie v USA;
- intenzivnější vládní prorůstová opatření v USA;
- potřeba nadprodukce pro vyplnění kontejnerů;
- čekání na výrobky z důvodu nejistých dodávek, nepravidelné jakosti a celních postupů;
- zvýšení nákladů na dopravu v důsledku nezaplňenosti přepravních lodí;
- velké zásoby ve skladech, jimiž se řeší otázky momentálně přepravovaného zboží, cyklů, nouzových zásob, nejistých dodacích lhůt a kontroly jakosti;
- růst mimořádných nákladů;
- kazovost výrobků je mnohem vyšší než u výrobků pocházejících z místních zdrojů, je třeba provádět doplňkové kontroly materiálů a odchylek, zákazníci jsou méně spokojení;
- snížení rozdílů v nákladech existujících v hostitelské zemi a nákladech v původní zemi (náklady na pracovní sílu a na dopravu);
- provozní faktory – snížení provozní flexibility, objednávky, přísnost při propouštění zboží, postihy za zpožděné dodávky;
- objednávky v povinné minimální výši z důvodu objemu kontejnerů;
- slabá reakce na poptávku zákazníků z důvodu fyzické vzdálenosti mezi místem výroby a vývojovými středisky;
- výroba a dodávky – dopad na životní cyklus výrobku;
- zvýšené náklady na koordinaci dodavatelského řetězce;
- problémy s jakostí (nízká jakost výrobků);
- dostupnost dovedností (nedostatek dobře vyškolených technických pracovníků a kvalifikovaných dělníků v hostitelské zemi);
- vysoká nezaměstnanost v původní zemi;
- rizika spojená se směnnými kurzy.

1.7 Aby byla zpracovatelská průmyslová odvětví konkurenceschopná na dnešních trzích, potřebují spolehlivé a flexibilní dodávky. Jedním ze způsobů, jak mohou podniky řešit tyto potřeby, je návrat výroby do původních zemí. Podle EHSV spočívají klíčové politiky na podporu podniků zpracovatelských odvětví, které se rozhodnou relokalizovat výrobu do Evropy nebo zde rozšířit své podnikání, ve vytvoření prostředí vhodného pro investující podniky, v zajištění profesionálních dovedností, v nabídce konkurenceschopných nákladů na energie a v přístupu k financování a na trhy.

1.8 Komise poukázala na to, že „mezi lety 2008 a 2012 se prodejní ceny elektřiny pro průmyslové podniky v EU zvyšovaly průměrně o 3,5 % ročně a ceny zemního plynu o 1 % ročně. Výsledkem je, že odhadované ceny elektřiny pro průmysl jsou podle Mezinárodní energetické agentury ⁽²⁾ v EU dvakrát vyšší než ve Spojených státech a v Rusku a o 20 % vyšší než v Číně. Cenový nepoměr je ještě vyšší u zemního plynu: ten je v Unii pro průmysl EU třikrát až čtyřikrát dražší než pro jeho konkurenty ze Spojených států, Ruska a Indie, o 12 % dražší než v Číně, ale levnější než v Japonsku. Ceny, které průmysloví uživatelé nakonec skutečně zaplatí, se však v jednotlivých členských státech mohou lišit.“ ⁽³⁾

1.9 EHSV se do hloubky zabýval otázkou energeticky náročných průmyslových odvětví v Evropě ⁽⁴⁾ a navrhl řadu opatření a doporučení, jež by těmto odvětvím umožnila pokračovat ve výrobě v Evropě. Při této příležitosti také opět vyzývá evropské instituce, aby připravily společnou energetickou politiku a řešily problém konkurenceschopnosti z hlediska kapitálu a energie. Vyzývá sociální partnery, aby posílili spolupráci za účelem vypracování paktu pro rozvoj, jež by zohlednil zvláštnosti a ochranu evropského sociálního modelu, který zaručuje naplnění cílů Lisabonské smlouvy v oblasti sociálně tržního hospodářství.

1.10 Vzájemná konzistentnost politik má významné důsledky. Prvním z nich je, že budoucí rozvoj spočívá v přechodu na nízkouhlíkovou ekonomiku, což vyžaduje ucelenost na poli výzkumu, legislativy a podpůrných programů. Druhý důsledek souvisí se sociálně udržitelným rozvojem a ptažmo se vztahem mezi konkurenceschopností a prací – tedy kvalifikovaná pracovní místa podporující začlenění, a to pro všechny, což samo o sobě může generovat kvalitní rozvoj, a tudíž přidanou hodnotu z hlediska konkurenceschopnosti.

1.11 EHSV se domnívá, že lepší vztahy mezi podniky a bankami, zaměřené na reálnou ekonomiku, by mohly napomoci plodné součinnosti a zhodnocení konkurenčních výhod souvisejících s jejich přítomností na zahraničních trzích.

1.12 Evropské podniky by se měly soustředit zejména na inovace, kvalitu, důvěryhodnost, výsledky a funkčnost svých výrobků. Musí posoudit svou environmentální „stopu“ a v rámci výrobních procesů brát zřetel na sociální odpovědnost podniků. V zájmu zajištění konkurenceschopnosti podniků je však stejně tak nezbytné udržet pod kontrolou nákladové aspekty – zejména náklady na platy a energii – a za tímto účelem přijmout potřebná opatření.

1.13 Posun našich výrobních systémů, infrastruktury a ekonomik směrem k udržitelnosti a jejich přizpůsobení demografickým změnám, odborná příprava nových generací a přizpůsobení evropské pracovní síly mezinárodní dělbě práce, to vše vyžaduje obrovské investice, které je třeba důsledně a koordinovaným způsobem realizovat na evropské úrovni.

1.14 Udržet v Evropě širokou a rozmanitou výrobní základnu je důležité pro zachování dovedností, kterých lze jen obtížně znovu nabýt v případě jejich ztráty. Specifické výrobní dovednosti v některých odvětvích by mohly být v širším kontextu důležitým vstupem pro vývoj nových výrobků.

1.15 Je třeba posílit a zachovat evropskou kapacitu ve výzkumu a inovacích, aby byl zajištěn stabilní a trvalý udržitelný rozvoj, a za tímto účelem jsou nezbytné inteligentní, efektivní a účinné právní předpisy, jež by napomohly vytvoření lepších podmínek, usměrňovaly vedoucí pozici v oblasti technologií, vytvářely kvalitní pracovní místa v oblasti V&I a ve výrobě a podpořily bezpečnost a udržitelnost ⁽⁵⁾.

Podniky zvažující delokalizaci by měly vědět, co chtějí a jakým způsobem je to možné realizovat v rámci EU. Potřebují přístup ke spolehlivým údajům, informacím a radám, aby byly schopny odhadnout výhody a nevýhody a rovněž skutečné náklady. Zastoupení EU a členských států v důležitých zemích by měla posílit poradenství, které poskytují, a totéž by měly učinit místní a regionální orgány. To vše proto, aby se zjistilo, zda je možné dosáhnout stejného cíle i uvnitř Unie.

⁽²⁾ U těchto cen nedochází ke korekci prostřednictvím rozdílů v kvalitě, neboť dodávky elektřiny v EU jsou spolehlivější a mají méně výpadků než v citovaných zemích.

⁽³⁾ COM(2014) 14 final.

⁽⁴⁾ ces1857-2011_ac_cs.doc.

⁽⁵⁾ INT 451/– **Výzkum a vývoj: podpora konkurenceschopnosti**, Úř. věst. C 277, 17.11.2009, s. 1.

1.16 Hlavní důvody, které podniky vedou k relokaci, jsou uvedeny v odstavci 1.6.

1.17 ESHV těší, že Evropská komise zahrnuje proces relokace do původních zemí do své průmyslové agendy coby faktor zrychlení průmyslové činnosti, tvorby nových pracovních míst a přetvoření zpracovatelského průmyslu v hnací sílu budoucnosti Evropy. Dohoda, jež byla nedávno uzavřena s organizací Eurofound, představuje drobný první krok správným směrem.

2. Úvod

2.1 „Nadále již nelze připouštět odchod našeho průmyslu z Evropy. Naše ukazatele jsou naprosto jednoznačné: evropský průmysl může stimulovat růst a vytvořit pracovní místa. Dnes máme v Evropě zajištěny podmínky pro její udržitelnou reindustrializaci, pro rozvoj nezbytných investic do nových technologií a pro obnovu atmosféry důvěry a podnikavosti. Na základě spolupráce a obnovení důvěry můžeme dosáhnout návratu průmyslu do Evropy.“⁽⁶⁾

2.2 V posledních letech jsme byli svědky postupného přemísťování výrobní činnosti z Evropy do třetích zemí a postupné deindustrializace, jež způsobila pokles podílu průmyslu na evropském HDP, který se během několika málo let snížil z 20 na 15 %. Od roku 2008 přišla EU ve zpracovatelském průmyslu o 3,5 milionu pracovních míst.

2.3 Tzv. *off-shoring* neboli rozhodnutí přesunout vlastní výrobu do zahraničí představoval, přinejmenším do 70. let 20. století, jednu z nejrozšířenějších strategií podniků zpracovatelského průmyslu z hlavních západních industrializovaných zemí. Často bylo toto manažerské rozhodnutí doplněno o rozhodnutí externalizovat výrobní činnost (tzv. *outsourcing*), což přispívalo ke vzniku ekonomických jevů s názvy jako „*global factory*“ (globální továrna), „*international supply chain*“ (mezinárodní dodavatelský řetězec) nebo „*global commodity chains*“ (globální řetězce zboží), jež byly později přejmenovány na „*global value chains*“ (globální hodnotové řetězce)⁽⁷⁾.

2.4 Procesu „přesunu bohatství“ ze zemí OECD do velkých a lidnatých zemí se střední výší příjmů z velké míry vládly Čína a Indie, ale nyní se na něm podílejí i další země, jako Brazílie nebo Jižní Afrika. Od roku 1990 zaznamenalo 20 největších států-producentů po celém světě, včetně USA a EU (Německo, Itálie, Francie, Spojeného království, Španělska a Nizozemska), velmi silný pokles průmyslové výroby. V USA od roku 1987 poklesl podíl pracovních míst v průmyslové výrobě z 21 % na méně než 11 %⁽⁸⁾.

2.5 „Protikrizové politiky zemí eurozóny je třeba přezkoumat, neboť hrozí, že by mohly situaci ještě zkomplikovat.“ „Pokud tkví příčina této krize v rostoucích rozporech mezi ekonomikami eurozóny, je nutné korigovat politiku úsporných opatření. Tato politika sama o sobě nemůže vyřešit problémy nedostatečné konkurenceschopnosti Evropy, naopak hrozí, že situaci ještě zhorší.“⁽⁹⁾

2.6 Přetrvávání hospodářské krize a krize státního dluhu v některých zemích se silnou průmyslovou tradicí způsobilo další útlum sekundární průmyslové činnosti. Vysoké náklady na energii, zejména u odvětví náročných na spotřebu energie (např. ocelárny), odradily od investic a v některých případech vedly k delokalizaci.

⁽⁶⁾ *Industrial revolution brings industry back to Europe*, 10. prosince 2012 – komisař Tajani.

⁽⁷⁾ Zpráva střediska *Centro Europa Ricerche* na téma internacionalizace, č. 3/2013, s. 57.

⁽⁸⁾ *The Mechanics Behind Manufacturing Job Losses*, William T. Gavin in: *Economic Synopses*, 2013, č. 20.

⁽⁹⁾ *Lectio Magistralis*. London school of Economics. 3. prosince 2013.

2.7 Evropská unie by se měla zaměřit na využívání klíčových základních technologií a na automatizaci. Významnou funkci, pokud jde o budoucnost evropského průmyslu, plní i další faktory, jako je čistá a vyspělá výroba, investice do inteligentních sítí a rovněž energetická účinnost a udržitelná mobilita; umožňují například vytvoření nových pracovních míst v krátké době.

3. Evropská průmyslová politika a reindustrializace

3.1 Cílem současné průmyslové politiky Evropské unie je zlepšit platný právní rámec a posílit konkurenceschopnost podniků, aby si podniky mohly udržet svou úlohu hnací síly udržitelného růstu a zaměstnanosti v Evropě. Právním základem průmyslové politiky EU je článek 173 Smlouvy (SFEU).

Reindustrializací se rozumí soubor iniciativ a programů na podporu hospodářsko-výrobního rozvoje v oblastech, které byly zasaženy průmyslovými, socioekonomickými a environmentálními krizemi. Evropa dnes více než kdy jindy potřebuje, aby její reálná ekonomika podpořila obnovu růstu a zaměstnanosti, a to prostřednictvím nového období reindustrializace. Průmysl má významný multiplikační efekt. Bylo spočítáno, že sto pracovních míst vytvořených v tomto odvětví umožní vznik další stovky míst v jiných hospodářských odvětvích⁽¹⁰⁾. Evropská komise ve sdělení s názvem *Za obnovu evropského průmyslu*, přijatém dne 22. ledna 2014, vyzývá členské státy, aby uznaly zásadní význam průmyslu z hlediska tvorby pracovních míst a podpory růstu a systematictěji zahrnovaly otázky související s konkurenceschopností do všech oblastí politiky⁽¹¹⁾.

3.2 V roce 2012 Komise zahájila strategii pro reindustrializaci Evropy s cílem zvýšit podíl průmyslové výroby na evropském hospodářství, a to z 15 na 20 % HDP do roku 2020. Tato iniciativa spočívá na čtyřech pilířích: vyšší investice do inovací, vzdělávání úzce navázané na potřeby podniků a lepší přístup k financování a na trhy⁽¹²⁾.

3.3 EHSV má za to, že Unie musí rozvíjet jednotnou strategii: evropskou průmyslovou politiku, jež určí strategická odvětví s cílem posílit celý řetězec průmyslové výrobní činnosti, ať už ty, v nichž vznikají konečné výrobky, nebo ty, jež produkují polotovary. EHSV vypracoval stanovisko⁽¹³⁾ ke sdělení Komise *Akční plán pro evropské ocelářství*⁽¹⁴⁾, v němž stanoví konkrétní a urgentní opatření na podporu jednoho z pilířů zpracovatelského průmyslu: základní výroby vysoké kvality, jež představují skutečnou přidanou hodnotu pro navazující průmysl, zejména pro strojírenství, odvětví elektroniky, inženýrské činnosti, jemnou mechaniku, automobilový průmysl, stavebnictví a stavbu lodí, abychom uvedli ty nejdůležitější.

3.4 V celé řadě stanovisek věnovaných tématu průmyslové transformace navrhl EHSV řešení a stanovil postupy, kterými lze dosáhnout toho, aby evropský průmysl opět zaujal místo, jež mu přísluší. EHSV je naprosto přesvědčen, že obnova průmyslu má zásadní význam pro hospodářský rozvoj, růst a prosperitu, které tvoří základnu evropského sociálního modelu.

3.5 „Výrobní odvětví je stále jakousi strojnou hospodářského růstu: regiony, v nichž se zvýšil podíl průmyslu, zaznamenaly větší nárůst HDP. Lze to vysvětlit tím, že ve výrobním sektoru díky inovacím výrobků a procesů stoupá produktivita, což se přenáší i do dalších odvětví – k informatizaci služeb by nikdy nedošlo, kdyby nebyl vyroben počítač. Právě ve výrobním odvětví se uplatňuje výzkum a vývoj, jež jsou základem inovací.“⁽¹⁵⁾⁽¹⁶⁾

⁽¹⁰⁾ <http://www.labanconota.it/finanza/globalizzazione-delocalizzazione-reindustrializzazione.html>.

⁽¹¹⁾ http://ec.europa.eu/enterprise/initiatives/mission-growth/index_en.htm.

⁽¹²⁾ *Silnější evropský průmysl pro růst a hospodářskou obnovu – Aktualizace sdělení o průmyslové politice* (COM(2012) 582 final), 10. října 2012.

⁽¹³⁾ V procesu přijímání. CCM/117 – *Akční plán pro evropské ocelářství*.

⁽¹⁴⁾ COM(2013) 407 final.

⁽¹⁵⁾ *Industria motore di ricchezza? La risposta positiva delle regioni europee* (Průmysl motorem blahobytu? Pozitivní reakce evropských regionů) (*Scenari industriali – Centro studi Confindustria*, červen 2011).

⁽¹⁶⁾ Kapitola 4 – A „*manufacturing imperative*“ in the EU: the role of industrial policy. *European Competitiveness Report 2013, Towards Knowledge Driven Reindustrialisation*.

3.6 Byly navýšeny disponibilní evropské finanční prostředky. Prostředky vyčleněné pro iniciativu Horizont 2020, program pro oblast výzkumu, vývoje a inovací, byly navýšeny z 54 na 80 miliard eur. Evropské strukturální a investiční fondy (ESI fondy) jsou k dispozici členským státům ve výši nejméně 100 miliard eur za účelem financování investic do inovací, v souladu s prioritami průmyslové politiky. COSME, evropský program pro konkurenceschopnost podniků a malých a středních podniků, má na období 2014–2020 rozpočet ve výši 2,3 miliardy eur. SPIRE – *Sustainable Process Industry through Resource and Energy Efficiency* (Udržitelné výrobní procesy prostřednictvím účinného využívání zdrojů surovin a energie) – je nové partnerství veřejného a soukromého sektoru podepsané v prosinci 2013 a součást iniciativy Horizont 2020, na které je z rozpočtu Unie na příštích sedm let vyčleněno 900 milionů eur⁽¹⁷⁾.

3.7 „Nanotechnologie, mikro a nanoelektronika a rovněž sektor polovodičů, vyspělé materiály, biotechnologie a fotonika, robotizace a 3D tisk, to jsou oblasti, jež v Unii zaznamenávají neuvěřitelný růst. Osvojení si těchto technologií přináší možnost řídit přechod na ekonomiku založenou na znalostech a vyznačující se nízkými emisemi CO₂.“⁽¹⁸⁾

3.8 V návrhu zprávy o reindustrializaci Evropy s cílem podpořit konkurenceschopnost a udržitelnost⁽¹⁹⁾ podtrhuje EP, že „že budoucí (...) postavení evropského průmyslu spočívá ve strategii obnovy průmyslu pro udržitelnou Evropu (RISE), která usiluje o technologické, obchodní a sociální inovace směřující ke třetí průmyslové revoluci, jejíž součástí je nízkouhlíková modernizační ofenziva.“

3.9 Společná budoucnost „Evropy coby oblasti s moderním průmyslem“ spočívá ve skutečné a řádné modernizační ofenzivě nejméně na pěti polích: posílení technologických a výrobních inovací, což zahrnuje investice do výzkumu a konkurenceschopnosti; omezení prodlev, netransparentnosti a těžkopádnosti veřejné správy; usnadnění života MSP; vytvoření vhodné IT a dopravní infrastruktury (Nástroj pro propojení Evropy, TEN-T, TEN-E a Digitální agenda); zajištění oběhu kapitálu, jenž bude dostupný a bude mít pákový efekt, přiláká a bude stimulovat soukromé prostředky a bude sledovat rovněž střednědobé investiční cíle.

4. Návrat do původních zemí

4.1 Návrat podniků do původních zemí (anglicky *reshoring*) je dobrovolnou podnikovou strategií, která znamená částečnou či celkovou relokaci výroby do původní země či původního regionu (anglicky *backshoring*) navazující na její předchozí delokalizaci (interně prováděné výroby či externalizované výroby)⁽²⁰⁾. *Offshoring* je anglický pojem pro delokalizaci výroby či části výroby nějaké společnosti z evropské země do nějaké třetí země.

4.2 V posledních letech řada průmyslových podniků učinila rozhodnutí přemístit část svého výrobního řetězce mimo Unii; původně se chtěly přiblížit k rozvíjejícím se trhům, později k tomu většinu z nich vedla možnost snížit náklady na pracovní sílu a přiblížit se ke zdrojům. Důsledkem tohoto trendu je dnes situace, kdy je evropský trh s 500 miliony obyvatel největším spotřebitelem průmyslových výrobků, jež nepocházejí z Evropy. Jaké faktory by mohly ovlivnit návrat těchto podniků? Na mezinárodní a evropské úrovni by návrat části těchto podniků přinesl výhody, jež není radno podceňovat: vytvoření nových pracovních míst, omezení ztráty know-how a posílení značky „made in“. S ohledem na četné důvody a klíčové faktory, jež ovlivňují rozhodnutí výrobu delokalizovat a/nebo relokalizovat, by bylo vhodné učinit podrobný rozbor výhod a nevýhod, a to jak na mezinárodní úrovni, tak na úrovni jednotlivých podniků.

4.3 Proces delokalizace výroby z Evropy do Asie pokračuje. V období 2007–2009 přesunulo alespoň zčásti svou výrobu asi 40 % podniků s více než 50 zaměstnanci, a to zejména energeticky náročnou výrobu. Naproti tomu zde existuje určitý počet zemí střední a východní Evropy, jež si zachovaly významný podíl výrobní činnosti.

⁽¹⁷⁾ http://ec.europa.eu/research/press/2013/pdf/ppp/spire_factsheet.pdf.

⁽¹⁸⁾ Kapitola 5 – *EU production and trade based on key enabling technologies*. *European Competitiveness Report 2013, Towards Knowledge Driven Reindustrialisation*.

⁽¹⁹⁾ Zpravodaj: Reinhard Bütikofer – PR\936863IT.doc – PE510.843v01-00 2013/2006(INI).

⁽²⁰⁾ Uni-Club MoRe Back-reshoring Research Group.

4.4 Evropské podniky jsou z důvodu pokračování krize velmi opatrné a vyhýbají se plánování dalších investic i změnám stávajících dodavatelů.

4.5 Proces relokalizace je v Evropské unii negativně ovlivňován řadou faktorů, mezi něž patří:

- velmi silné euro;
- nízká produktivita;
- sociální náklady, jež jsou vyšší než v jiných zemích s mnohem nižšími pracovními náklady a neexistující sociální ochranou;
- rostoucí náklady na energie;
- nedostatek pozitivních řešení;
- jedním z možných řešení by mohlo být vytvoření specifických iniciativ zaměřených na relokalizaci do velmi znevýhodněných oblastí.

4.6 *Trend relokalizace v USA*

4.6.1 Americké podniky postupně navracejí svou výrobu zpět do země. Tato změna odráží skutečnost, že Čína po letech rychlého růstu mezd a v důsledku dalších faktorů ztratila konkurenční výhodu nízkonákladového centra výroby. Jedním z faktorů, jež napomohl relokalizaci, bylo snížení cen energií v USA.

4.6.2 V Číně bylo podnětem ke vzniku tohoto novodobého trendu zvýšení nákladů na práci a cen energie, důsledky z hlediska inovací, krádeže duševního vlastnictví a rozšířenější využívání techniky analýzy celkových nákladů, jež zohledňuje a vypočítává všechny náklady a rizika. Díky využívání TCO (*Total Cost of Ownership* – celkové náklady spojené s vlastnictvím) společnosti věnující se analýzám pomáhají identifikovat skutečně všechny náklady spojené s operacemi delokalizace.

4.6.3 Mezi průmyslová odvětví zapojená do činností souvisejících s návratem výroby patří výroba nástrojů, automobilový průmysl, odvětví základních kovů, strojírenství, zpracování kovů, robotiky, lékařských a vědeckých nástrojů, zdravotnictví, výroba počítačů a elektroniky, speciálních chemikálií, plastů, obalový průmysl atd.

4.6.4 Logiku zpětného přesunu uplatňují při rozhodování všechny výrobní podniky. Vzhledem k tomu, že podniky provádějí komplexnější, celkovou analýzu nákladů, zjišťují, že zvýšení nákladů na práci ve spojení se „skrytými náklady“ delokalizace často vynulují konkurenční výhodu.

4.6.5 Existuje hnutí, do něhož jsou zapojeny Spojené státy a různá sdružení a které se zabývá vytvořením nové značky „Made in America, Again“, která by měla motivovat klienty k nákupu amerických výrobků a zařízení. Další iniciativou na národní úrovni zaměřenou na relokalizaci podniků na americké území je iniciativa s názvem „Reshore now“⁽²¹⁾.

4.6.6 Podniky, jež se vrátí zpět, obvykle dosáhnou snížení skladových zásob o 50 %, ale v některých případech může být toto snížení tří či šestinásobné. Mezi důvody snížení objemu skladovaného zboží lze jmenovat: lepší platební podmínky, menší objemy zásob, kratší a pevně stanovené lhůty dodání.

4.6.7 V průzkumu, který uskutečnil Massachusetts Institute of Technology, byla podnikům položena otázka, jakým vládním opatřením by bylo možné změnit situaci. Pětí nejdůležitějšími opatřeními, jež by mohla provést vláda Spojených států, aby povzbudila relokalizaci podniků, se stala tato:

⁽²¹⁾ <http://www.reshorennow.org>.

1. snížení daní (68,3 %);
2. daňové úlevy (65,9 %);
3. pobídky pro VaV (60,0 %);
4. zlepšení vzdělávání/odborné přípravy v oblasti požadovaných dovedností (43,8 %);
5. zlepšení infrastruktury (38,0 %).

4.6.8 Podle organizace Boston Consulting Group patří mezi tři nejdůležitější faktory ovlivňující relokizaci podniků: i) náklady na práci, ii) blízkost k zákazníkům, iii) kvalita výrobků. Další faktory zahrnují dostupnost kvalifikované pracovní síly, náklady na dopravu, dodací lhůty a snadnost podnikání. I podle ukazatelů se USA stávají nízkonákladovým výrobcem vyspělého světa, a jsou tedy čím dál atraktivnější.

4.7 Jaký je výsledek studií a průzkumů týkajících se relokizace v EU? O procesu relokizace v Evropě mnoho studií známo není. Studie o delokalizaci německých podniků zjistila, že v průběhu 4 let přesunula svou výrobu zpět jedna šestina až jedna čtvrtina těchto podniků. Francouzské podniky činné v oblasti informačních technologií, které delokalizovaly svou IT činnost, si stěžovaly na nepředvídané náklady, kvalitu a logistické problémy. Jedna studie zabývající se výrobními podniky ze Spojeného království, které v průběhu let 2008–2009 delokalizovaly svou výrobu, ukázala, že 14 % z nich už činnost přesunulo zpět⁽²²⁾. Evropská komise ve sdělení COM(2010) 614 na téma „Integrovaná průmyslová politika pro éru globalizace – Konkurenceschopnost a udržitelnost ve středu zájmu“ se o tomto jevu zmiňuje, ale nepoužívá výslovně pojem relokizace.

5. Výsledky veřejných slyšení v Bruselu a Bergamu

5.1 Při veřejných slyšeních, která uspořádal EHSV v Bruselu a Bergamu, proběhla prezentace zkušeností s delokalizací a relokizací a byly představeny možné budoucí scénáře v různých odvětvích výrobního průmyslu v rámci procesu reindustrializace Evropy.

5.2 Světovou ekonomiku řídí především tržní síly, jež významně ovlivňují rozhodnutí podniků týkající se delokalizace a relokizace výrobní činnosti samé.

5.3 Studie provedená ve Spojeném království ukazuje, že delokalizace do zemí s nízkými náklady na pracovní sílu není vždy klíčem k úspěchu. Struktura hodnotového řetězce a struktura dodavatelského řetězce jsou neodmyslitelnou součástí tohoto úspěchu. Náklady sice zůstávají i nadále nejdůležitějším faktorem, nesestávají však pouze z nákladů na práci, ale také z nákladů souvisejících s logistikou a řízením. Studie potvrzuje, že mezi třemi hlavními důvody, jež vedly podniky k tomu, aby se vrátily, byly nižší než očekávané úspory (50 %), problémy s kvalitou (43 %) a blízkost k trhu (36 %). Mezi další důvody patří schopnost respektovat přísné dodací lhůty, viditelnost a stálost dodavatelů a ochrana duševního vlastnictví.

5.4 Jedním z klíčových faktorů rozhodování je a bude i nadále přístup na trh a k zákazníkům. V některých odvětvích existují geografické překážky pro pokrytí zahraničních trhů, jako jsou například lokální požadavky, v jejichž důsledku se tak strategie delokalizace vlastní výroby za účelem přítomnosti na trhu stává nezbytnou.

5.5 Dostupnost infrastruktury, energií a dopravních služeb má pro podniky zásadní význam. V dnešní době existují země s moderní a dostupnou infrastrukturou, jež mohou konkurovat infrastruktuře evropské. Mělo by se začít vážně uvažovat o budoucích investicích do tohoto odvětví.

5.6 Není radno podceňovat ani velmi důležitou roli odborné přípravy a vzdělávání. Rozvíjející se země investovaly a investují značné prostředky do vzdělávání své mládeže a vytvářejí tak konkurenci pro mladé lidi z našich zemí. Ti vzhledem k nedostatečným pracovním příležitostem v Evropě své země opouštějí. EHSV právě připravuje stanovisko o vztahu mezi vzděláváním, odbornou přípravou a podniky.

⁽²²⁾ Leibl, P., Morefield, R. and Pfeiffer, R. (2011), 'A study of the effects of backshoring in the EU', *Proceedings of the 13th International Conference of American Society of Business and Behavioural Sciences* http://asbbs.org/files/2010/ASBBS_%20Proceedings_13th_Intl_Meeting.pdf.

5.7 Evropská konfederace odborových svazů (ETUC – *European Trade Union Confederation*) přijala dne 7. listopadu 2013 investiční plán pro kvalitní pracovní místa a udržitelnou budoucnost, jehož cílem je obnovit růst v Evropě a vytvořit až 11 milionů pracovních míst a motivovat nadnárodní podniky, aby svou činnost přenesly do Evropy, kde existuje dynamická poptávka.

5.8 Delokalizace velkých průmyslových podniků měla přímý dopad na malé a střední podniky (MSP), neboť se tak snížily zakázky na výrobu součástek. Například automobilové odvětví přesunulo výrobu do rozvíjejících se zemí, a to zejména z důvodu rostoucí poptávky na těchto trzích. V automobilovém odvětví by výhledově mělo dojít ke ztrátě 70 000 až 85 000 pracovních míst.

5.9 Odvětví kovodělných výrobků předpokládá silnou poptávku, jež bude do roku 2025 až ze dvou třetin vycházet z rozvíjejících se zemí. Proto musí toto odvětví vytvořit síť místních kontaktů a zajistit si přítomnost na trhu. Evropský průmysl zpracování kovů a evropské strojírenství se přesouvají na rozvíjející se trhy, a to nejen z důvodu nákladů, ale také za poptávkou (podle strategie „*in country for country*“) a za účelem zajištění dodávek výrobků a služeb výrobcům i místním spotřebitelům.

5.10 V průběhu veřejného slyšení v Bergamu byly učiněny tyto závěry ⁽²³⁾:

- delokalizace neustala;
- možnými řešeními jsou tzv. *backshoring* a *nearshoring*, ale nejsou to jediná možná řešení;
- relokalizovaná pracovní místa ne vždy přesně odpovídají pracovním místům, jež byla delokalizována (různý počet, různé pracovní profily);
- podnikatelé musí brát v úvahu celkové náklady na zajištění dodávek (tzv. *total cost of sourcing*), a nikoliv jen pracovní náklady (investice do pracovního kapitálu, revize vadných dílů);
- odbory musí zvážit jednotkové náklady práce, a nikoliv náklady práce na odpracované hodiny (inovace výrobků/postupů, organizace práce);
- odpovědní političtí činitelé musí vzít v úvahu všechny faktory ovlivňující podnikání.

V Bruselu dne 29. dubna 2014

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Henri MALOSSE

⁽²³⁾ Uni-Club MoRe Back-reshoring Research Group.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Průmyslové změny v evropském farmaceutickém průmyslu

(2014/C 311/04)

Zpravodaj: **pan ALMEIDA FREIRE**

Spoluzpravodaj: **pan GIBELLIERI**

Dne 19. září 2013 se Evropský hospodářský a sociální výbor, v souladu s čl. 29 odst. 2 jednacího řádu, rozhodl vypracovat stanovisko z vlastní iniciativy k tématu

Průmyslové změny v evropském farmaceutickém průmyslu.

Poradní komise pro průmyslové změny (CCMI), kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 8. dubna 2014.

Na 498. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 29. a 30. dubna 2014 (jednání dne 29. června), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 195 hlasy pro, 4 hlasy byly proti a 12 členů se zdrželo hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 Farmaceutický průmysl je jedním z nejdůležitějších a nejstrategičtějších odvětví pro budoucnost Evropy. Jako jedno z globálních center farmaceutických inovací nese Evropa bohaté dědictví a má mnoho předpokladů k trvalému úspěchu. Budoucí úspěch však závisí na politickém prostředí podporujícím vhodné využívání inovací v evropských systémech zdravotní péče.

1.2 Farmaceutický průmysl vykazuje nejen nejvyšší přidanou hodnotu na pracovníka, nejvyšší intenzitu výzkumu a vývoje a nejvyšší přebytek obchodní bilance ze všech technologicky vyspělých odvětví, ale unikátním způsobem prostřednictvím svých produktů poskytuje také širší přínos k hospodářskému růstu a zdraví obyvatel. Toto odvětví tvoří nejen velké podniky zaměstnávající velký počet lidí, ale i malé a střední podniky, jejichž marže se často liší podle velikosti firmy. Jeho partnerství s vysokými školami a dalšími institucemi po celém světě tvoří integrovanou soustavu v rámci věd o živé přírodě.

1.3 Tváří v tvář sílící globální konkurenci se Výbor domnívá, že je nejvhodnější doba požadovat novou evropskou strategii věd o živé přírodě, která může zajistit harmonizovanější přístup k tomuto odvětví tak, aby z jeho jedinečnosti mohly nadále čerpat užitek všechny zainteresované skupiny.

1.4 Výbor doporučuje, aby nová strategie v oblasti věd o živé přírodě obsahovala tři prvky:

- politická doporučení týkající se společnosti – se zaměřením na přínos tohoto odvětví k řešení výzev spojených s léčbou chronických onemocnění u stárnoucí evropské populace a na potřebu snižovat nerovnost při poskytování zdravotní péče;
- doporučení týkající se vědecké politiky – vážná pozornost by se měla věnovat lépe koordinovanému, strategičtějšímu a celoevropskému výzkumnému úsilí;
- **doporučení týkající se hospodářské politiky** – s explicitnějším uznáním skutečnosti, že investice do zdravotní péče, včetně léků, je důležitá pro všechny složky společnosti. Výbor doporučuje, aby všechny členské státy s tímto odvětvím spolupracovaly na vytvoření dohod, které všem evropským spotřebitelům (tj. pacientům) zajistí rovný přístup k moderní medicíně.

1.5 Je třeba posílit úlohu a nezávislost Evropské agentury pro léčivé přípravky (EMA).

1.6 Evropa by měla usilovat o posílení a konsolidaci své pozice globálního lídra v oblasti léčivých přípravků, a to prostřednictvím partnerství, která sahají nad rámec jejich vlastních hranic.

1.7 Mělo by se usilovat o snížení nerovnosti v přístupu k lékům napříč Evropou.

1.8 Pokud jde o doporučení týkající se vědecké politiky, měla by Evropa nadále pokračovat v koordinované strategii lékařského a biologického výzkumu v Evropě a v intenzivnějším zaměření na excelenci v základním biomedicinském výzkumu, vzdělávání a odborné přípravě, s cílem dosáhnout výjimečných vědeckých výsledků na podporu strategie Evropa 2020 a podpořit konkurenceschopnost na celosvětové úrovni.

1.9 Komise by do svého nadcházejícího sdělení o průmyslové politice pro farmaceutický průmysl měla začlenit téma duševního vlastnictví.

1.10 Farmaceutické odvětví přispívá ke strategii Evropa 2020 zaměřené na inteligentní a udržitelný růst podporující začlenění se silným akcentem na vytváření kvalitních pracovních míst a snižování chudoby. Toho lze dosáhnout efektivnějšími investicemi do vzdělání, výzkumu a inovací, do politik strany poptávky vytvářejících stimuly pro inovativní produkty a služby, a do podpory ekonomiky s vysokou kvalitou pracovních míst poskytující sociální a územní soudržnost.

1.11 Tyto iniciativy musejí být podpořeny účinným odvětvovým sociálním dialogem a přístupem zahrnujícím více zúčastněných stran.

1.12 Výbor vyzývá Komisi, aby neprodleně zavedla strategii pro farmaceutický průmysl, aby se evropskému farmaceutickému průmyslu zajistila prosperita ve všech fázích hodnotového řetězce (výzkum a vývoj, výroba, prodej a distribuce).

2. Historický pohled a status quo farmaceutického průmyslu

2.1 Farmaceutický průmysl nacházející se v Evropě je významným přínosem pro Evropskou unii, a to nejen z ekonomického pohledu, ale i z hlediska kvalitní zaměstnanosti, investic do vědecké základny i z hlediska veřejného zdraví. Za posledních 60 let udělala Evropa obrovský pokrok v oblasti prodlužování naděje dožití a zlepšování zdraví. Těchto úspěchů bylo z velké části dosaženo díky využívání inovativních léčivých přípravků. Před Evropou nyní stojí řada nových výzev.

2.2 Nerovnost v přístupu ke zdravotní péči přetrvává a chronické stavy a degenerativní onemocnění způsobují, že lidé žijí déle s nějakou formou zdravotního postižení či nemoci. To negativně dopadá na náklady na zdravotní péči a produktivitu.

2.3 Významnou prioritou je zajištění bezpečného a účinného dodavatelského řetězce u farmaceutických produktů pro evropské spotřebitele. Evropský regulační rámec pacientům teoreticky zajišťuje stejné standardy kvality bez ohledu na to, kde byl léčivý přípravek vyroben. Důležitým milníkem nicméně bude další zlepšování bezpečnosti dodavatelského řetězce – a odstraňování rizik padělaných produktů – uplatňováním směrnice o padělaných léčivých přípravcích, jejímž zásadním prvkem je kódování a uvádění sériového čísla u každého balení v Evropě, což zvýší sledovatelnost produktu.

2.4 V roce 1995 byla založena Evropská agentura pro léčivé přípravky (EMA), která je obdobou amerického Úřadu pro potraviny a léčiva (FDA), ovšem nevykazuje podobnou míru centralizace. EMA byla financována EU a farmaceutickým odvětvím, ale i z nepřímých dotací od členských států ve snaze harmonizovat (ale nikoli nahradit) činnost stávajících státních úřadů pro kontrolu léčiv, které nadále pracují v síti spolu s EMA.

3. Průmyslové změny ve farmaceutickém průmyslu

3.1 Vývoj nového léčivého přípravku trvá v průměru 12 let, než dosáhne standardů jakosti, účinnosti a bezpečnosti požadovaných regulátorem. Na každý léčivý přípravek, který vydělá dost peněz na svůj vývoj, je testováno na 25 000 chemických sloučenin, z nichž v průměru 25 projde klinickým hodnocením a 5 získá licenci. Nedílnou součástí inovačního procesu je „opotřebování“. Vzhledem k vysoce rizikovým a enormně vysokým počátečním investicím ze strany soukromých farmaceutických podniků je technologiím obsaženým v léčivých přípravcích poskytnuta jistá míra dočasné exkluzivity na trhu, a to např. prostřednictvím patentů.

3.2 Farmaceutické inovace se inspiřují novými vědeckými poznatky, zejména v chápání biologie. Pokrok v oblasti genomiky, proteomiky a nanotechnologií a objev přesnějších biomarkerů nabízejí obrovský potenciál k dalšímu zlepšování léčivých přípravků, které mají lékaři k dispozici. Farmaceutické odvětví prochází strukturální změnou, kterou vyvolává přesun od „kasovních trháků“ primární péče ke specializovanějším produktům; zvýšení konkurence v oblasti generik a pokračující výzvy v oblasti produktivity VaV. Dále zde je pokračující výzva spočívající v zachování výdajů VaV na pozadí tlaku na zajištění krátkodobého zhodnocení pro akcionáře.

3.3 Odvětví přímo zaměstnává 700 000 lidí (z nichž 70 % tvoří ženy) s různými vědeckými či technickými specializacemi a vytváří tři- až čtyřikrát více nepřímých pracovních míst. Jde o velmi kvalitního zaměstnavatele. Jeho zaměstnanci mají dobré vzdělání a odvětví vytváří větší přidanou hodnotu na zaměstnance než jakékoli jiné odvětví vyspělých technologií. V porovnání s ostatními odvětvími jsou farmaceutické podniky odolnější vůči krátkodobým cyklickým makroekonomickým výkyvům. Pro Evropu jde o významnou posilu.

3.4 Životní cyklus léčiv tvoří elegantní rámec pro zajištění průběžného toku nových, užitečných technologií a zároveň zajišťuje přiměřenou rozpočtovou udržitelnost. Můžeme uvážit tři fáze:

- 1) **VaV** – kdy podniky v soukromém sektoru podstupují riziko související s uvedením nových léčiv na trh,
- 2) **trh s patentovanými přípravky** – aby mohly podniky získat zpět investiční náklady, je důležité, aby se v systémech zdravotní péče využívalo nových technologií přiměřeným způsobem a aby se platily přiměřené ceny odrážející hodnotu léčivého přípravku a cenovou přiměřenost pro daný systém zdravotní péče,
- 3) **trh s nepatentovanými přípravky (generika a biologicky obdobné přípravky)** – kde tlakem konkurenčních produktů dochází po vypršení výhradního práva daného léčiva na trhu ke snižování ceny, a tím k úsporám pro systémy zdravotní péče, které mohou být využity k financování novějších léčiv.

3.5 V posledních letech se celistvost tohoto „životního cyklu“ dostává pod tlak. Fáze VaV se prodloužila, prodražila a je rizikovější. Požadavky ze strany regulátorů, ale i plátců do systémů zdravotní péče na větší počet údajů znamenají, že jsou farmaceutické společnosti nuceny trávit delší čas prováděním vyššího počtu zkoušek na větším počtu srovnávacích terapií než dříve. Na trhu s patentovanými přípravky mají plátcí nyní sofistikovanější vědomosti a vyšší schopnost rozlišovat – požadují stále více důkazů o bezpečnosti a účinnosti, ale i o nákladové efektivnosti.

3.6 Nová věda nabízí potenciál k lepšímu zacílení nových způsobů léčby na pacienty se zvláštními charakteristickými rysy.

3.7 Velikost trhu, na němž jsou farmaceutické společnosti schopny získat zpět své náklady, je menší než u předešlých generací, zatímco náklady na vývoj vzrostly a nadále rostou.

3.8 V neposlední řadě se vlády celkem oprávněně snaží maximalizovat hospodářskou účinnost trhů s nepatentovanými přípravky. Cenová konkurence, která přináší nižší náklady na léčbu pomocí starších léčebných přípravků, je významným způsobem, jak mohou vlády spravovat své rozpočty. Je však třeba nastolit vhodnou rovnováhu.

3.9 Je sice důvodné očekávat racionální využívání starších léčivých přípravků, ale zároveň je naprosto zásadní, aby se využívaly novější a inovativní léčivé přípravky. Napříč Evropou existují zásadní rozdíly v přístupu pacientů k inovativním léčebným postupům. Nejenže to znamená, že mnoho pacientů nezíská přístup k nejlepší léčbě; rovněž je tím podkopávána životaschopnost tohoto odvětví v Evropě.

3.10 Dle odhadů Evropské komise vzroste do roku 2050 počet obyvatel starších 65 let o 75 %. To znamená, že poměr pracovníků na trhu práce platících do sociálního systému – zdravotní péče a důchody – a důchodců bude problematičtější. Pro snížení zátěže pracovníků je důležité, aby co největší část obyvatelstva v produktivním věku byla dostatečně fit a zdravá.

3.11 Dobrá zdravotní péče může stimulovat tři významné přínosy: přivést některé nepracující jedince k práci; snížit míru absence na pracovišti a konečně může pomoci vypořádat se s problémem tzv. *presenteeismu*, kdy pracovník trpící nějakým onemocněním či neschopností (a přesto dochází do práce) může být při lepší zdravotní péči produktivnější.

3.12 Farmaceutický průmysl je vůdčím odvětvím s vyspělou technologií co do přebytku obchodní bilance (48,3 mld. EUR v roce 2011) a má nejvyšší poměr investic do VaV k čistému obratu. Subjekty, jež toto odvětví tvoří, stojí za 19,1 % celkových světových podnikových výdajů na VaV. Podniky ze soukromého sektoru vydávají ročně na výzkum a vývoj kolem 100 mld. dolarů; v Evropě je to kolem 30 mld. EUR. Většina těchto výdajů jde na klinická hodnocení, kam patří nejen zkoušky, ale i studie po uvedení na trh, které jsou požadovány i poté, co je daný produkt již na trhu.

3.13 Mnoho evropských pacientů v současnosti nevnímá přínosy plynoucí z nových léčebných přípravků. V důsledku toho je nejen brzděno zdraví a produktivita Evropy, ale Evropa rovněž nevyužívá svého potenciálu ke stimulování ekonomických hodnot. Nová studie, kterou vydala společnost IMSHealth u příležitosti konference o zdravotní péči pořádané litevským předsednictvím EU, uvádí nové údaje, z nichž vyplývají rozdíly v přístupu k lékům v Unii. Právě spotřebitelé v chudších zemích trápí nejvíc.

3.14 K nápravě této situace musí EU vytvořit takové politické prostředí, v němž se ceny nových léčebných postupů mohou stanovovat podle platebních schopností zemí i podle jejich poptávky. Léčiva se od ostatního zboží liší v tom, že společnost očekává, že všichni pacienti budou mít přístup k těm lékům, které potřebují. Vyzýváme k aktivní reflexi ze strany evropských tvůrců politických strategií, aby bylo možné zajistit fungování evropského jednotného trhu v zájmu všech evropských občanů.

Výdaje na léčivé přípravky jsou uměle kráceny, což vede ke zhoršení výsledků zdravotní péče. V zemích, které v důsledku finanční krize zásadním způsobem snížily výdaje na léčivé přípravky či přesunuly finanční zátěž od plátce-třetí strany na jednotlivce se výsledky zdravotní péče zhoršily okamžitě a jiné, dražší formy poskytování zdravotní péče zaznamenaly vzestup jako kompenzace za špatný přístup k léčivým přípravkům.

4. Směrem k nové strategii v oblasti věd o živé přírodě pro Evropu

4.1 Zatímco Evropa má mnoho předpokladů pro udržitelný růst, skutečností je, že ztrácí vedoucí postavení v biofarmaceutickém výzkumu ve prospěch USA.

4.2 Celosvětový farmaceutický průmysl je z větší části soustředěn do EU a do USA a může oběma těmto blokům pomoci řešit otázky spravedlnosti při ochraně jejich historických i budoucích investic do léčivých přípravků. K tomuto účelu je důležité, aby do probíhajících jednání o transatlantickém partnerství v oblasti obchodu a investic (TTIP) byl vhodným způsobem začleněn hospodářský a sociální rozměr a obavy spotřebitelů.

4.3 Spolu s tím jak země se středními příjmy zvyšují svoji prosperitu, měly by se rovněž spravedlivě podílet na nákladech na inovace na tomto rostoucím, globálním trhu. Nejenže se toto v současnosti neděje, naopak v některých zemích, jako je Indie, je rostoucím trendem nařizování (formou zákona) nucených licencí, ale i další podobné strategie jako např. nadměrný tlak na ceny v Koreji. Abychom mohli řešit budoucí výzvy a příležitosti a těžit z nich, vystavěli jsme naše závěry na třech hlavních úhlech pohledu – sociálním, vědeckém a ekonomickém. Ke každému z nich přikládáme související doporučení.

4.4 Pokud jde o společenská politická doporučení, musí centrum zájmu spočívat na zlepšování výsledků zdravotní péče o evropskou populaci vzhledem k demografickým změnám a výzvam souvisejícím s chronickými onemocněními. Zdraví je předpokladem hospodářské prosperity.

Po celé Evropě přetrvávají obrovské rozdíly – mezi jednotlivými zeměmi i uvnitř nich. Pokud nedojde urychleně k nápravě stavu, bude se tato situace se stárnutím naší populace ještě zhoršovat.

4.5 Lepší využívání a inovace léčivých přípravků mohou hrát klíčovou úlohu v tom, že mohou Evropě pomoci řešit tyto výzvy. Zásadní výzvy, na nichž mohou toto odvětví a poskytovatelé zdravotní péče pracovat v partnerství pro zlepšení výsledků, jsou včasná diagnóza, řízení aplikace osvědčených postupů a zvyšování vůle pacientů dodržovat léčebný postup. Mělo by se vážně uvažovat o vytvoření prostředí, v němž může toto odvětví udávat ceny na základě platební schopnosti jednotlivých zemí, aniž by hrozil odklon dodavatelských řetězců.

4.6 Pro zvýšení kvality infrastruktury zdravotní péče by se mělo lépe využívat prostředků ze strukturálních fondů EU.

4.7 Evropské vlády by se měly zaměřit na vytvoření evropského rámce pro posuzování programů zvládání chronických onemocnění stanovením měřítek a nejlepších léčebných postupů v dané kategorii u holistické péče a na vhodné využívání jak levných léčivých přípravků, tak inovativních léků v rámci tohoto léčebného postupu. Vybudováním platformy pro velká organizační partnerství k vytváření druhotných programů prevence chronických onemocnění mohou rozmanité zainteresované strany, jako jsou vlády, sdružení pacientů a lékařů, sociální partneři a další instituce občanské společnosti přispět k úspěšnému zvládnutí léčby chronických onemocnění. Významným krokem správným směrem je v tomto ohledu opatření Komise s názvem Společná akce v oblasti chronických onemocnění.

4.8 Organizace, správa a financování základního biomedicínského výzkumu napříč Evropou v současné době probíhá prostřednictvím řady samostatných a roztržitých programů, a to jak na úrovni členských států, tak na evropské úrovni. I přes některé skvělé evropské iniciativy je skutečností, že mezi členskými státy panuje příliš velká konkurence a dosažení koherentní strategie pro Evropu není věnováno dostatečné úsilí. Výsledkem jsou různá kritéria posuzování kvality, zdvojení snah, plýtvání finančními zdroji; Evropa zaostává za USA v mnoha oblastech biomedicínského výzkumu, což vede ke ztrátě konkurenceschopnosti.

4.9 Aby Evropa i nadále zůstala atraktivním místem pro investory v oblasti VaV a průmyslové výroby, je naprosto zásadní posílit základní a translační výzkum a vytvářet v Evropě střediska excelence světové úrovně. Vzhledem k tomu, že se Evropě trvale nedaří splnit cíl investovat 3 % HDP do svého VaV, je nutné se znovu zaměřit na základní vědu a vzdělávání. Iniciativy, jako je iniciativa pro inovativní léčiva a Horizont 2020, mohou pomoci stimulovat kulturu otevřených inovací a spolupráce a vytvářet nástroj pro financování ke stimulaci cílených investic.

4.10 Pokud jde o doporučení týkající se hospodářské politiky, EU by měla podporovat zavedení rámce pro růst a stabilitu do systému věd o živé přírodě po celé Evropě za účelem zvýšení stability a předvídatelnosti pro všechny. Účelem takového rámce podporovaného odvětvovým sociálním dialogem by byla stimulace získávání cenných nových inovací a zároveň zachování schopnosti vlád spravovat rozpočty čitelným způsobem. Takový rámec by byl zaveden na úrovni jednotlivých členských států tak, aby zohledňoval rozdíly v demografickém vývoji, reálnou poptávku, inflaci, technologický pokrok atd. Měl by rovněž zahrnovat sociální rozměr.

4.11 Ve většině zemí se v rámci programů rozpočtové konsolidace nepřiměřeně moc šetří na lécích, a to navzdory jejich hodnotě podložené důkazy mimo ostatní oblasti výdajů na zdravotní péči. Pro odvětví to vytváří nepředvídatelné prostředí, vysílá to nejasný signál o odhodlání Evropy k inovacím a potenciálně se tím dává všanc schopnost členských států dále stimulovat efektivitu zdravotní péče vhodným využíváním léčivých přípravků a dalších technologií.

4.12 Podpora udržitelného přístupu k financování zdravotní péče je pro evropské hospodářské subjekty a zejména spotřebitele klíčovým tématem. Vytvoření udržitelnějšího přístupu k výdajům za léky může zajistit, aby šly finanční prostředky do oblastí poskytujících nejvyšší výnosy. Je nutné nalézt možnosti kvalitnějšího nakládání s léčivými přípravky. Kvůli zdraví ve všech evropských členských státech by měl být zaručen minimální práh financování zdravotní péče a léků.

4.13 Jeho součástí by rovněž měla být realistická očekávání růstu vycházející z úvah o stárnoucí populaci, reálných inovacích a dlouhodobé nákladové efektivnosti zdravotní péče. Tento rámec by zmírňoval škodlivé výkyvy zaznamenané v posledních třech až pěti letech ve financování zdravotní péče a kultivoval dlouhodobé plánování u všech subjektů podílejících se na zdravotní péči.

4.14 Pomocí nedávné iniciativy komisaře Tajaniho došlo k významnému pokroku i úspěchu na poli etiky a transparentnosti; přístupu k lékům, léčivým přípravkům pro vzácná onemocnění a volně prodejným léčivům v menších zemích; biologicky podobných léčivých přípravků a dohod o řízeném vstupu, což Výbor podporuje.

4.15 EHSV je informován, že Komise má v plánu přijít s novým, významným sdělením o průmyslové politice pro farmaceutický průmysl. To je příhodné a Výbor ji vyzývá, aby stanovila ambiciózní agendu, která farmaceutickému průmyslu v Evropě zajistí prosperitu ve všech fázích hodnotového řetězce (výzkum a vývoj, výroba, prodej a distribuce).

V Bruselu dne 29. dubna 2014

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Henri MALOSSE

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Potírání nucené práce v Evropě a ve světě: úloha EU – příspěvek EHSV na konferenci MOP v roce 2014 (stanovisko z vlastní iniciativy)

(2014/C 311/05)

Zpravodajka: **paní OUIIN**

Na plenárním zasedání dne 11. prosince 2013 se Evropský hospodářský a sociální výbor, v souladu s čl. 29 odst. 2 jednacího řádu, rozhodl vypracovat stanovisko z vlastní iniciativy k tématu

Potírání nucené práce v Evropě a ve světě: úloha EU – příspěvek EHSV na konferenci MOP v roce 2014.

Specializovaná sekce Vnější vztahy, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 10. dubna 2014.

Na 498. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 29. a 30. dubna 2014 (jednání dne 30. dubna 2014), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 167 hlasy pro, žádný hlas nebyl proti a 1 člen se zdržel hlasování.

1. Závěry a doporučení

Obchodování s lidmi do civilizované společnosti nepatří. Přesto těchto případů přibývá a nucená práce se stala trvalým rysem určitých sektorů trhu práce a je rozsáhlým trhem pro organizovanou trestnou činnost. Na program 103. zasedání Mezinárodní konference práce, které se bude konat v červnu 2014, byla zařazena diskuse o zintenzivnění opatření pro potírání nucené práce. Charakter nucené práce se totiž od té doby, co Mezinárodní organizace práce (MOP) přijala první úmluvy k této problematice (jde o úmluvu č. 29 z roku 1929 a úmluvu č. 105 z roku 1957), změnil. Zatímco kdysi byla ukládána hlavně ze strany států, dnes se soustřeďuje v soukromé ekonomice a její výskyt se množí v důsledku globalizace, migrace, neformální ekonomiky a mezinárodních zločineckých sítí. Evropská unie přijala směrnici o boji proti obchodování s lidmi, která zahrnuje nucenou práci⁽¹⁾. V červnu tohoto roku by měly jednotlivé státy a sociální partneři MOP přijmout nový mezinárodní nástroj. Evropský hospodářský a sociální výbor by v této souvislosti rád formuloval několik návrhů vycházejících ze zkušeností Evropy na jejím území a mimo její hranice, přičemž by chtěl zvláště zdůraznit úlohu, již občanská společnost hraje při skutečném uplatňování základních práv a kterou by mohla ještě více posílit. Středisko pro sledování trhu práce bude mít za úkol monitorovat vývoj, pokud jde o provádění jak směrnice o obchodování s lidmi, tak dokumentů přijatých MOP za účelem potírání nucené práce.

1.1 Doporučení

1.2 Doporučení Evropské unii:

Zaujmout v MOP společný postoj, aby byly cíle evropské směrnice o prevenci obchodování s lidmi, boji proti němu a o ochraně obětí a strategie pro vymýcení obchodu s lidmi⁽²⁾ (z roku 2012) zahrnuty do mezinárodního pracovního práva.

1.3 Doporučení jednotlivým státům:

— Přijmout na příštím zasedání Mezinárodní konference práce dodatkový protokol k úmluvě č. 29 doplněný doporučením, který bude zahrnovat obchodování s lidmi za účelem jejich pracovního vykořisťování a napravit její nedostatky v oblasti prevence, ochrany obětí, jejich odškodnění a potrestání obchodníků s lidmi, přičemž budou existující ustanovení evropského práva převzata do práva mezinárodního.

— Ratifikovat úmluvu č. 189 o pracovnících v cizí domácnosti.

⁽¹⁾ 2011/36/EU.

⁽²⁾ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX%3A52012DC0286>.

- Posílit prostředky, jež mají k dispozici orgány inspekce práce, a evropskou spolupráci mezi těmito orgány.
- Sladit politiky v oblasti obchodování s lidmi a přistěhovalectví a zajistit účinné provádění směrnice 2011/36/EU o prevenci obchodování s lidmi, boji proti němu a o ochraně obětí⁽³⁾.
- Řešit příčiny tohoto jevu snížením chudoby a zranitelnosti obětí a informováním veřejnosti.

1.4 Doporučení podnikům/zaměstnavatelům a investorům:

- Zajistit, aby v dodavatelském řetězci nedocházelo k nucené práci a aby v něm byla dodržována lidská práva, a to jak v Evropě, tak ve třetích zemích, uplatňováním pokynů OECD pro nadnárodní společnosti a tripartitní deklarace MOP o zásadách pro nadnárodní společnosti a sociální politiku.
- Sledovat vývoj a zapojit se do obchodní koalice proti obchodování s lidmi, kterou zanedlouho zřídí Evropská komise.

1.5 Doporučení odborovým organizacím:

Vyškolit členy v tom, jak jednat s oběťmi a jak jim pomáhat v jejich postupu, a to především v citlivých odvětvích, jako je zemědělství, stavebnictví, stravování a ubytování či práce v domácnosti. Spolupracovat s nevládními organizacemi, které se zabývají poskytováním pomoci neregistrovaným přistěhovalcům, na něž je třeba nahlížet jako na oběti, a nikoli jako na zločince.

1.6 Doporučení sdružením:

Spotřebitelská sdružení musí věnovat pozornost původu produktů a musí vyžadovat transparentnost v celém výrobním řetězci.

Sdružení, která pomáhají nelegálním přistěhovalcům, organizují pracovníky v domácnosti nebo bojují za odstranění prostitute, by měla být uznávanými partnery a měla by být konzultována při potírání nucené práce.

2. Obecné připomínky

2.1 Co znamená pojem „nucená práce“?

Nucenou práci definuje článek 2 úmluvy MOP č. 29, kterou ratifikovalo 177 zemí, jako „každou práci nebo službu, která se na kterékoli osobě vymáhá pod pohrůzkou jakéhokoli trestu a ke které se řečená osoba nenabídla dobrovolně“. Tato definice zahrnuje zadržování osob v pracovních táborech, odpracování dluhu a obchodování s lidmi za účelem nucené práce (pracovníci, jimž není vyplácena mzda, byly jim zabaveny doklady totožnosti atd.). Je těžké rozlišovat mezi pracovním vykořisťováním a nucenou prací. Podle Mezinárodního úřadu práce (MÚP) se za nucenou práci obecně dá považovat dlouhá a namáhavá práce ve velmi tvrdých podmínkách, za níž je vyplácena velice nízká odměna nebo jež není odměňována vůbec a kterou daná osoba vykonává nedobrovolně a pod pohrůzkou trestu. U těchto pohrůzek může jít o fyzické násilí – bití, mučení, pohlavní zneužívání – nebo násilí psychické – nadměrné zadlužení, zabavení dokladů totožnosti, vyhrožování udáním imigračním úřadům či odvetnými kroky vůči rodinným příslušníkům atd.⁽⁴⁾ Otročské okovy z dob minulých dnes nahradil strach a finanční nátlak.

Nucená práce je rovněž považována za jednu z forem vykořisťování ve smyslu směrnice 2011/36/EU o obchodování s lidmi.

⁽³⁾ Úř. věst. L 101/1, 15.4.2011.

⁽⁴⁾ MOP a Evropská komise požádaly skupinu expertů, aby sepsali operační ukazatele pro odhalování obchodování s lidmi. V tomto dokumentu je jedna stránka věnována pracovnímu vykořisťování: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/—ed_norm/—declaration/documents/publication/wcms_105023.pdf.

2.2 Kde k nucené práci dochází?

Nejvíce je rozšířena v oblasti práce v domácnosti, zemědělství, stavebnictví a průmyslové výroby (textilní průmysl, výroba hraček). Ačkoliv je nucená práce v soukromém sektoru v podstatě protiprávní činností, prostřednictvím subdodávek a pracovních agentur si razí cestu do legální ekonomiky. Nucená práce tak proniká do dodavatelských řetězců soukromých koncernů, včetně koncernů velmi rozsáhlých. V tom případě se většinou jedná o nucenou práci mimo Evropskou unii, přičemž nejvíce je zasažen asijsko-tichomořský region (56 %). Střední a jižní Evropa a země Společenství nezávislých států jsou regiony s nejvyšším výskytem nucené práce na světě (4,2 na 1 000 obyvatel). Třináct z 19 zemí tohoto regionu leží v těsné blízkosti EU. Na rozdíl od značně rozšířeného názoru však nucená práce existuje i v Evropské unii a v průmyslově vyspělých zemích (7 %) ⁽⁵⁾. Případy nucené práce v domácnosti a v zemědělství byly zaznamenány ve všech zemích Evropské unie. Dospělí i děti jsou rovněž nuceni k vykonávání nezákonných či neformálních hospodářských činností, včetně žebřání. Tato čísla je třeba porovnat s údaji o korupci v Evropské unii, která potírání nucené práce ztěžuje.

2.3 Kdo nucenou práci vykonává?

Ačkoliv ne všechny osoby vykonávající nucenou práci jsou nelegálními přistěhovalci, je jisté, že jsou nejvíce ohroženi a tvoří většinu obětí. Jsou uvězněni v bludném kruhu a nemají odvahu si stěžovat, protože se bojí, že budou posláni zpět do své vlasti. I samotní obchodníci s lidmi jsou nezřídka nelegální přistěhovalci, kteří vykořisťují své krajany. Nucená práce se nejvíce dotýká etnických či rasových menšin, přistěhovalců a chudých lidí, a ve všech těchto skupinách jsou to nejčastěji ženy a děti. Ženy představují většinu obětí obchodování s lidmi za účelem pohlavního vykořisťování, ale také za účelem práce v domácnosti, kde jsou v izolaci. Oběťmi jsou často zranitelné osoby, jež nejsou v odborech a nedokáží se samy bránit a chránit. Růst neformální ekonomiky skýtá obchodníkům s lidmi příležitosti. Kvůli slabosti orgánů inspekce práce a policejních útvarů není možné bojovat proti jejímu rozvoji.

V důsledku hospodářské krize, jež Evropou otrásá od roku 2008, se pracovníci vydali za prací do bohatších zemí. Jejich dovednosti teď chybí v zemích jejich původu, jež musí přizvat přistěhovalce z ještě větší dálky, kteří rovněž hledají lepší podmínky k životu. Ti se ocitají v nepředstavitelně složité situaci – nemají doklady, pracují v nejistém zaměstnání, bez sociální ochrany a nejsou s to vrátit se do své země. Tato situace, jež oslabuje řadu rodin, je živnou půdou pro obchodování s lidmi.

2.4 Nucená práce v číslech

— Podle nejnovějších odhadů MOP z roku 2012 je téměř 21 milionů lidí na celém světě obětí nucené práce – 58 % z toho tvoří ženy a dívky. Jednu čtvrtinu představují děti ve věku do 18 let. Téměř 19 milionů osob vykořisťují jednotlivci nebo soukromé podniky a více než 2 miliony jsou vykořisťovány ze strany států či povstaleckých skupin. Z těch, kdo jsou vykořisťováni jednotlivci nebo podniky, jsou 4,5 miliony osob oběťmi nuceného pohlavního vykořisťování. Podle těchto údajů MOP činí průměrná doba, po níž musí oběti vykonávat nucenou práci, 18 měsíců.

Údaje Eurostatu z roku 2013 o obchodování s lidmi v Evropě ukazují, že – na rozdíl od obecně panující představy – většinu zjištěných obětí v členských státech tvořili občané EU (61 % v letech 2008–2010). Stejně tak stíhaní obchodníci s lidmi byli z větší části občany EU (67 % v roce 2008, 76 % v roce 2010) ⁽⁶⁾. Nicméně podíl zjištěných či domnělých obětí ze zemí mimo EU se v období 2008 až 2010 ztrojnásobil (z 12 % na 37 %), což potvrzuje, že přistěhovalectví ze třetích zemí je i nadále faktorem zranitelnosti. Nejvyšší počet zjištěných či domnělých obětí obchodování s lidmi v roce 2010 ohlásily Itálie (2 381), Španělsko (1 605), Rumunsko (1 154) a Nizozemsko (993) a nejnižší počet Maďarsko (10), Portugalsko (8), Malta (4) a Litva (3) ⁽⁷⁾. V členských státech EU je z odhadovaného celkového počtu 880 000 osob vykonávajících nucenou práci 270 000 (30 %) obětí nuceného pohlavního vykořisťování a 610 000 (70 %) obětí nucené práce ⁽⁸⁾.

⁽⁵⁾ http://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/glotip/Trafficking_in_Persons_2012_web.pdf.

⁽⁶⁾ *Trafficking in Human Beings* (Obchodování s lidmi), Eurostat, 2013: http://ec.europa.eu/anti-trafficking/EU+Policy/Report_DGHome_Eurostat.

⁽⁷⁾ Je třeba zdůraznit, že údaje Eurostatu z roku 2013 vycházejí pouze z čísel ohlášených členskými státy EU a nezahrnují nezjištěné oběti obchodování s lidmi. Ne všechny členské státy tyto údaje poskytly. Značně se lišila také metodika, kterou dané vnitrostátní orgány použily. Z těchto důvodů může být přímé porovnání údajů z jednotlivých zemí zavádějící.

⁽⁸⁾ *Global Estimate on Forced Labour: Results and Methodology* (Odhad výskytu nucené práce ve světě: výsledky a metodika), MÚP, Ženeva, 2012. Údaje MÚP se týkají odhadovaného (nikoli ohlášeného) počtu osob vykonávajících nucenou práci. Tato čísla představují odhadované minimum, neboť pro validaci a extrapolaci údajů byla použita přísná kritéria. Odhad je rozdělen podle jednotlivých regionů. Rozdělení podle zemí není k dispozici, protože jen velmi málo zemí se pokusilo vypracovat celostátní odhad. http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/—ed_norm/—declaration/documents/publication/wcms_182004.pdf.

2.5 Jak obchodování s lidmi funguje?

Mezi obchodováním s lidmi a nucenou prací existuje těsná vazba a příslušné dokumenty tuto vazbu uznávají (i když ne všechny oběti nucené práce jsou obětmi obchodování s lidmi). Motivem k emigraci jsou chudoba, ozbrojené konflikty a nerovnováha v rozvoji blízko položených regionů. Obchodníci s lidmi používají takové prostředky, jako je oklamání, vyhrožování a uvržení do dluhů. Oběti jsou často rekrutovány, přepravovány a drženy násilím, pod nátlakem nebo podvodem. Existence dluhu a manipulace s ním jsou prostředkem k tomu, jak někoho ovládnout a udržet si nad ním kontrolu. Migrující pracovníci si často půjčují vysoké obnosy peněz, aby mohli obchodníkovi s lidmi zaplatit za zajištění dopravy, vystavení cestovních dokladů a poplatky související s nalezením zaměstnání. Osoby chystající se emigrovat si tyto peníze půjčují od svých přátel a příbuzných s tím, že pak budou moci své rodině pomáhat a zabezpečit ji do budoucna. Pro většinu migrujících pracovníků je nemyslitelné, aby se vrátili zpět, aniž by byli schopni splatit své dluhy. A to i tehdy, když zjistí, že slibované pracovní místo neexistuje a že budou po nespécifikovanou dobu vykořisťováni. Částky, které musí zaplatit za své cestovní pasy a dopravu a poté za ubytování a stravu, jsou přemrštěné. V řadě zemí nemají nelegální migrující pracovníci přístup ke spravedlnosti⁽⁹⁾.

2.6 Důsledky nucené práce

Kromě toho, že se jedná o porušování lidských práv, nucená práce poškozuje podniky a pracovníky. Poctivé podniky čelí nekalé konkurenci ze strany podniků, které využívají produktů nucené práce. Pokud jde o pracovníky, existence nucené práce tlačí dolů mzdy, zhoršuje pracovní podmínky a snižuje financování sociální solidarity.

2.7 Kdo z nucené práce profituje?

Obchodování s lidmi je velice lukrativní činností – těm, kdo ji financují nebo ji ukládají, plynou obrovské nezákonné zisky. Podle odhadů dosáhly v roce 2005 roční zisky z nucené práce na celém světě 44,3 miliard amerických dolarů, přičemž 31,6 miliard pocházelo z obchodování s lidmi. 15,5 miliard z této částky, tj. 49 %, bylo vytvořeno v průmyslově vyspělých ekonomikách⁽¹⁰⁾, včetně Evropské unie. Obchodování s lidmi živí zločinecké sítě stejným způsobem jako obchod se zbraněmi a s drogami.

3. Konkrétní připomínky

3.1 Nástroje pro potírání nucené práce

Nemuset vykonávat nucenou práci je – spolu se svobodou sdružování a vyjednávání, stanovením minimálního věku pro přijetí do zaměstnání (zákazem dětské práce) a právem na rovné zacházení na pracovišti a při výkonu povolání – jedním ze základních pracovních práv, což stvrdily OSN, MOP, OECD a Evropská unie (článek 5 Listiny základních práv Evropské unie a článek 4 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv). Vedle úmluv MOP č. 29 a 105 existují další úmluvy, jež poskytují potřebná opatření – například úmluva č. 189 o pracovnících v cizí domácnosti, úmluva č. 81 a 129 o inspekci práce, úmluva č. 97 a 143 o migrujících pracovnících a úmluva č. 181 o soukromých agenturách práce.

Jedná se o všeobecně platné základní právo a musí ho dodržovat i ty státy, které tyto hlavní úmluvy neratifikovaly na základě deklarace MOP o základních principech a právech v práci a jejího následného dokumentu. V souladu s obecnými zásadami OSN v oblasti podnikání a lidských práv zodpovídají nadnárodní společnosti za dodržování lidských práv, bez ohledu na to, jakou roli hraje stát v zemích, v nichž působí⁽¹¹⁾.

Nucená práce je jednou z forem vykořisťování, o nichž je řeč v evropské směrnici 2011/36/EU. Tato směrnice kvalifikuje veškeré formy vykořisťování jako trestný čin a harmonizuje trestní sankce uplatňované vůči vykořisťovatelům a podnikům, jež nucené práce využívají. Obsahuje rovněž ustanovení o prevenci, ochraně obětí a jejich odškodnění.

⁽⁹⁾ Například jeden irský zaměstnavatel byl odsouzen k tomu, aby pracovníkovi vykonávajícímu nucenou práci vyplatil dlužnou mzdu ve výši 90 000 eur. Zaměstnavatel se odvolal s odůvodněním, že daný pracovník nemá nárok na odškodnění, protože v zemi pobývá nelegálně, a soud jeho odvolání vyhověl (<http://www.mrci.ie/resources/publications/mrciupdates/the-fight-for-justice-muhammads-story-part-ii/>).

⁽¹⁰⁾ Patrick Belser, *Forced Labor and Human Trafficking: Estimating the Profits* (Nucená práce a obchod s lidmi: odhad zisků), pracovní dokument, Ženeva, Mezinárodní úřad práce, 2005: http://www.ilo.org/sapfl/Informationresources/ILOPublications/WCMS_081971/lang-en/index.htm.

⁽¹¹⁾ Zpráva zvláštního zástupce generálního tajemníka OSN pro otázky lidských práv a nadnárodních společností a jiných podniků, John Ruggie, OSN, 2011, UN GA A/HRC/17/31: <http://www.ohchr.org/documents/issues/business/A.HRC.17.31.pdf>.

Avšak přestože byla tato práva potvrzena a existuje řada mezinárodních dokumentů, nucená práce nevytizela. Zločinecké sítě se nenechávají zastavit hranicemi a využívají trhlin mezi jednotlivými systémy.

Úmluvy MOP je třeba doplnit tak, aby odpovídaly stávajícím formám nucené práce. Tyto úmluvy nepojednávají o obchodování s lidmi, o prevenci ani o ochraně obětí a jejich odškodnění.

3.2 Nedostatky nástrojů

Mezi vahou (základní práva) a počtem právních norem (OSN), úmluv (MOP) či dobrovolných zásad (pokyny OECD pro nadnárodní společnosti ⁽¹²⁾, ISO 26000 ⁽¹³⁾, tripartitní deklarace MOP o nadnárodních společnostech a sociální politice ⁽¹⁴⁾, nefinanční zprávy) a jejich uplatňováním zeje velká propast. Pokud existují akční plány, často na ně není vyčleněn žádný rozpočet a nejsou monitorovány ani vyhodnocovány. Mezi jednotlivými nástroji je nesoulad – například přistěhovalecká politika, kontrola hranic a ochrana lidských práv jsou často v rozporu, zatímco politika spolupráce, která by mohla opatření proti obchodování s lidmi a nucené práci podpořit, se o tomto aspektu nezmiňuje.

Nepřeberné množství dokumentů není zárukou efektivity. K dokumentům mezinárodních institucí nyní přibyly soukromé systémy označování – kodexy chování, certifikace, udělování značek atd. V Evropě existuje 240 značek, přičemž spousta jich staví na vlastní definici a nejsou ověřovány. Některé nadnárodní společnosti se například ve svých kodexech chování zavazují k tomu, že budou všude respektovat místní právní předpisy, což je pochybné prohlášení v zemích, jež diskriminují ženy nebo nehájí odborová práva! Některé kodexy chování jsou sepsány tak, aby ubezpečily spotřebitele a investory. Není v nich naplánována žádná kontrola či ověřování a neřeší skutečně otázku nucené práce, která umožňuje snížit náklady a zvýšit zisky.

3.3 Opatření proti nucené práci na území EU a mimo ni

3.3.1 Je třeba odstranit nedostatky stávajících dokumentů: Evropské státy by se měly v MOP jednotně zasadit o přijetí dodatkového protokolu k úmluvě MOP č. 29 a doporučení pro posílení prevence, kontroly a ochrany obětí a jejich odškodnění.

Na území Evropské unie

- Evropská unie přijala směrnici o boji proti obchodování s lidmi (2011/36/EU) a strategii pro jeho vymýcení (stanovisko EHSV SOC/467). Strategie EU pro vymýcení obchodu s lidmi věnuje zvláštní opatření pracovnímu vykořisťování, které je jednou z málo prozkoumaných forem vykořisťování, a stanoví řadu opatření pro inspektory práce, příslušné orgány a Evropskou komisi. Tyto dokumenty však byly vydány teprve nedávno a zatím ještě nepřinesly všechny očekávané výsledky. Kromě toho se v situaci, kdy hospodářská krize vede ke snižování prostředků, jež mají k dispozici policejní útvary a orgány inspekce práce, k růstu neformální ekonomiky a k větší míře chudoby a nejistoty, zvyšuje riziko, že se bude nucená práce šířit. Určitě tomu lze předcházet zvyšováním povědomí, vzděláváním a poskytováním informací, ale také potíráním neformální ekonomiky a chudoby. Zvláštní pozornost je při tom třeba věnovat nejzranitelnějším skupinám obyvatelstva, k nimž patří přistěhovalci, kteří nehovoří jazykem hostitelské země.
- Inspekce práce musí být vybavena dostatečnými kontrolními prostředky a je nutné posílit evropskou spolupráci zřízením agentury pro přeshraniční otázky a rozšířením mandátu platformy pro spolupráci orgánů inspekce práce tak, aby zahrnoval nucenou práci, a koordinovat činnost příslušných orgánů (daňových úřadů) v oblasti potírání nehlášeného zaměstnávání.
- Inspektoři práce, sociální pracovníci a zástupci odborů by měli mít k dispozici ukazatele (například zda pracovník má cestovní pas, zda se může volně pohybovat, zda je mu vyplácena mzda atd.), aby mohli odhalovat nucenou práci a informovat policii ⁽¹⁵⁾.

⁽¹²⁾ Pokyny OECD pro nadnárodní společnosti, OECD, 2011: <http://www.oecd.org/daf/inv/mne/oecdguidelinesformultinationalenterprises.htm>.

⁽¹³⁾ ISO 26000 – Společenská odpovědnost: [http://www.iso.org/iso/home/standards/iso26000.htm?="](http://www.iso.org/iso/home/standards/iso26000.htm?=).

⁽¹⁴⁾ Tripartitní deklarace Mezinárodní organizace práce o zásadách pro nadnárodní společnosti a sociální politiku, 4. vydání, MOP, 2006.
http://www.ilo.org/empent/Publications/WCMS_094386/lang-en/index.htm.

⁽¹⁵⁾ http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/-ed_norm/-declaration/documents/publication/wcms_105023.pdf.

- Je nutné kontrolovat agentury zprostředkovávající práci osobám z jiných zemí Unie a ze vzdálenějších zemí (v oblasti stavebnictví, zemědělství, nakládání s odpady, úklidu atd.) a dohlížet na ně, aby se zamezilo podvodným praktikám. Strategie EU pro vymýcení obchodu s lidmi stanoví, že Evropská komise ve spolupráci s Evropskou nadací pro zlepšení životních a pracovních podmínek (Eurofound) vypracuje pokyny veřejným orgánům k osvědčeným postupům při sledování agentur práce a zprostředkovatelských agentur s cílem předcházet obchodu s lidmi. Tyto pokyny by měly zahrnovat systémy udělování licencí a uplatňování odpovědnosti těchto agentur.
- Oběti musí být chráněny, musí se jim zaručit jejich práva a možnost jejich zpětného nárokování (vyplacení dlužné mzdy, sociální ochrana) a jejich odškodnění musí odpovídat utrpěné újmě. Neměly by být stíhány pro porušení přistěhovaleckých zákonů, pro držení falešných dokladů totožnosti ani pro trestné činy, jež spáchaly pod nátlakem⁽¹⁶⁾. Zločinci jsou zde obchodníci s lidmi, a ty je třeba stíhat. Zabavení jejich majetku by mělo umožnit odškodnění jejich obětí.
- Oběti musí mít možnost podat žalobu, proto jim musí být povolen pobyt v dané zemi po dobu soudního řízení, a to i v případě, že na území Evropské unie vstoupily nelegálně. Povolení k pobytu by nemělo být podmíněno ochotou obětí spolupracovat s policejními a soudními orgány, poněvadž řada z nich utrpěla trauma a často má velice negativní zkušenosti s policií. Mohou se obávat, že pokud budou vypovídat proti svým vykořisťovatelům, povede to k odvetným krokům vůči jejich rodinným příslušníkům v zemi původu. Směrnice 2011/36/EU členským státům ukládá určité povinnosti, pokud jde o pomoc obětem a jejich ochranu. Tato opatření musí být prováděna co nejúčinněji, aby se obětem, včetně těch nejzranitelnějších, dostalo náležité ochrany.

3.3.2 Mimo Evropskou unii: Je třeba lépe zohlednit příchod nových subjektů v důsledku globalizace, nevládních organizací a nadnárodních společností. Pravidla WTO dostatečně jasně nezahrnují úmluvy MOP. K činnostem WTO by měl být přizván pozorovatel MOP. Dále je nutné posílit realizaci závěrů a doporučení, jež vzešly z mechanismů dohledu MOP nad právními předpisy a postupy států, které jsou jejími členy. Tato doporučení často zůstávají bez odezvy z důvodu absence politické vůle či nedostatku finančních zdrojů a odpovídajících administrativních kapacit pro jejich uskutečnění.

3.3.3 Evropská unie připravuje směrnici o sociální odpovědnosti podniků⁽¹⁷⁾, která bude od podniků čítajících více než 500 zaměstnanců vyžadovat, aby ke své zprávě o činnosti připojovaly nefinanční prohlášení o dopadu svých aktivit na životní prostředí, sociální situaci a zaměstnance, včetně dodržování lidských práv a úsilí o potírání korupce. Tato směrnice je v souladu s pravidly MOP (stanovisko EHSV INT/698).

3.3.4 Dala by se využít rozvojová politika a politika vnější pomoci, pokud by pomoc byla podmíněna dodržováním základních práv, a to jak ze strany států, tak ze strany dalších subjektů, zejména nadnárodních společností využívajících zdroje zemí, jimž je pomoc poskytována. Kromě toho by rozvojová pomoc měla zahrnovat projekty týkající se zlepšení administrativní kapacity, včetně řádného proškolení inspektorů práce a sociálních partnerů v oblasti provádění úmluv MOP. Obchodní a rozvojová politika by se měly vzájemně podporovat, aby zajistily lepší uplatňování lidských práv. O ratifikaci a účinném provádění úmluv MOP týkajících se nucené práce (č. 29 a 105) a dalších hlavních úmluv MOP by se měly zmiňovat obchodní dohody a dohody o spolupráci a přidružení mezi EU a třetími zeměmi a mělo by probíhat pravidelné monitorování. Organizace občanské společnosti by měly být zapojeny prostřednictvím subjektů pro monitorování provádění obchodních dohod a jejich kapitol věnovaných obchodu a udržitelnému rozvoji.

⁽¹⁶⁾ OSCE guidelines on non-punishment 2013 (Pokyny OBSE o nepotrestání obětí obchodování s lidmi): <http://www.osce.org/cthb/101083>.

⁽¹⁷⁾ Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice Rady 78/660/EHS a 83/349/EHS, pokud jde o zveřejňování nefinančních informací a informací týkajících se rozmanitosti některými velkými společnostmi a skupinami, COM (2013) 207 final – 2013/0110 (COD).

3.3.5 Zapojení občanské společnosti

3.3.5.1 Posílení úlohy podniků v oblasti dodržování a podpory lidských práv: to je to, co OECD doporučuje ve svých pokynech pro nadnárodní společnosti⁽¹⁸⁾. Navrhuje to také Ruggieho zpráva (OSN)⁽¹⁹⁾ vyzývající k zapojení vlád, podniků, občanské společnosti a investorů. Tato zpráva podnikům doporučuje, aby provedly posouzení rizik (náležitá péče). Podniky mají zaujmout preventivní přístup, a mají se tak aktivně zapojit do boje proti porušování základních práv. Nadnárodní společnosti a investoři musí nést odpovědnost, nejen poněvadž je to v jejich zájmu, ale také proto, aby bylo možné je stíhat, pokud povinnost náležité péče nesplní. Podniky musí rovněž zodpovídat za uplatňování norem MOP. Správnost jejich prohlášení by měly kontrolovat nezávislé nefinanční hodnotící agentury.

3.3.5.2 Mnohé nadnárodní společnosti jsou evropské a stojí v čele, pokud jde o rámcové mezinárodní dohody, jež byly podepsány s mezinárodními odborovými svazy, zejména v oblasti sociální odpovědnosti podniků, kam patří i potírání nucené práce. Obnovená strategie EU pro sociální odpovědnost podniků na období 2011–2014⁽²⁰⁾ očekává, že evropské podniky budou plnit povinnost podniků dodržovat lidská práva⁽²¹⁾.

3.3.5.3 I investice mají stimulační účinek: Řada investorů se zavázala dodržovat zásady odpovědného investování OSN⁽²²⁾ a sociálně odpovědné investice dnes představují 22 % celkového objemu investic, z nichž 49 % jsou investice evropské.

3.3.5.4 Podniky mohou přispět prostřednictvím politik odpovědného nákupu, ale mohou tak učinit také úřady a místní a regionální orgány tím, že budou při zadávání veřejných zakázek dbát na to, aby podniky, s nimiž spolupracují, přijaly opatření k odstranění nucené práce ze svého dodavatelského řetězce.

3.3.5.5 Evropské nevládní organizace rovněž hrají přední úlohu, pokud jde o právo spotřebitelů vědět, kde a v jakých podmínkách jsou vyráběny oděvy a obuv⁽²³⁾ a potraviny pocházející ze třetích zemí. Vyžadování větší transparentnosti a dohledatelnosti všech složek výrobku či služby by mělo umožnit vymýcení nucené práce.

3.3.5.6 Řada odborových organizací se může podělit o své zkušenosti v oblasti zavádění vzdělávacích kurzů týkajících se toho, jak přistupovat k osobám vykonávajícím nucenou práci, a metod spolupráce s nevládními organizacemi zaměřujícími se na pomoc nelegálním přistěhovalcům. Ne všechny ovšem mají celkovou představu o rozsahu tohoto problému, mnohé si ještě pořád myslí, že v jejich zemi tyto praktiky neexistují nebo že s tím nemohou nic dělat. Státy by mohly odborovým organizacím pomoci zorganizovat pracovníky z neformálního sektoru.

Odborové organizace v zadavatelských zemích by měly podpořit sdružování v odborech v zemích, které zakázky realizují, a nárok pracovníků ze třetích zemí na dostatečnou mzdu k jejich obživě a na důstojnou pracovní dobu.

Jedním z prostředků pro zvýšení informovanosti a potírání nucené práce jsou výbory pro evropský odvětvový sociální dialog.

V Bruselu dne 30. dubna 2014

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Henri MALOSSE

⁽¹⁸⁾ <http://www.oecd.org/daf/inv/mne/oecdguidelinesformultinationalenterprises.htm>.

⁽¹⁹⁾ <http://www.ohchr.org/Documents/Issues/Business/A.HRC.17.31.pdf>.

⁽²⁰⁾ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0681:FIN:cs:PDF>.

⁽²¹⁾ Obnovená strategie EU pro sociální odpovědnost podniků na období 2011–2014, COM(2011) 681 final: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0681:FIN:cs:PDF>.

⁽²²⁾ Zásady odpovědného investování OSN – internetové stránky: <http://www.unpri.org/> (v angličtině).

⁽²³⁾ Kampaň Clean Clothes – internetové stránky: <http://www.cleanclothes.org/> (v angličtině).

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Ochrana spotřebitele a vhodné řešení nadměrného zadlužení pro prevenci sociálního vyloučení (průzkumné stanovisko)

(2014/C 311/06)

Hlavní zpravodajka: **paní Reine-Claude MADER**

Dopisem ze dne 6. prosince 2013 pan Theodoros Sotiropoulos, stálý zástupce Řecka při Evropské unii, v souladu s článkem 304 Smlouvy o fungování Evropské unie, požádal jménem budoucího řeckého předsednictví Evropský hospodářský a sociální výbor o vypracování průzkumného stanoviska k tématu

Ochrana spotřebitele a vhodné řešení nadměrného zadlužení pro prevenci sociálního vyloučení.

Vzhledem k naléhavé povaze práce Evropský hospodářský a sociální výbor jmenoval paní Reine-Claude MADER hlavní zpravodajkou na 498. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 29. a 30. dubna 2014 (jednání dne 29. dubna 2014), a přijal následující stanovisko 164 hlasy pro, 12 hlasů bylo proti a 4 členové se zdrželi hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV věnuje problému nadměrného zadlužení, který se zhoršil s finanční krizí, nárůstem životních nákladů a využíváním hotovostních úvěrů, velkou pozornost. V řadě stanovisek zdůraznil nutnost přijmout opatření na celoevropské úrovni.

1.2 Výbor konstatuje, že ačkoli známe příčiny nadměrného zadlužení, neexistuje harmonizovaná definice tohoto pojmu ani způsob, jak získat přesný obraz situace v členských zemích. Žádá proto přijetí společné definice.

1.3 Ta by měla obsahovat následující prvky: 1) domácnost jako relevantní měřicí jednotku pro kvantifikaci nadměrného zadlužení; 2) přijaté finanční závazky; 3) neformální závazky v rámci rodiny nebo komunity; 4) platební neschopnost; 5) strukturální nadměrné zadlužení; 6) důstojnou životní úroveň a 7) insolvenční.

1.4 EHSV trvá na tom, aby byla ochrana spotřebitele skutečně začleněna do všech opatření k dotvoření vnitřního trhu.

1.5 Řešení situací nadměrného zadlužení se musí realizovat cestou vzdělávání, prevence a vhodných postupů, které musí vést k začlenění nadměrně zadlužených osob zpět do normálního ekonomického života.

1.6 K tomu je nezbytné získat celkový přehled o problematice nadměrného zadlužení domácností a provádět účinná opatření.

1.7 Finanční vzdělávání je zapotřebí v první řadě poskytovat ve školách, musí ale také být kdykoli přístupné veškeré veřejnosti. EHSV v tomto ohledu podporuje informační kampaně, do nichž musejí být zapojeny všechny zúčastněné strany, aby bylo zajištěno sdílení jejich vzájemně se doplňujících poznatků.

Zdůrazňuje, že při šíření informací a poskytování asistence lidem, kteří o ni mají zájem, zastávají nezbytnou úlohu sdružení spotřebitelů a rodin.

1.8 Některé členské státy již zavedly systémy prevence a řešení situací nadměrného zadlužení, tyto systémy jsou však různorodé.

Výbor se domnívá, že ve všech členských státech by měl být v souladu s obecnými zásadami, navrženými Komisí v návrhu směrnice, zaveden vhodný a jednotný postup, který by vycházel z článku 38 Listiny základních práv, článku 114 SFEU, či dokonce článku 81 SFEU, a který by byl jasnou ukázkou toho, jaký význam Parlament přikládá řešení problémů evropských občanů.

1.9 Tyto zásady by měly zahrnovat rychlou a bezplatnou povahu postupu, pozastavení řízení v případě, že byl zahájen postup k zastavení nárůstu nadměrného zadlužení, ověřování pohledávek, zachování trvalého bydliště, rovnocenné zacházení s běžnými věřiteli, možnost prominutí dluhů v těch nejzávažnějších případech a povinnost ponechat nadměrně zadluženým „životní minimum“ dostatečné k důstojnému pokrytí běžných potřeb, s cílem rychle spotřebitele znovu začlenit do ekonomického a sociálního života.

1.10 Výbor rovněž připomíná, že velký význam přikládá bankovnímu začlenění, které je nutné zaručit osobám v situaci nadměrného zadlužení, aby se zabránilo jakémukoli sociálnímu vyloučení.

1.11 Potírání nadměrného zadlužení mimo to předpokládá celoevropskou právní úpravu lichvy.

1.12 K tomu, aby se snížil počet případů nadměrného zadlužení, však pouhé zavedení jednoho opatření nebude stačit. Jako doplněk je potřeba přijmout opatření, jejichž cílem bude rozvoj vzdělávání v hospodaření domácnosti a finanční gramotnosti, a k tomuto účelu bude nutné vyčlenit nezbytné prostředky.

1.13 Závěrem Výbor poukazuje na skutečnost, že k tomu, aby se podařilo zvládnout zadlužení, je potřeba soulad s předpisy. Zde připomíná, že podporuje koncepci odpovědného poskytování úvěrů, jež vyžaduje, aby poskytovatelé i příjemci úvěru jednali poctivě a eticky.

2. Úvod

2.1 Komise v roce 2013 v balíčku týkajícím se sociálních investic ⁽¹⁾ konstatovala, že od začátku krize se výrazně zvýšil počet vystěhovaných lidí a lidí bez domova, a poukázala na to, že jednou z příčin této situace je nadměrné zadlužení.

2.2 Nadměrné zadlužení se prohloubilo na počátku 80. let, kdy postihovalo čím dál více lidí a nešetřilo žádnou socioprofesionální kategorii.

2.3 Případy nadměrného zadlužení již nelze považovat za problém jedinců, kteří jednali neuváženě. Dnes jsou výrazem sociální a společenské krize.

2.4 V roce 2013 Evropská centrální banka konstatovala, že více než polovina obyvatel eurozóny má dluhy u finančních institucí. ⁽²⁾

2.5 Podle tohoto průzkumu dochází k nadměrnému zadlužení obvykle v důsledku nepředvídaného poklesu příjmů, který je spojen především se ztrátou zaměstnání, nemocí, odlukou či dokonce nepřiměřenou spotřebou. ⁽³⁾

2.6 V roce 1984 zavedlo Dánsko kompletní systém pro řešení nadměrného zadlužení jednotlivců. Jako druhá evropská země přijala podobná opatření Francie, a to prostřednictvím zákona z 31. prosince 1989 o předcházení a řešení potíží spojených s nadměrným zadlužením jednotlivců a rodin ⁽⁴⁾.

2.7 Nadměrné zadlužení se v různé míře týká všech členských států. Prohloubilo se v důsledku finanční krize, jež destabilizovala ekonomiku řady zemí. Řešit ho je o to důležitější, že jeho finančními důsledky trpí všechny hospodářské subjekty – podniky, a zejména malé a střední podniky, se stávají zranitelnými i v důsledku pohledávek, které mají u svých zákazníků v platební neschopnosti.

⁽¹⁾ COM(2013) 83 final; stanovisko EHSV, Úř. věst. C 271, 19.9.2013, s. 91.

⁽²⁾ Evropská centrální banka (2013): Průzkum provedený Eurosystemem, který se týká financí a spotřeby v domácnostech – výsledky první vlny. Statistics Paper Series, duben 2013, s. 57–71.

⁽³⁾ Eurofound (2013): Nadměrné zadlužení domácností v EU: význam neformálních půjček, Úřad pro publikace Evropské unie, Lucemburk.

⁽⁴⁾ Diskusní dokument senátu: *Le traitement du surendettement* (Jak řešit nadměrné zadlužení). Oddělení pro evropské záležitosti, duben 1998.

2.8 V současnosti představuje větší důvod ke znepokojení, protože postihuje chudé pracovníky, nezaměstnané (jimž se nahromadily nesplacené účty za základní služby, jako jsou energie, voda, pojištění a telefon, a zároveň zpoždění v placení nájemného), příslušníky střední třídy (často v důsledku kritické životní situace), ale i důchodce (jejichž důchody z důvodu politiky úsporných opatření poklesly) nebo osoby, které finančně podporují své blízké.⁽⁵⁾ Příčiny nadměrného zadlužení jsou známy. Způsobuje je nezaměstnanost, nejisté zaměstnání či určitá rodinná situace. Víme, že nejvíce dopadá na domácnosti rodičů samoživitelů. V některých případech je může způsobit nenadálá událost v životě, jako rozvod, odluka, úmrtí, nemoc nebo zdravotní postižení s vysokými náklady na léčbu. V nadměrném zadlužení mladých lidí hraje významnou roli i nepřiměřeně vysoké zápisné na vysoké školy v některých členských státech.

2.9 Nedávný nárůst nadměrného zadlužení zahrnuje další sociologickou kategorii – osoby ze střední třídy, které ztratily zaměstnání a přitom jsou zatíženy vysokými splátkami hypotéky na bydlení a nemají šanci, že si v dohledné době najdou novou práci.

2.10 V rámci kategorií takto postižených osob i mezi nimi tudíž existuje velká rozmanitost příčin i následků nadměrného zadlužení.

2.11 Riziko nadměrného zadlužení zvyšuje nesoulad mezi růstem příjmů a zvyšováním životních nákladů, které souvisejí se změnami životního stylu, vnitrostátními úspornými opatřeními a růstem každodenních výdajů, jako je energie, bydlení, elektronická komunikace, telefon, doprava a finanční náklady.

2.12 V řadě případů je důvodem nadměrného zadlužení také využívání půjček typických pro blahobytnou společnost, k nimž pobízí agresivní a zavádějící reklama a jež mají sloužit ke kompenzaci nedostatečných příjmů nebo nabytí zboží a služeb. V tomto ohledu je na místě poznamenat, že dluhy jsou nejhůře postiženy zranitelné skupiny obyvatelstva, protože z důvodu nedostatečné solventnosti nemají přístup ke všem formám půjček. Jsou směřovány k těm nenákladnějším možnostem, jako jsou hotovostní úvěry, k nimž často jednotliví poskytovatelé úvěrů připojují karty s velmi vysokými úroky.

2.13 Často se stává, že poskytovatel doručí lidem takovýto typ kreditní karty poštou domů. Nabídka obsahuje takové formulace, jako „*blahopřejeme, získáváte úvěr zdarma se splátkami bez poplatků*“, a tím porušuje pravidla informování a ochrany spotřebitele. EHSV žádá, aby byla pro délku a limit využívání těchto karet stanovena přísná pravidla.⁽⁶⁾

2.14 Zvláštní pozornost si zaslouží rovněž problematika hypotečních nebo spotřebitelských úvěrů. Některé půjčky jsou úročeny neomezenými a proměnlivými úroky, které se mohou podstatně vyvíjet spolu s trhem.

2.15 Pod záminkou, že domácnosti tak budou mít vyšší platební schopnost, se někdy za předpokladu, že příjmy budou růst, poskytují úvěry s progresivními úrokovými sazbami. Tomu však brání mzdové stropy (či dokonce snižování mezd), které byly v některých zemích v důsledku krize zavedeny.

2.16 Protože navíc neexistuje harmonizace lichvy na celoevropské úrovni, není regulována ani na úrovni některých členských států.

2.17 Některé nadměrně zadlužené domácnosti, které platí nebo splácejí se zpožděním, jsou více ohroženy sociálním vyloučením a hrozí jim, že přijdou o základní služby nebo že budou vystěhovány, kromě toho, že je pro ně z důvodu této nejistoty obtížný přístup ke zdravotní péči. V roce 2012 například bylo ze svého domova vystěhováno více než 75 000 nadměrně zadlužených Španělů, tj. o 16,7 % více než za rok 2011.⁽⁷⁾

2.18 Třebaže příčiny nadměrného zadlužení nejsou v jednotlivých členských státech naprosto totožné, začíná se objevovat konsenzus ohledně jeho hlavních příčin. Jak však Výbor zdůraznil ve svých předchozích stanoviscích⁽⁸⁾, nemáme prostředky k tomu, abychom s nezbytnou přesností vyhodnotili situaci na celoevropské úrovni. Neexistují žádné celoevropské záznamy. Vytvoření takového nástroje mimo to v prvé řadě vyžaduje, abychom se shodli na tom, co se nadměrným zadlužením myslí, a jakými kritérii a metodami je měřit.

⁽⁵⁾ Eurofound (2013), viz výše.

⁽⁶⁾ Úř. věst. C 18, 19.1.2011, s. 24.

⁽⁷⁾ Internetové stránky Expansion.com a AFP, zveřejněno dne 22. 3. 2013.

⁽⁸⁾ Úř. věst. C 44, 16.2.2008, s. 74.

2.19 Výbor toto konstatoval již dříve a požadoval, aby byla vypracována zelená kniha, v níž by byla předložena funkční řešení, a aby byla zahájena konzultace po internetu.

2.20 V této souvislosti by si EHSV přál, aby byla na celoevropské úrovni stanovena společná pracovní definice nadměrného zadlužení, která by vycházela ze skutečnosti, že spotřebitel není schopen vypořádat se se všemi svými dluhy bez ohledu na jejich povahu a závazky. Hrozí totiž, že pokud nebude existovat definice, která umožní přesné měření tohoto mnohostranného fenoménu, budou jakákoli opatření státu naprosto neefektivní.

2.21 Výbor podporuje myšlenku zřídit evropské středisko pro sledování nadměrného zadlužení, které by nepředstavovalo další rozpočtové náklady a začlenilo by již dříve existující účinné vnitrostátní postupy.

2.22 V neposlední řadě věří, že nadměrné zadlužení je zapotřebí řešit preventivně, pomocí finančního vzdělávání, které je pro zodpovědnou a kontrolovanou spotřebu nezbytné.

3. Stanovení společné evropské pracovní definice nadměrného zadlužení

3.1 Podle studie, která byla zveřejněna v únoru 2008⁽⁹⁾ a poskytla všeobecný přehled definic a opatření přijatých k řešení nadměrného zadlužení v 18 členských státech a jedné zemi Evropského sdružení volného obchodu⁽¹⁰⁾, neexistuje konsenzus ohledně definice nadměrného zadlužení, protože koncepce se v jednotlivých zemích liší.

3.2 Jak podtrhuje statistická analýza z roku 2013, kterou zadalo generální ředitelství pro zdraví a ochranu spotřebitele Evropské komise⁽¹¹⁾, nadměrné zadlužení je vskutku komplexním, mnohostranným a stále se vyvíjejícím fenoménem.

3.3 I Rada Evropy⁽¹²⁾ poukázala na to, že může zahrnovat problémy se splácením úvěru i problémy s placením každodenních účtů.

3.4 Z těchto různých zdrojů vyplývá, že ve většině případů je měřicí jednotkou domácnost. Téměř polovina vnitrostátních definic zmiňuje délku zadlužení či jeho strukturální povahu. Většina z nich zahrnuje schopnost dostat svým závazkům.

3.5 Jako společný základ mohou sloužit některé z následujících společných prvků.

3.6 Podle EHSV musí být ve společné pracovní definici nadměrného zadlužení zohledněny následující prvky:

— domácnost jako relevantní měřicí jednotka ke kvantifikaci nadměrného zadlužení;⁽¹³⁾

— přijaté finanční závazky. Sem patří hypotéky, spotřebitelské úvěry, účty za telefon, za elektronickou komunikaci, za základní služby (voda, topení, elektřina, zdravotní péče atd.), nájem a běžné výdaje (jídlo, doprava, vzdělávání atd.);

— neformální závazky přijaté v rámci rodiny nebo společenství. EHSV trvá na tom, že toto kritérium je nutné vzít v úvahu, protože se v problematice nadměrného zadlužení jedná o čím dál důležitější údaj;

⁽⁹⁾ Towards a common operational European definition of over-indebtedness – studie, kterou vypracovaly Evropské středisko pro sledování úspor (OEE), Centrum pro evropská politická studia (CEPS) a výzkumný institut osobních financí na univerzitě v Bristolu (PFR) pro GR pro zaměstnanost, sociální věci a rovné příležitosti Evropské komise.

⁽¹⁰⁾ Belgie, Bulharsko, Česká republika, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Litva, Lucembursko, Německo, Nizozemsko, Norsko, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Spojené království, Španělsko a Švédsko.

⁽¹¹⁾ *The over-indebtedness of European households: updated mapping of the situation, nature and causes, effects and initiatives for alleviating its impact*, Civic Consulting of the Consumer Policy Evaluation Consortium (CPEC), 17. 1. 2013.

⁽¹²⁾ Doporučení Rec(2007)8 Rady ministrů členským státům k právním řešením problémů se zadlužením. Rada Evropy, 20. 6. 2007.

⁽¹³⁾ Tato definice je odvozena od metodiky evropského systému účtů (ESA 95).

- platební neschopnost. Nadměrně zadlužená domácnost není schopná platit své běžné výdaje ani výdaje spojené se svými formálními a neformálními závazky;
- strukturální nadměrné zadlužení. Jedná se o časové kritérium, které má pokrýt přetrvávající, trvalé finanční potíže;
- důstojná životní úroveň. Domácnost musí být schopna dodržovat přijaté finanční formální a neformální závazky, aniž by musela omezovat své minimální výdaje nutné k udržení životní úrovně;
- insolvence. Domácnost nedokáže svou finanční situaci zlepšit zmobilizováním finančních a nefinančních aktiv.

4. Prevence nadměrného zadlužení

4.1 Finanční vzdělávání a zodpovědná spotřeba

4.1.1 K tomu, aby se snížil počet případů nadměrného zadlužení, pouhé zavedení jednoho legislativního opatření nebude stačit. Je zapotřebí holistický přístup. Musí se přijímat taková preventivní opatření, která v co největší míře nadměrnému zadlužení zabrání.

4.1.2 Nutnost finančního vzdělávání se v diskusích o finančních službách objevuje opakovaně, nejsou však na ně vyčleňovány dostatečné prostředky. Toto je jasně vidět, pokud srovnáme částky, které se vynakládají na reklamu, a částky, které se přidělují finančnímu vzdělávání.

4.1.3 EHSV navrhuje určitá opatření a mezi nimi již dříve zdůraznil, že je nutné vyvinout vzdělávání k udržitelné spotřebě.⁽¹⁴⁾ Domnívá se, že finanční vzdělávání je nutné, protože přispívá k dobrému hospodaření s vlastními prostředky a k předcházení nadměrnému zadlužení.

4.1.4 EHSV konstatuje, že ani v jednom z výše uvedených 18 členských států nezajišťuje preventivní vzdělávání jediný poskytovatel. Přál by si, aby Evropská unie zavedla takový systém vzdělávání, jenž by odpovídal stanoveným cílům.

4.1.5 Požaduje, aby bylo finanční vzdělávání zařazeno do programů školního vzdělávání. V souvislosti s tím upozorňuje na to, že je nezbytné toto vzdělávání přizpůsobit věku a znalostem těch, jimž je určeno, tak aby odpovídalo jejich potřebám.

4.1.6 Komise by také měla pobízet členské státy, aby zavedly vnitrostátní programy finančního vzdělávání, které by poskytovali buď učitelé nebo partnerství veřejného a soukromého sektoru, a aby zajistily stávajícím nástrojům na celoevropské úrovni větší publicitu.

4.1.7 EHSV má za to, že informační a osvětové kampaně na téma financí by měly být intenzivnější tak, aby se toto vzdělávání dostalo ke všem vrstvám společnosti. Domnívá se, že tyto kampaně by mohly vést různé sociální a hospodářské subjekty, orgány veřejné moci, nevládní organizace, profesní svazy a sdružení spotřebitelů. Tím by se za cílem všeobecného zájmu využil vzájemně se doplňující charakter různých zdrojů informací. Nutnost tohoto šíření informací se ostatně uznává v některých zemích, které zavedly programy dostupné pro širokou veřejnost.

4.1.8 Stejně tak považuje za důležité, aby lidé, kteří si to přejí, měli po celý život snadný přístup k informacím, poradenství a pomoci při správě svého rozpočtu nebo při řešení potíží, které mohou mít se svou úvěrovou institucí nebo také s poskytovatelem služeb nebo správním orgánem. V tomto ohledu je toho názoru, že je zapotřebí podporovat a zdůraznit práci, kterou doposud vykonala sdružení spotřebitelů, která mají blízko k lidem a pomáhají jim tak, že pořádají informační schůzky nebo dotyčné osoby bezplatně podporují a pomáhají jim.

⁽¹⁴⁾ Úř. věst. C 318, 29.10.2011, s. 24.

4.1.9 V neposlední řadě musí snahy o zvládnání zadlužení odpovídat duchu i literě právních předpisů o spotřebitelských půjčkách, hypotékách a nekalých obchodních praktikách (nepřiměřené podmínky, klamavá reklama, agresivní podomní prodej) ⁽¹⁵⁾.

4.2 *Prevence nadměrného zadlužení prosazováním zodpovědného poskytování půjček a odrazujících sankcí v případě porušení informační povinnosti uložené odborníkům v oblasti financí*

4.2.1 Odborníci v oblasti financí se musejí chovat odpovědně již ve fázi nabídky a reklamy, kterou šíří, stejně jako ve fázi poradenství a vysvětlení, která při uzavírání smluv o půjčkách poskytují spotřebitelům. Je zde zapotřebí personalizovaný přístup. Je politováníhodné, že se v současnosti nejedná o běžný postup, navzdory právním předpisům a kodexům chování, které ve většině zemí existují. Bez ohledu na použitý nosič musí být pravidlem dávat osobám, které jsou ručiteli, nebo manželům, kteří se stávají dlužníky nepřímo, jasné a transparentní informace ohledně produktů (zejména pokud se jedná o půjčky v cizí měně) a jejich rizik.

4.2.2 EHSV podporuje koncepci „odpovědného poskytování úvěrů“ v tom smyslu, že odpovědnost nesou obě strany smlouvy. ⁽¹⁶⁾ Kontrola poskytování úvěrů pomocí registrů jde tímto směrem.

4.2.3 Jedná se o citlivou záležitost, a tak je EHSV přesvědčen, že by se měla zvláštní pozornost věnovat nakládání s osobními údaji.

4.3 *Předcházení nadměrnému zadlužení právní úpravou úvěrů a odvětví osobních úvěrů*

4.3.1 Směrnice 2008/48/ES o smlouvách o spotřebitelském úvěru ⁽¹⁷⁾ ukládá členským státům, aby po poskytovatelích či zprostředkovatelích úvěrů požadovali, aby ve své reklamě spotřebitele jasně informovali díky tomu, že jim dají k dispozici nástroje pro srovnávání, a rovněž stanoví, že ve smlouvě by měly být uvedeny základní finanční údaje.

4.3.2 Tato směrnice, která vychází z informovanosti spotřebitelů, k předcházení nadměrnému zadlužení nepostačuje.

4.3.3 Účinné právní předpisy v této oblasti musejí stanovit opatření ke vzdělávání pracovníků i spotřebitelů.

4.3.4 Některé členské státy tak jdou dále než směrnice a stanoví, že smlouva o spotřebitelském úvěru musí spotřebitele varovat před určitými nekalými praktikami, nebo jim připomíná, že mají právo na podrobnou tabulku umožnění.

4.3.5 EHSV žádá takové právní předpisy EU, které by byly důraznější a ambicióznější než směrnice 2006/114/ES o klamavé a srovnávací reklamě ⁽¹⁸⁾ a zakázaly by určité formy klamavé a nekalé reklamy, zejména pokud míří na zranitelné spotřebitele nebo ty, kteří již nyní nedokáží své dluhy splácet ⁽¹⁹⁾.

⁽¹⁵⁾ Těmto tématům se věnuje směrnice 2011/83/EU o právech spotřebitelů (Úř. věst. L 304, 22.11.2011, s. 64).

⁽¹⁶⁾ Úř. věst. C 44, 16.2.2008, s. 74, a Úř. věst. C 318, 29.10.2011, s. 24.

⁽¹⁷⁾ Úř. věst. L 133, 22.5.2008, s. 66.

⁽¹⁸⁾ Úř. věst. L 376, 27.12.2006, s. 21.

⁽¹⁹⁾ Např. reklama, která mluví o „bezúročném úvěru“, „i v případě soudního sporu“ nebo „i pro osoby na seznamu dlužníků národní banky“, která za nekalých podmínek vyzývá ke „sduzování“ dřívějších úvěrů nebo která zdůrazňuje snadnost nebo rychlost, s jakou lze úvěr poskytnout.

4.4 Potírání lichvy

4.4.1 Evropští spotřebitelé by požívali lepší ochrany, pokud by existoval celoevropský rámec pro lichvu. Zásadní mechanismus v boji proti lichvě spočívá v tom, že se určí maximální celkové náklady na úvěr, které zahrnují všechny úroky a poplatky spojené se smlouvou o úvěru a které jsou vyjádřeny v procentech a vypočítány podle metody známé jako roční procentní sazba nákladů (RPSN). Jejich výše je proměnlivá podle druhu úvěru a vypůjčené částky.

4.4.2 Situace v této oblasti je v rámci Evropy velmi rozmanitá. ⁽²⁰⁾

4.4.3 U úvěrů pro jednotlivce všeobecně existují určité pojistky, některé země však plně liberalizovaly režim pro lichvu u úvěrů pro podniky. Pouze Francie a Itálie nadále zůstávají výjimkami.

4.4.4 Ve většině zemí se kontrola úrokových sazeb neopírá o právní předpisy, ale o judikaturu. Tak je tomu v případech Velké Británie a Španělska.

4.4.5 V Německu soudy hodnotí lichvu na základě průměrných tržních hodnot, které Bundesbank každý měsíc zveřejňuje pro jednotlivé druhy úvěrů. Odchylka se považuje za nepřiměřenou, pokud více než dvojnásobně překročí tržní hodnoty.

4.4.6 V Itálii jsou úrokové sazby stejně jako ve Francii upraveny zákonem. I tady se lichvářské úroky čtvrtletně přehodnocují. Úroková sazba se však považuje za lichvářskou, pokud je o více než 50 % vyšší než průměrná sazba v bance.

5. Řešení nadměrného zadlužení

5.1 Řada členských států zavedla soudní řízení, které slouží k omezení nadměrného zadlužení. Navzdory tomu, že nebyla provedena žádná srovnávací ani statistická studie právní úpravy ve všech 28 členských státech, je z dostupných údajů vidět, že v situacích nadměrného zadlužení je všeobecným cílem najít takové řešení, které domácím umožní vyhnout se sociálnímu vyloučení a tam, kde je to možné, splatit své dluhy tak, jak jen jim to jejich prostředky dovolí. Některé systémy počítají s možností dluhy částečně či úplně umořit tehdy, když nelze situaci nadměrně zadlužených lidí napravit, a dát jim tak druhou šanci.

5.2 Zajímavým příkladem je v tomto ohledu úpadkové právo podniků, k němuž EHSV vypracoval stanovisko ⁽²¹⁾.

5.3 Soudní řízení k řešení situací nadměrného zadlužení zavedla většina evropských zemí, mají však různou povahu a také se liší podle podmínek přístupu k nim a podle předmětu dluhu.

5.3.1 Všechna řízení dávají soudu možnost uložit nadměrně zadluženým osobám a jejich věřitelům plán vypořádání dluhu. Tomuto rozhodnutí obvykle přechází „smírčí“ fáze, během níž se usiluje o dosažení dohody mezi jednotlivými stranami ohledně plánu. Pokud se to podaří, schválí plán soud. ⁽²²⁾

⁽²⁰⁾ Článek L313-3 francouzského spotřebitelského zákoníku. Ve Francii je lichva trestným činem, který se trestá odnětím svobody až na dva roky anebo pokutou ve výši 45 000 eur. Navíc platí povinnost vrátit nepřiměřené poplatky, které se připojí ke splátce pohledávky. Pokud byla pohledávka mezitím splacena, musí poskytovatel půjčky i s úroky vrátit částku, kterou neoprávněně obdržel. Pro každou kategorii financování existují lichvářské úroky. Ty každé čtvrtletí stanovuje Banque de France a poté jsou zveřejněny v Úředním věstníku.

⁽²¹⁾ Úř. věst. C 271, 19.9.2013, s. 55.

⁽²²⁾ Toto schválení může tvořit součást samotného řízení a vycházet z rozhodnutí soudu o povolení tohoto řízení (Belgie, Francie) nebo může představovat povinnou předchozí podmínku, aniž by bylo součástí rozhodnutí (Nizozemsko).

5.3.2 Současně se zásahem soudu mohou tyto postupy obsahovat jmenování soudního úředníka (mediátor pro dluhy v Belgii, správce v Nizozemsku), který přijímá a ověřuje soupis pohledávek, vyšetřuje životní podmínky a majetek nadměrně zadlužených osob, určuje v případě potřeby příjem nutný k tomu, aby těmto osobám umožnil pokrývat každodenní výdaje, ponechat si přebytek příjmů určený k platbám věřitelům, zařídit prodej části majetku, vypracovat plán na vyrovnání dluhu a dohlížet na jeho provádění a sledovat korektnost nadměrně zadlužených osob. ⁽²³⁾

5.3.3 EHSV v této souvislosti trvá na tom, že je nezbytné na celoevropské úrovni zakotvit, že některé životně důležité statky nelze za žádných okolností zabavit ani prodat pod cenou.

5.3.4 Zahájení těchto procesů většinou znemožní běžným věřitelům, aby se mohli k majetku či příjmům dotyčných osob dostat prostřednictvím individuálních řízení. Tyto osoby se pochopitelně nemohou dále zadlužovat, jinak ztratí výhody, které jim řízení k vyrovnání dluhu přináší.

5.3.5 Výbor soudí, že by bylo v zájmu ochrany spotřebitele před rizikem sociálního vyloučení, aby se tyto postupy standardizovaly, avšak za podmínky, že budou rychlé, jednoduché a pro dlužníky bezplatné, protože ti jsou ze své podstaty v obtížné situaci.

5.3.6 Na počátku postupu by se kromě toho mělo pozastavit řízení před soudem, aby se tak zabránilo tlaku ze strany věřitelů.

5.3.7 EHSV upozorňuje na to, že je zapotřebí stanovit fázi pro ověření pohledávek, a to tak, aby byla respektována práva jednotlivých stran.

5.3.8 EHSV dále poznamenává, že v některých zemích se řeší otázka trvalého obydlí zvláště, aby se tak zabránilo tomu, že se rodiny budou muset vystěhovat z domova. Vítá to a myslí si, že by tomu tak mělo být vždy, aby se zabránilo sociálnímu vyloučení rodin, což musí být základním cílem v zájmu celé společnosti.

5.3.9 Navrhuje, aby se v těch nejzávažnějších případech umožnilo částečné či úplné smazání dluhu, aby se zamezilo riziku sociálního vyloučení.

5.3.10 EHSV je toho názoru, že zahájení postupu k řešení nadměrného zadlužení by nemělo vést k odpirání základních bankovních služeb, protože ty jsou k ekonomickému a sociálnímu životu nezbytné.

5.3.11 EHSV zdůrazňuje, že prostředky, které jsou dány k dispozici k tomu, aby opatření fungovala, musí umožnit, aby se dala každá situace řešit individuálním způsobem. V tomto ohledu se zdá být vhodné stanovit podpůrné systémy pro osoby, které je budou potřebovat.

6. Zajištění vysoké úrovně ochrany spotřebitele, jež přispěje ke konsolidaci jednotného trhu

6.1 EHSV se domnívá, že za účelem naplnění tohoto cíle je nutné ve všech státech zavést jednotný postup vycházející z Listiny základních práv, článku 114 SFEU, či dokonce článku 81 SFEU, a to podle obecných zásad, které by mohla Komise navrhnout ve směrnici v souladu s následujícími úvahami o dosažení ještě jednotnějšího trhu.

6.2 EHSV poukazuje na to, že v některých členských státech navrhovaná opatření již fungují a že by stálo za to, aby se rozšířily všude.

⁽²³⁾ Někdy není dohled zajištěn, ale část uvedených úkolů vykonává správní orgán (např. komise departementu ve Francii).

6.3 Způsoby pomoci nadměrně zadluženým osobám

6.3.1 Poradenství v oblasti finančních služeb a spotřeby, povinnost bankovních a úvěrových institucí poskytovat poradenství ani asistence při finančním hospodaření často zadluženým osobám nestačí nebo jim nejsou přizpůsobeny. Vnitrostátní orgány tak musí dát lidem v obtížné situaci k dispozici služby sociální pomoci, které jim dokáží, pokud si to přejí, poskytnout okamžitou pomoc, či dokonce bezplatnou právní pomoc. Členské státy by v tomto ohledu mohly podpořit úlohu právního poradce, kterou zastávají sdružení na ochranu spotřebitelů, a dát jí oficiální podobu.

6.3.2 Pro nejkritičtější případy zadlužení by se mohla stanovit sociální pomoc, která by pokrývala spotřebu elektřiny a plynu, bydlení, stravu, zdravotní péči a splácení celého či částečného dluhu věřitelům.

6.3.3 Dále je zapotřebí vytvořit nástroj k analýze konkrétní situace osob, ověřování oprávněnosti částek, které se po nich požadují, dojednání plánu na vyrovnání dluhu s jejich věřiteli a vypracování dalších řešení, jako je soudní řízení, a informování o jejich právech a povinnostech.

7. Evropské středisko pro sledování nadměrného zadlužení

7.1 EHSV navrhuje zřízení evropského střediska pro sledování nadměrného zadlužení bez dodatečných rozpočtových nákladů. Tato instituce by vycházela ze stávajících vnitrostátních systémů a měla by umožnit odstranit současný nedostatek věrohodných statistik, poskytnout důkladnou analýzu příčin nadměrného zadlužení, typologii dotyčných osob, srovnat situaci v členských státech, opatření navrhovaná k nápravě a měřit vývoj tohoto jevu.

7.2 Středisko by bylo možné doplnit o síť pro výměny, která by byla otevřená všem zájemcům a v jejímž rámci by mohl probíhat dialog o osvědčených postupech.

7.3 Boj proti nadměrnému zadlužení spotřebitelů a prevence sociálního vyloučení totiž vyžaduje holistický přístup. Tento jev se nedá účinně potírat izolovanými akcemi, které nejsou koordinovány na celoevropské úrovni. Je naprosto nutné, aby spotřebitelé, orgány veřejné správy a podniky více spolupracovaly, a zavedly tak tvořivější a účinnější metody.

7.4 Středisko by se mohlo skládat ze sekcí, které by se zaměřovaly na následující témata: shromažďování údajů, stávající právní rámce a osvětové a vzdělávací akce.

7.5 Členové střediska by pocházeli z veřejného i soukromého sektoru. Soukromý sektor by mohli zastupovat členové profesních asociací a vnitrostátních a evropských sdružení spotřebitelů z několika hospodářských odvětví a zeměpisných oblastí, kteří se věnují potírání nadměrného zadlužení. Aktivně by se účastnili činnosti sekcí střediska, případně v rámci specializovaných pracovních skupin.

7.6 Veřejný sektor by zastupovali národní experti jmenovaní členskými státy, kteří mají navázané vztahy se soukromým sektorem a mají zkušenosti v oblasti nadměrného zadlužení a ochrany spotřebitele. Zástupci jednotlivých států by také měli mít zkušenosti se zvyšováním povědomí široké veřejnosti.

V Bruselu dne 29. dubna 2014

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Henri MALOSSE

III

(Přípravné akty)

EVROPSKÝ HOSPODÁŘSKÝ A SOCIÁLNÍ VÝBOR

498. PLENÁRNÍ ZASEDÁNÍ EHSV VE DNECH 29. A 30. DUBNA 2014

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů Za obnovu evropského průmyslu

(COM(2014) 14 final)

(2014/C 311/07)

Zpravodajka: **paní SIRKEINEN**

Dne 28. ledna 2014 se Evropská komise, v souladu s článkem 304 Smlouvy o fungování Evropské unie, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů Za obnovu evropského průmyslu

COM(2014) 14 final.

Specializovaná sekce Jednotný trh, výroba a spotřeba, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 31. března 2014.

Na 498. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 29. a 30. dubna 2014 (jednání dne 29. dubna), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 139 hlasy pro, 1 hlas byl proti a 2 členové se zdrželi hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV vítá sdělení o obnově evropského průmyslu a domnívá se, že:

- problémy, před nimiž stojí evropská průmyslová odvětví, neubývají a že bez konkurenceschopné průmyslové základny nebude Evropa schopná zajistit růst a více pracovních míst;
- k přesvědčení podniků, aby investovaly v tomto regionu, je nezbytný přesvědčivější soubor návrhů v oblasti průmyslové politiky EU;
- jednou z hlavních výzev nadcházejících let bude zelená ekonomika podporující začlenění;
- hlavní úlohou EU v oblasti průmyslové politiky je harmonizace oblastí politiky a příslušné šíření osvědčených postupů;
- hlavní úlohou členských států je zajistit pro všechny občany řádné a účinné fungování infrastruktury poznatku a informací, dopravní a energetické infrastruktury;

- z něho vyplývá velký objem nedokončené práce a potřeba položit důraz na uplatňování v EU i v jednotlivých členských státech;
- Komise vysílá důležitý vzkaz týkající se významu začlenění evropských průmyslových odvětví do mezinárodních hodnotových řetězců.

1.2 EHSV doporučuje, aby příslušní aktéři podpořili a bezodkladně provedli názory a návrhy uvedené ve sdělení.

1.3 EHSV mimoto doporučuje, aby:

- byl cíl v podobě 20 % podílu průmyslu na HDP do roku 2020 doplněn o kvalitativní prvky, zejména aby se zachytil výkon s přidanou hodnotou na mezinárodní úrovni;
- byl cíl ekologizace evropských průmyslových odvětví doplněn o důrazné úsilí o přechod k odvětvím průmyslu a služeb, která budou více založená na znalostech a nových technologiích, budou mít vyšší přidanou hodnotu a budou konkurenceschopnější;
- hlavním cílem evropské průmyslové politiky bylo rozšíření možností evropských podniků zaujmout klíčové postavení v mezinárodních hodnotových sítích a maximalizovat zisk hodnoty pro Evropu;
- se věnovala větší pozornost úloze služeb, zejména služeb založených na znalostech jako takových a vzhledem k jejich potenciální úloze hlavního motoru produktivity ve všech obchodních odvětvích, a byly připraveny příslušné politiky;
- k zaručení zdravé konkurence podporující inovace by pravidla hospodářské soutěže a pravidla pro státní podporu EU měla pomoci podnikům podpořit cíle růstu EU, zejména přemístění pracovních míst, bez narušení hospodářské soutěže a mělo by se usilovat o vytvoření rovných podmínek na celém světě;
- se všichni aktéři (včetně zaměstnanců a zaměstnavatelů) zapojili do vytváření příznivého a předvídatelného prostředí pro průmysl na základě iniciativ s kořeny v regionech;
- se posílily řídicí struktury mikroekonomické politiky EU, Evropská rada se ujala jasného vedení, Rada pro konkurenceschopnost podrobila rozhodnutí Rady v jiných složeních opravdu přezkumu z hlediska konkurenceschopnosti a Komise efektivně integrovala návrhy politik;
- financování inovací ze strany EU bylo důsledně namířeno do šesti průřezových oblastí stanovených Komisí a zohledňovaly se přitom nové náročné technologie, např. data velkého objemu, robotika či 3D tisk;
- byla přijata veškerá rozumná opatření na snížení cen energie v Evropě.

2. Úvod

2.1 Hospodářská krize prokázala, jaký **význam má průmysl pro hospodářskou stabilitu, zaměstnanost, inovace a výsledky** evropských ekonomik v **mezinárodním měřítku**. Průmysl se z více než 80 % podílí na evropském vývozu a z 80 % na soukromém výzkumu a inovacích. Okolo 15 % pracovních míst v EU se nachází v průmyslu a každé pracovní místo v průmyslu navíc vytváří 1,5–2 pracovní místa v jiných sektorech. Pracovní místa v průmyslu mají v současnosti navíc vysokou kvalitu a platy jsou nadprůměrné. Průmysl není samoúčelný, ale je motorem zaměstnanosti a udržení dobré kvality života.

2.2 Průmysl v EU stále vytváří značný přebytek ve světovém obchodu s hotovými výrobky a je světovým lídrem v oblasti udržitelnosti. Jak však ukazuje zpráva o evropské konkurenceschopnosti za rok 2013, **podíl evropského průmyslu na objemu světové výroby v posledním desetiletí klesá**. Rozdíl mezi produktivitou v USA a v Evropě se znovu prohloubil. Po určitém oživení v letech 2009–2011 se podíl průmyslu na HDP EU snížil na 15,1 %, což je daleko pod 20 % cílem stanoveným na rok 2020. Od roku 2008 bylo zrušeno 3,5 milionu pracovních míst. Situace se však mezi členskými státy značně liší.

2.3 Průmyslová politika je jednou ze stěžejních iniciativ strategie Evropa 2020. EHSV vydal **stanoviska k hlavním návrhům Komise v letech 2010 a 2012** ⁽¹⁾ a kromě toho vypracoval i řadu dalších stanovisek k různým aspektům průmyslové politiky, včetně odvětvových analýz, jakožto součást práce Poradní komise pro průmyslové změny (CCMI) ⁽²⁾, v současnosti ohledně přemístění průmyslu a zaměstnatelnosti mladých. Toto stanovisko navazuje na předešlá stanoviska a doplňuje je.

2.4 **Komise ve sdělení** určuje své hlavní priority průmyslové politiky jako příspěvek k diskusi o průmyslové politice, jež proběhne v Evropské radě v březnu 2014. Sdělení uvádí **přehled již zahájených opatření a jsou v něm předložena vybraná nová opatření**, která by měla dosažení těchto priorit uspat. Ukazuje, že průmyslová politika je stále více vzájemně propojena s dalšími politikami EU a proč tento integrační proces musí pokračovat.

3. Obecné připomínky

3.1 **EHSV vítá sdělení Komise**, které přichází v době hospodářské krize a rostoucích obav o konkurenceschopnost evropských průmyslových odvětví. Problémy, před nimiž průmysl stojí, se nezmenšují – právě naopak. Globální obchodní prostředí se neustále mění, a to stále rychlejším tempem, s nímž naše podniky musí být schopny držet krok. Bez konkurenceschopného průmyslu nebude Evropa schopná zaručit větší růst a větší počet pracovních míst. Dlouhodobě úspěšný nebude pravděpodobně ani přístup závislý pouze na designu a technických funkcích, bez vazeb na výrobu a konečné spotřebitele.

3.2 Vzhledem k závažnosti současné situace by EHSV **očekával důraznější soubor návrhů pro průmyslovou politiku EU obsahující jasnou vizi** a naléhavá opatření. Jsou zapotřebí jasná sdělení, která by podniky přesvědčila, že Evropa bude v budoucnosti atraktivním regionem pro nové investice. Sdělení nyní obsahuje oproti sdělením z let 2010 a 2012 málo nových prvků. Je v něm uveden zejména přehled uskutečněných a plánovaných kroků v hlavních prioritních oblastech průmyslové politiky (viz výše), z něhož vyplývá velký objem nedokončené práce a potřeba položit důraz na uplatňování v EU i v jednotlivých členských státech.

3.3 EHSV podporuje závěry sdělení včetně cíle dosáhnout 20 % podílu průmyslu na HDP, ale zúžil by svoji podporu na následující: 20 % cíl je pouze orientační, ve větším souladu s ambicemi EU v oblasti sociálně a environmentálně udržitelné konkurenceschopnosti by bylo **doplnění kvalitativních prvků**. 20 % cíl by měl být doplněn o další cíle a EHSV žádá Komisi, aby je dále prozkoumala, zejména v souvislosti s prvky, které přinesou přidanou hodnotu v mezinárodním měřítku.

3.4 EHSV vítá zejména jasný vzkaz Komise týkající se významu **začlenění evropských podniků do mezinárodních hodnotových řetězců**. Vysoce specializovanou, velmi složitou a dynamickou povahu současných průmyslových činností by bylo lepší charakterizovat jako hodnotové sítě. Podniky celosvětově soutěží o klíčové postavení v těchto sítích. Smyslem evropské průmyslové politiky by mělo být rozšíření možností evropských podniků zaujmout takové klíčové postavení a maximalizovat zisk hodnoty pro Evropu. Politiky a cíle by měly být podle toho připraveny.

⁽¹⁾ Úř. věst. C 327, 12.11.2013, s. 33, Úř. věst. C 327, 12.11.2013, s. 1, Úř. věst. C 181, 21.6.2012, s. 125.

⁽²⁾ Úř. věst. C 198, 10.7.2013, s. 45, Úř. věst. C 299, 4.10.2012, s. 54, Úř. věst. C 327, 12.11.2013, s. 82.

3.5 EHSV se domnívá, že hlavní výzvou nadcházejících let bude zelená ekonomika podporující začlenění. Nezbytnou prioritou je ekologizace evropského průmyslu a zahájení přechodu k nízkouhlíkové ekonomice účinně využívající zdroje, jíž by se mělo dosáhnout do roku 2050, a to prostřednictvím nové průmyslové politiky. Aby Evropa v tomto směru uspěla, musí přejít k **odvětvím průmyslu a služeb, která budou inovativní, více založená na znalostech a nových technologiích, budou mít vyšší přidanou hodnotu a budou konkurenceschopnější a udržitelnější**. Pokud chce Evropa zaručit růst průmyslu a tvorbu pracovních míst, musí tato odvětví financovat pomocí ambiciózního investičního plánu.

3.6 Hnací silou inovací je uspokojování nenaplněných potřeb společnosti a hospodářská soutěž a všechny podniky na vnitřním trhu by nezávisle na svém obchodním modelu měly mít možnost **soutěžit za stejných podmínek**. EHSV se domnívá, že se musí předejít soutěži v poskytování státní podpory mezi členskými státy. Jedním z cílů politiky státní podpory by mělo být umožnit poskytnutí předkonkurenční podpory podnikům, jež mohou přispět k cílům růstu EU, a současně omezit narušení hospodářské soutěže. Státní podpora by se měla udělovat na pomoc podnikům v rozvoji a přizpůsobení, ne jako příspěvek na trvale nekonkurenceschopnou činnost. Zapotřebí jsou rovněž rovné podmínky na světových trzích, zejména u energeticky náročných odvětví.

3.7 Více pozornosti si zaslouhuje **úloha služeb**. Vzájemná závislost služeb a zpracovatelského průmyslu je obecně uznávána, jelikož průmyslové činnosti zahrnují stále větší počet prvků poskytování služeb a mnoho služeb je závislých na výkonnosti průmyslu. Nicméně potenciál služeb založených na znalostech a služeb IKT jako vlastních vývozních odvětví je obrovský, stejně jako potenciál jejich zavádění ve všech obchodních odvětvích jakožto hlavních motorů produktivity. Na uvolnění tohoto potenciálu by se měly připravit specifické postupy.

3.8 Všichni aktéři (instituce EU, členské státy, regiony, zaměstnanci, zaměstnavatelé a další zúčastněné strany) se musí zapojit do komplexního úkolu **vytvořit příznivější prostředí** pro průmysl. Iniciativy by měly vycházet z regionálních specializací, které se vzájemně doplňují a příznivě ovlivňují. Rámec politiky, včetně vnitrostátních právních předpisů v oblastech jako zdanění, musí být stabilní a předvídatelný.

3.9 EHSV žádá o **posílení řídicích struktur** mikroekonomické politiky. Evropská rada by se v této souvislosti měla ujmout jasného strategického vedení. Úloha Rady pro konkurenceschopnost by měla být vyšší a měla by z ní vyplývat povinnost opravdu přezkoumat rozhodnutí týkající se průmyslu, která učiní Rada v jiných složeních, z hlediska konkurenceschopnosti. Komise by měla zaručit harmonizaci své práce pomocí účinných manažerských řešení. Členské státy musejí důsledně provádět společná rozhodnutí a záležitosti průmyslové politiky musí být plně začleněny do Evropského semestru, včetně vydávání doporučení pro jednotlivé členské státy.

4. Konkrétní připomínky k jednotlivým oblastem politiky

4.1 Integrovaný a jednotný evropský trh

4.1.1 Hlavním úkolem vlád je zaručit **všem občanům** poskytování **prvotřídních dopravních, informačních a energetických sítí** odpovídajících měnícím se potřebám společnosti včetně podniků a přístup k nim. Příhodnými prvky v této oblasti jsou podle Komise infrastruktury napojené na kosmickou technologii, konvergence informačních a energetických sítí a infrastruktury pro distribuci alternativních paliv.

4.1.2 **Hranice uvnitř EU by neměly být překážkou** fungování infrastruktur a přístupu k nim. Zbývající regulační, administrativní a technické překážky se musí odstranit. Unijní a státní finanční zdroje by měly být směřovány do nezbytných investic v této oblasti, přičemž je potřeba uvolnit co nejvyšší objem soukromých prostředků.

4.1.3 EHSV souhlasí s Komisí, že je naléhavě nutné přijmout zatím nedořešené legislativní návrhy týkající se vnitřního trhu. **Členské státy dosud řádně neuplatňují a nevytvářejí** právní rámec, což vede Komisi k přijetí dalších oprávněných opatření řešících toto pochybení.

4.2 Investice do inovací a nových technologií

4.2.1 EHSV v předchozích stanoviscích k průmyslové politice uvedl svoje názory na iniciativy EU v oblasti inovací a nových technologií a převážně jim vyjádřil pevnou podporu. Zdůraznil rovněž potřebu **dostatečného unijního, státního a soukromého financování**.

4.2.2 EHSV zejména podpořil Komisi ve volbě **šesti strategických průřezových oblastí** v pokročilých výrobních technologiích včetně příslušných opatření: klíčové technologie, biologické výroby, čistá vozidla a plavidla, udržitelné stavebnictví a suroviny, inteligentní rozvodné sítě a digitální infrastruktura. Mezi nové technologie s velkým potenciálem, které si zasluhují zvláštní pozornost, patří robotika, data velkého objemu, 3D tisk, průmyslový internet a průmyslový design. Finanční prostředky EU, např. z programu Horizont 2020 a regionálních fondů, by měly být důsledně směřovány do inovací v těchto oblastech. EHSV rovněž žádá o rychlejší zavádění znalostních a inovačních společenství ve výrobě s vysokou přidanou hodnotou.

4.2.3 Pro konkurenceschopnost průmyslu má nejvyšší význam **délka období před uvedením inovace na trh** k dalšímu využití. Posílení nástroje rizikového kapitálu a jiných možností EIB sdílet rizika nebo inovativní využívání strukturálních fondů jsou příklady velmi potřebných opatření EU k přilákání soukromých investic do rizikových výzkumných projektů.

4.3 Přístup k financování

4.3.1 I přes zlepšující se ekonomické klima zůstává **přístup** podniků, zejména malých a středních, **k financování** stále omezený. EHSV proto podporuje úsilí EU v této oblasti, tj. vytvoření bankovní unie, iniciativu v oblasti financování malých a středních podniků, nařízení o kapitálových požadavcích, MiFID, revidovanou směrnicí o transparentnosti a opatření na posílení celoevropského trhu s rizikovým kapitálem.

4.3.2 Aby se zlepšila schopnost bank poskytovat půjčky, měla by EU nalézt **správnou rovnováhu** mezi zvýšením finanční stability a podporou finanční potřeby podniků. Regulační opatření zaměřená na finanční sektor by kromě toho neměla bránit soukromým půjčkám.

4.3.3 Malé a střední podniky v EU jsou závislejší na financování od bank než podniky kdekoli jinde. Na úrovni EU a jednotlivých států by se mělo zvýšit úsilí o **diverzifikaci financování podniků**, aby zahrnovalo i jiné zdroje, např. kapitálové fondy, rizikový kapitál, podnikové záruky či hybridní metody financování. Je nutné sestavit plán s přístupem k financování založeným na životním cyklu, v němž budou určeny inovativní nástroje.

4.4 Energie

4.4.1 EHSV je potěšen, že Komise uznává význam cen energie pro konkurenceschopnost průmyslu. **Ceny**, které platí průmysl v Evropě **za energii**, jsou mnohem vyšší než ty, které platí jeho hlavní konkurenti. Ceny elektřiny jsou dvakrát vyšší než v USA a Rusku a o 20 % vyšší než v Číně. Ceny zemního plynu jsou třikrát až čtyřikrát vyšší než v USA, Rusku a Indii a o 12 % vyšší než v Číně.

4.4.2 Velké rozdíly mezi cenami energie v EU a v jejích hlavních konkurenčních oblastech jsou částečně důsledkem faktorů, které politická opatření EU nemohou změnit. Musí se však přijmout **všechna rozumná opatření na snížení těchto rozdílů**, zejména za účelem obnovy energeticky náročných výrobních odvětví a pracovních míst v Evropě. Průmyslovým odvětvím v EU se již sice částečně podařilo kompenzovat nárůst cen energie zvýšením účinnosti, potenciál pro takovou kompenzaci však klesá.

4.4.3 **Zabezpečení dodávek energie** je zásadní pro všechna průmyslová odvětví. V současnosti jsme vážně upozorňováni na potřebu snížit závislost na energii z nestabilních a nespolehlivých zdrojů. Rozmanitá skladba zdrojů energie, na níž se společně dohodly členské státy při současném dodržování environmentálních závazků, je bezpochyby ve společném zájmu EU.

4.4.4 Doplnujícím cílem některých opatření energetické politiky, zejména opatření na zvýšení využívání obnovitelných zdrojů energie, byla **tvorba nových pracovních míst**. Na základě dosud dostupných informací se však zdá, že toho nebylo dosaženo. Provedené studie poukazují především na nulový či malý čistý dopad na pracovní místa, zatímco struktura pracovních míst se radikálně mění.

4.5 Účinné využívání surovin a zdrojů

4.5.1 EHSV podporuje úmysly Komise, pokud jde o **diplomacii v oblasti surovin**, a její plány o eliminaci narušení cen u průmyslových vstupů.

4.5.2 Měl by se zvýšit **průzkum a těžba** surovin v EU a harmonizovat příslušné předpisy. Co se týče legislativních iniciativ týkajících se účinného využívání zdrojů a odpadu, měly by být pečlivě naplánovány, aby z nich vzešly optimální výsledky a zároveň se předešlo zbytečnému (krátkodobému) nákladovému zatížení podniků. Je zapotřebí neutralita politik v přístupu k biomase, aby se ve využívání biomasy mohl účinně uplatnit kaskádový princip.

4.6 Zdokonalování dovedností a usnadňování průmyslové změny

4.6.1 V Evropě je v současnosti 5 milionů nezaměstnaných mladých lidí, na trhu práce jsou však 2 miliony volných pracovních míst. **Nesoulad nabízených a požadovaných dovedností** a otázky související s odbornou přípravou jsou na prvním místě agendy průmyslové politiky.

4.6.2 Je potřeba, aby se zvýšil počet absolventů **vědeckých, technologických, strojírenských a matematických oborů** na všech úrovních a jejich kvalita **a aby se důrazně podpořil přístup žen všech věkových kategorií k těmto oborům a profesím**.

4.6.3 K vytvoření dovednostních profilů odpovídajících skutečným potřebám trhu jasně přispívá **učňovská příprava** a například systémy duálního vzdělávání. Členské státy a sociální partneři musí prozkoumat a také uplatňovat osvědčené postupy, včetně efektivních modelů přeshraniční učňovské přípravy.

4.6.4 EU, členské státy a sociální partneři mohou zajistit průmyslu pokrok v nových technologiích a inovacích, pouze pokud zavedou politiky zaměřené na zlepšení poznatků pracovníků a rozvinou celoživotní učení, aby je odměnili za jejich úsilí. Uznávání dovedností a kvalifikací a zlepšování pracovních podmínek má zásadní význam pro angažovanost pracovníků. Posílený sociální dialog by měl hrát prvořadou úlohu v obnově evropského průmyslu.

4.7 Malé a střední podniky a podnikání

4.7.1 EHSV i nadále důrazně podporuje úsilí EU o posílení malých a středních podniků, včetně široké škály obchodních modelů, uvedením zásady „zelenou malým a středním podnikům“ do praxe. Je nutné nejen aktualizovat **Small Business Act**, ale rovněž ho dále obnovit a rozšířit, aby řešil zbývající překážky rozvoje a růstu. Tyto reformy by měly být spojeny s evropským semestrem.

4.7.2 Zásadní a dalekosáhlou „otázkou za milion“ je, jak **změnit evropský způsob myšlení** tak, aby se posunul k oceňování podnikání a přijímání rizik.

4.7.3 EHSV je toho názoru, že opatření na **snížení regulačních a administrativních nákladů**, zejména program REFIT, a na odstranění překážek růstu podniků nelze provádět na úkor předpisů, které chrání spotřebitele, životní prostředí, zdraví a bezpečnost pracovníků a jejich informování a konzultování, a musí respektovat dohody uzavřené v rámci sociálního dialogu.

4.7.4 Prostředkem růstu malých a středních podniků by, jak zdůrazňuje Komise, mohly být **sítě pro spolupráci a klastry**. Tento přístup by měl pokrývat všechna odvětví, podniky všech velikostí a panevropské a mezinárodní hodnotové řetězce.

4.8 *Internacionalizace unijních společností*

4.8.1 EHSV podporuje opatření Komise, s jejichž pomocí se má podnikům z EU zajistit **přístup na hlavní mezinárodní trhy**. V duchu vzájemnosti by se měl důsledně dodržovat ambiciózní program vyjednávání dohod o volném obchodu a dalších obchodních jednání, zejména s největším obchodním partnerem EU, tj. USA, a mezi EU a středomořskými zeměmi a zeměmi Východního partnerství.

4.8.2 EU by měla využít dvoustranných a vícestranných nástrojů k zajištění toho, aby její **hlavní obchodní partneři dodržovali své mezinárodní závazky**.

4.8.3 Průmyslové normy jsou v různých hospodářských regionech velmi odlišné, čímž vznikají překážky obchodu a obecněji se narušují rovné podmínky. EHSV podporuje – s výhradou dodržování základních požadavků na zdraví, bezpečnost, ochranu životního prostředí a ochranu spotřebitele stanovených v článku 114 SFEU – propagaci **mezinárodních norem a regulační spolupráce** a kroky, které podnikům v EU umožní zachovat si svá práva průmyslového vlastnictví, mezi něž patří i dohled nad trhem. Sdělení by mohlo související opatření popsat konkrétněji.

V Bruselu dne 29. dubna 2014

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Henri MALOSSE

PŘÍLOHA

ke stanovisku Evropského hospodářského a sociálního výboru

Následující pozměňovací návrhy, které obdržely nejméně jednu čtvrtinu odevzdaných hlasů pro (čl. 39 odst. 2 jednacího řádu), byly při všeobecné rozpravě zamítnuty:

Odstavec 3.5

Upravit:

„EHSV se domnívá, že hlavní výzvou nadcházejících let bude konkurenceschopná zelená ekonomika podporující začlenění. Nezbytnou prioritou je ekologizace evropského průmyslu a zahájení přechodu k nízkouhlíkové ekonomice účinně využívající zdroje, jíž by se mělo dosáhnout do roku 2050, a to prostřednictvím nové průmyslové politiky. Aby Evropa v tomto směru uspěla, musí přejít k odvětvím průmyslu a služeb, která budou inovativní, více založená na znalostech a nových technologiích, budou mít vyšší přidanou hodnotu a budou konkurenceschopnější a udržitelnější. Pokud chce Evropa zaručit růst průmyslu a tvorbu pracovních míst, musí tato odvětví financovat pomocí ambiciózního investičního plánu budou tyto ambiciózní cíle vyžadovat daleko účinnější rámcové podmínky pro investice.“

Odůvodnění

- 1) Pokud není ekonomika konkurenceschopná, nebude udržitelná z hlediska životního prostředí ani jinak. K tomu, aby generovala dostatek zdrojů na udržení prosperující zelené ekonomiky podporující začlenění, musí být konkurenceschopná v celosvětovém měřítku.
- 2) Stylistická změna.
- 3) Přechod výrobních odvětví na odvětví s vyšší přidanou hodnotou atd. je důležitý nejen k ekologizaci, ale také k tomu, aby byla zaručena prosperita Evropy v budoucnu i v jiných ohledech.
- 4) V průmyslové politice se nejedná a nemělo by se jednat o plány veřejných investic. Měl by to být spíše soubor opatření, která vytvářejí takové podnikatelské prostředí, které dokáže přilákat soukromé investice za tržních podmínek. Zkušenosti (mimo jiné z mé vlastní země v 70. letech) ukazují, že rozsáhlé veřejné investice a protežování určitých odvětví průmyslu většinou přichází daňové poplatníky draho a nemá žádné dlouhodobé přínosy.

Výsledek hlasování

Hlasy pro:	41
Hlasy proti:	81
Zdrželo se hlasování:	11

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení (ES) č. 715/2007 a (ES) č. 595/2009, pokud jde o snížení emisí znečišťujících látek ze silničních vozidel

COM(2014) 28 final – 2014/0012 (COD)

(2014/C 311/08)

Hlavní zpravodaj: **pan RANOCCHIARI**

Dne 6. února 2014 se Evropský parlament a dne 18. února 2014 Rada Evropské unie, v souladu s článkem 114 Smlouvy o fungování Evropské unie, rozhodly konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení (ES) č. 715/2007 a (ES) č. 595/2009, pokud jde o snížení emisí znečišťujících látek ze silničních vozidel

COM(2014) 28 final – 2014/0012 (COD).

Vzhledem k naléhavé povaze práce Evropský hospodářský a sociální výbor jmenoval pana Ranocchiariho hlavním zpravodajem na 498. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 29. a 30. dubna 2014 (jednání dne 29. dubna), a přijal následující stanovisko 158 hlasy pro, 2 hlasy byly proti a 5 členů se zdrželo hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV se vždy vyjadřoval ve prospěch všech opatření, která by přispívala, i s ohledem na technologický vývoj, ke snížení emisí znečišťujících látek a obecněji ke zlepšení kvality ovzduší.

1.2 Předmětný návrh však vzbuzuje určité rozpaky ohledně způsobu a lhůt určených k dosažení tohoto snížení emisí, jak je uvedeno dále v tomto stanovisku.

1.3 Zejména pozorujeme nedostatečné, ne-li v některých případech chybějící, odpovídající posouzení dopadu některých navrhovaných opatření, což je zjevně v rozporu se zásadou „inteligentní regulace“, jež byla opakovaně potvrzena jak pro tuto oblast, tak i pro další oblasti značného sociálního, hospodářského a environmentálního významu.

1.4 Podobné rozpaky vzbuzuje nadměrné využívání aktů v přenesené pravomoci v záležitostech, které vzhledem k jejich významu zajisté nelze považovat za „jiné než podstatné prvky“ nařízení, a tedy spadající do kategorie aktů v přenesené pravomoci.

1.5 EHSV tedy doporučuje:

- vyloučit využívání aktů v přenesené pravomoci, pokud podklady a studie již provedené buď Evropskou komisí, nebo EHK OSN⁽¹⁾, připouštějí okamžité uplatnění některých z plánovaných opatření (např. zvýšení hmotnosti u některých lehkých užitkových vozidel, jakož i vyloučení vozidel poháněných plynem z měření emisí amoniaku);
- provést jasná a podrobná posouzení dopadu všech ostatních navrhovaných opatření, která se v tomto ohledu jeví jako nedostatečná a která by nicméně měla být rozvíjena za využití aktů v přenesené pravomoci.

⁽¹⁾ Evropská hospodářská komise OSN.

1.6 EHSV se domnívá, že to, co se navrhuje výše, by spoluvůrcům právních předpisů umožnilo provést vědomější, úplnější a transparentnější posouzení návrhu a alespoň omezit, ne-li zcela odstranit, rozpaky, které jsou uvedeny výše.

2. Návrh Komise

2.1 Účelem návrhu je provést řadu změn dvou platných nařízení:

- nařízení č. 715/2007 o schvalování typu motorových vozidel z hlediska emisí z lehkých osobních vozidel a z užitkových vozidel (Euro 5 a Euro 6) a
- nařízení č. 595/2009 o schvalování typu motorových vozidel a motorů z hlediska emisí z těžkých nákladních vozidel (Euro VI).

2.2 Komise chce tímto návrhem přispět ke snížení emisí znečišťujících látek a prostřednictvím některých plánovaných opatření zjednodušit stávající předpisy.

2.3 Pokud jde o osobní automobily a lehká užitková vozidla (LD), nejdůležitější změny jsou tyto:

2.3.1 kromě stávajícího vyhodnocování emisí CO₂ se budou vyhodnocovat i emise methanu, čímž se získají nové údaje vyjádřené jako celková hmotnost ekvivalentů emisí CO₂. Toto opatření by také umožnilo přezkoumat mezní hodnoty pro emise všech uhlovodíků (THC), jež nyní zahrnují emise methanu (CH₄) a uhlovodíků neobsahujících methan (NMHC), a deregulovat specifické vyhodnocování emisí methanu. To vše by mělo usnadnit uvedení na trh vozidel na zemní plyn, pro něž je jinak obtížné dodržovat mezní hodnoty THC;

2.3.2 přehodnocení mezních hodnot pro emise z výfuku při nízkých teplotách (Euro 6);

2.3.3 stanovení odlišné mezní hodnoty pro emise NO₂ (oxid dusičitý), jež byly dosud zahrnuty do údajů o celkových emisích NO_x (oxidů dusíku);

2.3.4 přehodnocení metody měření částic a také zavedení nové mezní hodnoty počtu obsažených částic;

2.3.5 přehodnocení ustanovení týkajících se neomezeného přístupu k informacím o opravách a údržbě vozidel se zvláštním ohledem věnovaným potřebám malých a středních podniků.

2.4 Pokud jde o těžká nákladní vozidla (HD), nejdůležitější změny jsou tyto:

2.4.1 určení nové maximální hmotnosti za účelem rozšíření platnosti právního předpisu o emisích z lehkých užitkových vozidel (nařízení č. 715/2007) i na ta vozidla, jež na základě různých variant svého konečného provedení mohou spadat jak do působnosti právního předpisu pro lehká užitková vozidla, tak pro těžká nákladní vozidla. Předšlo by se tak povinnosti dvojí certifikace stejného vozidla. Umožnilo by se tím, aby tato vozidla dosáhla celkové hmotnosti 5 000 kg, aniž by se snížila úroveň ochrany životního prostředí;

2.4.2 mezní hodnota pro emise amoniaku (NH₃) momentálně platí pro všechna těžká nákladní vozidla. Ve skutečnosti hrozí únik amoniaku, jenž se využívá v systémech pro regulaci emisí, ve vozidlech se vznětovými motory, které právě tyto systémy používají. U zážehových motorů nebo motorů na zemní plyn toto riziko nehrozí, proto Komise navrhuje osvobodit od tohoto omezení autobusy a těžká nákladní vozidla poháněná stlačeným zemním plynem (CNG), jež jsou bezpochyby ekologičtější a jež by jinak byly vystaveny výraznému zvyšování nadbytečných nákladů.

2.5 V zájmu realizace výše uvedeného Komise požaduje, aby mohla přijímat akty v přenesené pravomoci bez časového omezení, počínaje vstupem nařízení v platnost.

3. Obecné připomínky

3.1 Výbor vyjadřuje určité pochybnosti o podobě tohoto návrhu, jeho provádění a souvisejícím harmonogramu.

3.2 Především sama struktura nařízení, v němž jsou v jediném právním aktu seskupeny různorodé změny týkající se jak lehkých užitkových, tak těžkých nákladních vozidel, neodpovídá principům „inteligentní a transparentní regulace“, která byla jedním z hlavních závazků přijatých v CARS 21⁽²⁾ a stvrzených i ve stále probíhajících CARS 2020⁽³⁾.

3.3 Zdá se, že posouzení dopadů doprovázející tento dokument v mnoha případech nedostatečně, pokud vůbec, zkoumá některá navrhovaná opatření, která by však měla významný dopad z hlediska nákladů na vozidla.

3.4 Komise opět požaduje, aby mohla využít akty v přenesené pravomoci (asi deset) uplatněním článku 290 SFEU, a tak zároveň omezit konkrétní obsah zastřešujícího právního aktu, tedy nařízení.

3.4.1 V této souvislosti je třeba dodat, že některé z důvodů obsažených v návrhu, kvůli nimž se plánuje využívání aktů v přenesené pravomoci, se týkají emisí z motorových vozidel a souvisejících mezních hodnot. Jde o důvody, o nichž vždy rozhodují spolutvůrci právních předpisů právě kvůli jejich významu a které lze jen obtížně považovat za „jiné než podstatné prvky“ nařízení, jež by mohly spadat do kategorie aktů v přenesené pravomoci.

3.4.2 EHSV ve svých stanoviscích již vícekrát přednesl argument, že se akty v přenesené pravomoci využívají příliš často, a problematické aspekty shrnul v nedávné zprávě⁽⁴⁾, v níž zdůraznil stále větší manévrovací prostor Komise a vznesl otázky ohledně transparentnosti systému, správného využívání postupů a účinnosti kontrolních mechanismů.

4. Konkrétní připomínky

4.1 Pokud jde o zahrnutí methanu (CH₄) vyjádřeného jako ekvivalent CO₂ (viz odstavec 2.3.1), má o tom EHSV vážné pochybnosti, neboť by to znamenalo revizi stávajících právních předpisů týkajících se CO₂ (nařízení č. 443/2009 a nařízení č. 510/2011). Cíle uvedené v těchto nařízeních byly stanoveny bez přihlídnutí k ekvivalentu CO₂, jehož případné zavedení by vyžadovalo pečlivé posouzení dopadu za účelem řádného přezkumu těchto nařízení. Zahrnutí ekvivalentu CO₂ by mělo důsledky i pro spotřebitele, a to jak z hlediska přezkumu zdanění v členských státech, ve kterých zdanění vychází z emisí CO₂, tak kvůli riziku zmatení uživatelů zvyklých na stávající označování emisí CO₂. To vše by se podstoupilo kvůli minimálním změnám v aktuálně měřených hodnotách CO₂ (zvýšení by bylo menší než 1 g/km) a vedlo by to ke značným komplikacím při monitorování.

4.2 Pokud jde o mezní hodnoty pro emise z výfuku při nízkých teplotách (odstavec 2.3.2), doporučuje EHSV, aby případnému přehodnocení mezních hodnot předcházelo rozsáhlé a podrobné posouzení dopadů, a to nejen pokud jde o oxidy dusíku (NO_x) a oxid dusičitý (NO₂), ale i oxid uhelnatý (CO) a uhlovodíky (HC).

4.3 Také v případě oxidu dusičitého (odstavec 2.3.3), který je zvláště významnou znečišťující látkou, především v městských oblastech, by rozhodnutí stanovit konkrétní mezní hodnotu prostřednictvím aktů v přenesené pravomoci mělo být podpořeno podrobným posouzením dopadů.

⁽²⁾ CARS 21: Rámec právní úpravy pro konkurenceschopnost automobilového průmyslu ve 21. století, COM(2007) 22 final.

⁽³⁾ CARS 2020: Akční plán pro konkurenceschopný a udržitelný automobilový průmysl v Evropě, COM(2012) 636 final.

⁽⁴⁾ Informační zpráva INT/656 ze dne 18. září 2013 „Zlepšování právní úpravy: prováděcí akty a akty v přenesené pravomoci“.

4.4 Co se týče přehodnocení měření částic (odstavec 2.3.4), konstatuje EHSV, že zároveň se zavedením mezní hodnoty množství tuhých částic (nařízení č. 692/2008) byla snížena mezní hodnota hmotnosti částic z 5,0 mg/km na 4,5 mg/km, aby byla uvedena do souladu s množstvím částic. Návrh je tudíž zjevně neodůvodněný a v rozporu s tím, co nedávno potvrdila pracovní skupina EHK OSN ⁽⁵⁾ (v níž je zapojena i Komise), tedy že není nutné přehodnocovat postupy, pokud jde o částice.

4.5 Pokud jde o přístup k informacím (odstavec 2.3.5), připomíná EHSV, že podle článku 9 nařízení č. 715/2007 měla Komise do 2. července 2011 vypracovat zprávu k této otázce, tato zpráva však zatím nebyla předložena. Rozumí se tedy, že jakékoli rozhodnutí v této věci bude moci být přijato teprve poté, co Rada a Evropský parlament zhlédnou zmíněnou zprávu.

4.6 EHSV oceňuje flexibilitu, jež by měla být povolena ohledně mezních hodnot emisí z některých lehkých užitkových vozidel, v jejichž případě hrozí, že budou po dokončení spadat do kategorie těžkých nákladních vozidel, což by znamenalo, že bude nutné provést dvojí schvalování typu (odstavec 2.4.1). Zavedení mezní hodnoty pro celkovou hmotnost vozidla ve výši 5 000 kg se zdá být v souladu se stávající mezní hodnotou pro referenční hmotnost ve výši 2 840 kg. Využití aktů v přenesené pravomoci k aktualizaci zkušebního postupu se nicméně nezdá být oprávněné. EHSV se naopak domnívá, že tento návrh, o němž se již nějakou dobu diskutuje, by měl vstoupit v platnost okamžitě, možná jako přechodné ustanovení, aniž by bylo nutné využívat aktu v přenesené pravomoci. Toto opatření bude totiž časově omezené, neboť v sídle EHK OSN v Ženevě se očekává brzké schválení nového postupu, tzv. WLTP (World light duty test procedure), v jehož rámci dojde k přehodnocení všech zkušebních postupů pro lehká užitková vozidla. Tento postup vstoupí podle Komise v platnost počátkem roku 2017.

4.7 EHSV podporuje Komisi i v otázce návrhu vyjmout vozidla poháněná plynem z měření emisí amoniaku (odstavec 2.4.2), neboť se tak napraví ustanovení, jež diskriminuje vozidla poháněná zemním plynem. Toto téma již bylo vzneseno v rámci diskuse o nařízení č. 595/2009, ale poté se k němu v závěrečném znění tohoto nařízení bez podání jakéhokoliv vysvětlení nepřihlédlo.

V Bruselu dne 29. dubna 2014

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Henri MALOSSE

⁽⁵⁾ Evropská hospodářská komise OSN se sídlem v Ženevě, mezi jejíž úkoly mimo jiné patří na celosvětové úrovni sjednocovat technické předpisy. Má 58 signatářských zemí a zapojena je i EU (WP 29).

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů týkající se důsledků odebrání volebního práva občanům Unie, kteří vykonávají své právo volného pohybu

COM(2014) 33 final

(2014/C 311/09)

Samostatný zpravodaj: **pan Andris Gobiņš**

Dne 7. března 2014 se Evropská komise, v souladu s článkem 304 Smlouvy o fungování Evropské unie, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů týkající se důsledků odebrání volebního práva občanům Unie, kteří vykonávají své právo volného pohybu

COM(2014) 33 final.

Specializovaná sekce Zaměstnanost, sociální věci, občanství, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 7. dubna 2014.

Na 498. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 29. a 30. dubna 2014 (jednání dne 29. dubna), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 203 hlasy pro, 5 hlasů bylo proti a 8 členů se zdrželo hlasování.

1. **Názor Výboru**

1.1 Občané EU jsou ústředním tématem čl. 10 odst. 3 SEU, který uvádí, že „každý občan má právo podílet se na demokratickém životě Unie“. Již ze samé podstaty věci sem musí být zařazeno i právo na účast ve volbách, jež je neodmyslitelnou součástí demokracie a základním lidským právem.

1.2 Jedním ze základních práv občanů EU je právo volného pohybu. Občané EU se mohou usídlit a pracovat v kterémkoliv z 28 členských států.

1.3 Listina základních práv, jež má stejnou právní sílu jako Smlouvy, uvádí v článcích 39 a 40, že občané EU uplatňující své základní právo na volný pohyb mají právo účastnit se evropských a místních voleb ve státě, v němž mají bydliště, za stejných podmínek jako státní příslušníci daného státu. Účast v celostátních volbách však v Listině zahrnuta není.

1.4 Celkem 23 členských států EU umožňuje svým občanům žijícím v cizině v EU volit v celostátních volbách. V neoficiálním průzkumu, který provedla organizace *Europeans Throughout the World* (ETTW) pro potřeby tohoto stanoviska, uvádějí evropské organizace osob žijících mimo svůj domovský stát mimo jiné tyto pozitivní důvody k zachování si práva volit:

- Hlasování ve volbách, ať jde o místní, regionální, celostátní nebo evropské volby, je základní demokratické právo, které je třeba podporovat a chránit.
- Mají-li být celostátní volby skutečně demokratické, musí být vyslyšen názor všech občanů, i těch, kteří se rozhodli žít a pracovat v zahraničí.

- Právo volit v celostátních volbách umožňuje lidem žijícím v zahraničí udržovat důležité vazby na svoji domovskou zemi a být i nadále „odpovědnými občany“ a „dobrymi Evropany“.
- Lidé žijící v zahraničí jsou z podstaty „vyslanci“ své země a často také musí čelit následkům politických rozhodnutí přijímaných v jejich domovském státě.
- Možnost volit v Evropě v zahraničí je považována za uskutečnění evropského motta „Jednota v rozmanitosti“.

1.5 Pět členských států EU – Dánsko, Irsko, Kypr, Malta a Spojené království – brání svým občanům žijícím v zahraničí v EU, aby volili v celostátních volbách, a to buď ihned poté, co opustí svoji domovskou zemi, nebo po uplynutí určité doby. Není jisté, kolik občanů EU je tímto odebráním volebního práva zasaženo nebo potenciálně zasaženo, ale odhaduje se, že přibližně 3 miliony občanů EU z těchto pěti zemí žijí v zahraničí⁽¹⁾.

1.6 Většina občanů, kteří v důsledku této politiky přišli o volební právo, se zároveň nemůže účastnit celostátních voleb v zemi, ve které žije⁽²⁾. Tyto praktiky vytvořily ztracené voliče – skupinu občanů, kteří nemají naprosto žádné právo volit v celostátních volbách.

1.7 Jedním z často používaných argumentů ve prospěch odebrání volebního práva je to, že občané žijící v zahraničí ztrácejí styk se svojí domovskou zemí. To možná byla pravda v minulosti. Díky moderním komunikačním technologiím je však nyní pro občany EU žijící v zahraničí snadné udržovat úzké vazby se svou domovskou zemí. Mohou sledovat aktuální dění ve své domovské zemi prostřednictvím televize, rozhlasu a internetu, přičemž zejména internet je běžným nástrojem výměny informací a zapojení. Mohou rychle a levně cestovat domů. A mnohdy dokonce platí daně ve svém domovském státě nebo si z něj nechávají vyplácet důchod. Místo fyzického pobytu lze jen stěží ospravedlnit jako přiměřený ukazatel pro ztrátu volebního práva.

1.8 Komise v doporučení ze dne 29. ledna 2014 naléhá na pět uvedených členských států, aby svým občanům umožnily ponechat si právo volit v celostátních volbách, pokud tito občané prokáží trvalý zájem o politické dění ve své domovské zemi, například podáním žádosti, aby zůstali zapsaní na seznamu voličů. Výbor by uvítal zahrnutí obecného požadavku pro všechny členské státy, aby zajistily, že pro občany žijící v zahraničí bude hlasování stejně jednoduché, jako pro občany v domovském státě.

1.9 Výbor rozhodně podporuje toto doporučení, které je připojeno ke sdělení, jehož se týká toto stanovisko.

1.10 Článek 20 SFEU definuje občanství Unie jako doplňkové k občanství členského státu. Lze tedy považovat za zvláštní, že někteří občané jsou zbaveni jednoho ze základních práv, práva volit, když uplatňují jiné základní právo, právo volného pohybu. Je pochopitelné, považuje-li to mnoho lidí za rozporuplné s celou filozofií občanství EU.

1.11 Pravidla pro právo hlasovat v celostátních volbách jsou jednoznačně ve vnitrostátní, nikoli v evropské, pravomoci. EU tuto důležitou zásadu nezpochybňuje a nesmí ji zpochybňovat. Avšak viděno z pohledu občanů je v této záležitosti třeba učinit nějaký pokrok. Občané by měli být stále oprávněni uplatňovat tato základní práva, s nimiž všechny členské státy ve smlouvách o EU souhlasily, aniž by jim vnitrostátní legislativa kvůli tomu odebrala volební právo.

⁽¹⁾ Podle údajů Eurostatu žilo v roce 2013 v zahraničí v EU 1,17 milionu občanů EU z uvedených pěti zemí, avšak do tohoto počtu nejsou zahrnuti občané z jiné země EU žijící v Řecku, Francii, Chorvatsku, Litvě, Lucembursku, Spojeném království (ačkoli občané Irska žijící ve Spojeném království jsou započítáni), na Kypru a Maltě.

⁽²⁾ Podle Komise nemá žádný členský stát obecnou politiku, která státním příslušníkům jiných členských států pobývajícím na jejich území přiznává právo volit v celostátních volbách. Existují však výjimky: tzv. „qualifying Commonwealth citizens“ mohou volit v parlamentních volbách Spojeného království a státní příslušníci Spojeného království mají právo volit v parlamentních volbách Irska.

1.12 Výbor vyzývá uvedených pět členských států, aby našly způsoby, jak být flexibilnější. Řešení budou pochopitelně v každé zemi jiná. Rozhodující však je, aby si všichni občané EU zachovali právo volit v celostátních volbách své země původu. Výbor tyto členské státy vyzývá, aby zvažily názor Evropské komise, že místo omezování volebního práva na základě podmínky pobytu by občané žijící v zahraničí měli spíše mít možnost prokázat svůj přetrvávající zájem o politický život ve své zemi původu. Časová omezení pro zachování volebního práva jsou ze své podstaty pravděpodobně arbitrární.

1.13 Výbor chce dále zdůraznit, že občanům žijícím v zahraničí je důležité poskytovat jasné informace o jejich právech a o tom, jak lze tato práva uplatňovat.

1.14 Výbor naléhá na příslušné vnitrostátní orgány, aby postupy pro registraci a hlasování učinily co nejjednoduššími a nejtransparentnějšími.

1.15 Závěrem Výbor zdůrazňuje, že odebrání práva volit v celostátních volbách je pouze jedním příkladem zasahování do občanských práv, s nímž se občané žijící v zahraničí v EU setkávají. Výbor naléhá na Komisi, aby zmapovala všechny podobné zásahy, a poskytla tak úplný přehled současného stavu v Evropě, a zároveň věnovala zvláštní pozornost možnostem pro aktivní občanství a zapojení do „každodenního“ rozhodování.

2. Další podkladové informace

2.1 Doporučení Komise podává solidní přehled právní situace v každém z uvedených pěti členských států. Výbor by však na základě informací od ETTW chtěl k tomu, co uvedla Komise, doplnit pár poznámek:

2.2 *Kypr*: Přibližně 480 000 kyperských občanů žije v jiných zemích EU, většina z nich ve Spojeném království. Navzdory tomu, co bylo uvedeno, se tyto občané ve skutečnosti mohli zúčastnit loňských celostátních voleb. Jinak řečeno, zdá se, že mezi právní situací a skutečnou praxí je rozpor.

2.3 *Dánsko*: V jiné zemi EU žije přibližně 140 000 dánských občanů. Dánská ústava uvádí, že občan Dánska má právo volit ve volbách do dánského parlamentu, pokud má v zemi trvalý pobyt. Zavedla se však řada výjimek. Za určitých podmínek si občané zachovávají právo volit po dobu 12 let, v některých případech dokonce déle. Tyto výjimky zpochybňují ústavní argument pro pokračování v „obecném“ odebrání volebního práva dánských občanů žijících v zahraničí.

2.4 *Irsko*: Počet irských občanů žijících v zahraničí je značně vysoký. Podle nejnovějšího oficiálního odhadu se jedná o 3 miliony, z nichž 500 000 žije v jiném členském státě EU. Jedním z důvodů proti tomu, aby měli občané žijící v zahraničí volební právo, byl ten, že by se mohli stát převládajícím činitelem v irské politice. Nejnovější vývoj nicméně naznačuje, že irští občané žijící v zahraničí by mohli volební právo postupně získat. 78 % delegátů v probíhajícím ústavním konventu je pro to, aby se občanům žijícím v zahraničí přiznalo právo volit v prezidentských volbách. V zákonu o reformě Seanadu (horní komora parlamentu) se dokonce navrhuje, aby občané žijící v zahraničí měli právo volit ve volbách do Seanadu. Ačkoli reakce vlády na ústavní konvent se stále očekává, zdá se, že v otázce odebrání volebního práva zavanul v Irsku čerstvý vítr.

2.5 *Malta*: V jiném členském státě EU žije 101 700 maltských občanů, převážná většina ve Spojeném království ⁽³⁾. Maltská ústava uvádí, že občan Malty má volební právo, pokud pobývá na Maltě a během osmnácti měsíců bezprostředně předcházejících jeho registraci pobýval na Maltě nepřetržitě šest měsíců nebo zde pobýval po dobu, jež dohromady představuje šest měsíců. Maltský soud v historicky důležitém soudním případě z roku 2003 rozhodl, že odkaz na „bydliště“ v maltské ústavě se má interpretovat jako „obvyklé bydliště“, protože restriktivnější výklad „bydliště“ jako „fyzického bydliště“ by porušoval Evropskou úmluvu o lidských právech. Toto rozhodnutí soudu nikdy nevedlo ke změně ústavy.

2.6 *Spojené království*: V jiném členském státě EU žije téměř 2,2 milionu občanů Spojeného království. Pravidla pro jejich volební právo ve volbách do britského parlamentu se za posledních 30 let změnila třikrát. Před rokem 1985 nemohli občané žijící v zahraničí volit vůbec, ale od roku 1985 by své volební právo ztratili až po pěti letech v cizině. Toto období se v roce 1989 prodloužilo na 20 let a v roce 2000 pak bylo opět zkráceno na 15 let, což platí dosud. Velmi nedávno liberální demokraté, kteří jsou součástí vládní koalice, na kongresu své strany ve dnech 1. a 2. března 2014 rozhodli, že by občané Spojeného království žijící v Evropě měli mít právo volit v celostátních volbách.

V Bruselu dne 29. dubna 2014

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Henri MALOSSE

⁽³⁾ Údaje poskytla maltská vláda.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o informačních a propagačních opatřeních na podporu zemědělských produktů na vnitřním trhu a ve třetích zemích

COM(2013) 812 final – 2013/0398 (COD)

(2014/C 311/10)

Zpravodaj: **pan ŠARMÍR**

Dne 9. prosince 2013 se Evropský parlament a dne 11. prosince 2013 Rada, v souladu s článkem 42, čl. 43 odst. 2 a článkem 304 Smlouvy o fungování Evropské unie, rozhodly konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o informačních a propagačních opatřeních na podporu zemědělských produktů na vnitřním trhu a ve třetích zemích

COM(2013) 812 final – 2013/0398 (COD).

Specializovaná sekce Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 1. dubna 2014.

Na 498. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 29. a 30. dubna 2014 (jednání dne 30. dubna), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 154 hlasy pro, 4 hlasy byly proti a 4 členové se zdrželi hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) oceňuje snahy Komise zjednodušit a zefektivnit politiku propagace evropských zemědělských produktů a potravinářských výrobků.

1.2 EHSV zejména těší, že Komise si stanovila cíl v podobě výrazného zvýšení rozpočtu vyčleněného na podporu propagačních opatření a zavedení skutečné propagační strategie.

1.3 EHSV uznává potřebu silněji podpořit propagaci ve třetích zemích, neboť mají velký potenciál z hlediska absorpce evropských zemědělských produktů a potravinářských výrobků a dosud se těchto zemí týkalo méně než 30 % rozpočtu na propagační opatření. Nicméně ambice v podobě vyčlenění 75 % rozpočtu na propagační opatření ve třetích zemích se nám jeví jako neúměrná vůči skutečným výzvám evropského zemědělsko-potravinářského odvětví. Přiměřené rozdělení částek vyčleněných na propagaci v Evropě a ve třetích zemích by odpovídalo spíše poměru 50 % ku 50 %.

1.4 Podle EHSV budou muset evropské zemědělské produkty čelit na trhu EU stále tvrdší konkurenci z dovozu. Z tohoto důvodu bude nutné posílit informační a propagační opatření uvnitř EU ve prospěch evropských zemědělských produktů, a to tím spíše, že velká většina evropských spotřebitelů nezná komparativní výhody těchto produktů.

1.5 EHSV doporučuje, aby v řádně vymezených případech bylo výjimečně možné propagovat zemědělské produkty a potravinářské výrobky některého členského státu na jeho vlastním území.

1.6 EHSV doporučuje, aby druhotně zpracované potravinářské výrobky (kromě přílohy I SFEU) byly výslovně uvedeny v článku 5 jako způsobilé produkty, a dále žádá, aby se zrušilo vyloučení produktů rybolovu a akvakultury.

1.7 EHSV doporučuje, aby se propagace vína mohla rovněž těšit evropské podpoře, nejen pokud je jiný potravinářský výrobek součástí dotyčného programu, ale i když tento program souvisí s nějakým agroturistickým projektem.

1.8 EHSV doporučuje, aby podpora poskytovaná EU na propagaci mléka určeného konkrétně dětem ve vzdělávacích zařízeních Unie mohla dosáhnout 60 % nákladů, jako je tomu u ovoce a zeleniny.

1.9 EHSV žádá, aby byla zachována povinnost členských států přispívat na náklady propagačních kampaní až do výše 30 %. V opačném případě mnoho potenciálních kandidátů nebude mít finanční zdroje nezbytné k realizaci propagačních programů. EHSV naléhá na to, aby profesní organizace ve všech členských státech měly stejné příležitosti k získání podpory na propagaci svého zemědělského produktu či potravinářského výrobku.

1.10 EHSV doporučuje, aby přihlášky předložené organizacemi za účelem získání podpory EU byly uloženy na jednotném místě Komise a aby do doby, než Komise přijme své rozhodnutí, byly informace o každé přihlášce předány členskému státu, z nějž pochází organizace, která přihlášku předložila.

1.11 EHSV doporučuje, aby byly zjednodušeny administrativní postupy související s přípravou a sledováním propagačních programů, zejména formou snížení počtu zpráv, které požaduje Komise. Je nanejvýš důležité snížit administrativní zátěž. Aby bylo programům umožněno přizpůsobit se proměnlivým podmínkám trhu ve fázi provádění, je zapotřebí vyšší míra flexibility. K dosažení tohoto cíle by bylo zapotřebí, aby se snížil počet podrobných informací, které jsou požadovány při předkládání programů ⁽¹⁾.

2. Obecné připomínky

2.1 Politika zaměřená na podporu propagace zemědělských produktů je nezbytná k zaručení rozvoje evropského zemědělství. Odborníci ze zemědělsko-potravinářského odvětví totiž musí čelit stále těžší konkurenci, aby se prosadili na evropském a světovém trhu.

2.2 Nařízení (ES) č. 3/2008 umožnilo vést propagační opatření za podpory Evropské unie. Jeho mechanismy se ukázaly lépe přizpůsobené výzvám globalizované ekonomiky, než byl předchozí systém zavedený nařízeními (ES) č. 2702/1999 a 2826/2000. Propagační kampaně uskutečněné podle nařízení (ES) č. 3/2008 zdůrazňovaly kvalitu, nutriční hodnotu a bezpečnost zemědělských produktů a potravinářských výrobků Evropské unie a současně upozorňovaly na další charakteristiky a výhody vlastní těmto produktům, jako jsou výrobní postupy, označování, dobré životní podmínky zvířat a ohleduplnost k životnímu prostředí. Propagační činnost mohla mít podobu reklamních kampaní, propagace v místě prodeje, kampaní pro budování vztahu s veřejností, účasti na výstavách či veletrzích atp. Mezi lety 2000 a 2012 EU spolufinancovala 552 propagačních programů.

2.3 Nicméně zkušenosti se systémem podpory pro propagaci zemědělských výrobků, jež stanovilo nařízení (ES) č. 3/2008, již ukázaly omezení tohoto systému, neboť v kontextu hospodářské a finanční krize se ukazuje jako nezbytné vynaložit více prostředků a lépe zacílit propagační opatření.

2.4 Současnému návrhu předcházela „zelená kniha o propagačních a informačních opatřeních na podporu zemědělských produktů: strategie propagace chutí Evropy s vysokou evropskou přidanou hodnotou“ (COM(2011) 436 final) a „sdělení Komise Propagační a informační opatření na podporu zemědělských produktů: strategie propagace chutí Evropy s vysokou evropskou přidanou hodnotou“ (COM(2012) 148 final). Evropský hospodářský a sociální výbor se k těmto dvěma dokumentům vyjádřil ⁽²⁾. Těší nás, že Komise do značné míry zohlednila závěry a doporučení obou stanovisek EHSV, zejména pokud jde o navýšení rozpočtu a zjednodušení administrativního postupu.

⁽¹⁾ Stanovisko EHSV k zelené knize o propagačních a informačních opatřeních na podporu zemědělských produktů: strategie propagace chutí Evropy s vysokou evropskou přidanou hodnotou, Úř. věst. C 43, 15.2.2012, s. 59–64.

⁽²⁾ Úř. věst. C 43, 15.2.2012, s. 59–64 a Úř. věst. C 299, 4.10.2012, s. 141–144.

2.5 Dalším cílem návrhu je zavedení evropské strategie pro propagaci, která by měla umožnit opatření lépe zacílit. Tato strategie by měla vést ke zvýšení počtu programů zaměřených na třetí země a programů týkajících se více členských států (předložených organizacemi několika členských států) a napravit situaci, kdy spotřebitelé v rámci jednotného trhu mají jen velmi malé povědomí o kvalitě evropských zemědělských produktů. Mezi lety 2010 a 2011 bylo totiž sotva 30 % výdajů na informační a propagační opatření zaměřeno na trhy třetích zemí, přitom tyto trhy skýtají silný potenciál růstu. Navíc pouze 14 % Evropanů je obeznámeno s logem produktů, jimž bylo uděleno chráněné označení původu (CHOP) či chráněné zeměpisné označení (CHZO).

2.6 Podle návrhu by měl být ve skutečnosti celkový objem pomoci výrazně zvýšen a vyhodnocení projektů by mělo probíhat pouze na úrovni Evropské komise, aniž by mu předcházelo první vyhodnocení na úrovni členského státu.

2.7 Další výrazné novinky obsažené v návrhu se týkají vymezené možnosti uvádět původ a známky produktů, rozšíření okruhu příjemců o organizace producentů a vyššího počtu způsobilých produktů.

3. Konkrétní připomínky

3.1 Nová propagační strategie

3.1.1 Jedním z vyhlášených cílů budoucí propagační strategie je silnější podpora opatření ve třetích zemích. Jde bezesporu o náležitý cíl, neboť nové trhy s vysokým potenciálem růstu mohou pojmout velkou část evropské výroby, pokud se jejich spotřebitelé podaří přesvědčit o konkrétních výhodách evropských zemědělských produktů a potravinářských výrobků. Nicméně tato strategická priorita by neměla být na újmu snahám o propagaci na vnitřním trhu, kde musí evropské zemědělské produkty a potravinářské výrobky také čelit stále tvrdší konkurenci dovážených produktů. Proto se nám ambice vynaložit 75 % odhadovaných výdajů na realizaci informačních a propagačních opatření ve prospěch zemědělských produktů Unie ve třetích zemích (osmý bod odůvodnění preambule) jeví jako neúměrná a přehnaná vůči skutečným výzvám evropského zemědělství. Vyváženějším cílem by bylo vyhradit na tento účel 50 % výdajů.

3.1.2 Ceny dovážených výrobků jsou mnohdy nižší než ceny evropských produktů nejen z důvodu nižších sociálně-ekonomických nákladů, ale rovněž kvůli výrobním normám, které jsou méně přísné z hlediska bezpečnosti a sledovatelnosti potravin, zdraví či z hlediska bezpečnosti pracujících. Naproti tomu, jak se uvádí v návrhu, většina spotřebitelů v členských státech si není vědoma celkové kvality⁽³⁾ evropských zemědělských produktů a potravinářských výrobků. Je tedy třeba věnovat přinejmenším stejné úsilí propagaci evropských produktů na vnitřním trhu jako na trhu třetích zemí. Ukazuje se, že je to o to potřebnější, že většina Evropanů má, na rozdíl od většiny obyvatel třetích zemí, prostředky na to, aby si zaplatili výhody vlastní těmto produktům, které budou nadále nakupovat, pokud budou přesvědčeni o jejich výhodách. Kvůli globalizaci a účinkům krize na velkou část evropské populace bude EU neodvratně stále více zaplavena levnými produkty pocházejícími ze třetích zemí.

3.1.3 Obecná pravidla EU zakazují propagovat produkty pouze jednoho členského státu, neboť taková propagace by mohla být považována za protekční. Zdá se to logické, protože společný trh by měl být zbaven překážek. Nicméně ukazuje se, že v některých dobře odůvodněných případech by měly z tohoto pravidla existovat výjimky. A to zejména když jsou ohroženy některé cíle evropské integrace, což je případ vyrovnaného regionálního rozvoje. Výsledkem pouze tržních sil je totiž někdy náhrada domácí výroby některého členského státu produkty dováženými z jiného členského státu; rozkvětu zemědělství v jedné zemi je tedy dosaženo na úkor zemědělství jiné země. Proto si myslíme, že by bylo odůvodněné výjimečně povolit, či dokonce podpořit – případ od případu a na základě řádně vymezených kritérií – propagaci zemědělských produktů některého členského státu na jeho vlastním území.

⁽³⁾ Stanovisko EHSV k tématu Model Společenství v oblasti zemědělství – jakost produkce a informování spotřebitelů jako součást konkurenceschopnosti, Úř. věst. C 18, 19.1.2011, s. 5–10.

3.1.4 Mezi priority Evropské unie se řadí vyvážený územní a sociální rozvoj i zabezpečení zásobování potravinami. Rozvoj však zdaleka není vyvážený a situace se nezlepšuje. V mnoha členských státech navíc právě míra zabezpečení zásobování poklesla pod velmi znepokojující práh: například na Slovensku dosahuje míra soběstačnosti pouze 47 %. Efektivní zemědělství je zcela bez pochyby klíčovou podmínkou k dosažení výše zmíněných cílů a zemědělství nemůže slušně fungovat, pokud nemá dostatek odbytišť. Úpadek zemědělství v některých členských státech přímo souvisí s poklesem prodeje domácích zemědělských produktů a potravinářských výrobků na trhu dané země. Příčiny toho jsou tedy komplexní, avšak obnova zemědělství vyžaduje mimo jiné informační kampaně určené spotřebitelům dané země, v nichž se vyzdvihnou přednosti domácích produktů.

3.1.5 Podle spolehlivých ukazatelů ve skutečnosti pokles nákupu domácích produktů v některých členských státech nevede ke zlepšení poměru kvality a ceny dovážených výrobků; může souviset s jinými faktory. Například v bývalých komunistických zemích střední Evropy jsou hlavními subjekty odvětví velkých maloobchodních řetězců obchodní společnosti pocházející ze západní Evropy, které mají přirozeně přednostní vazby na dodavatele ze zemí, kde sídlily předtím a kde často nakupují pro nové země.

3.2 Způsobilé produkty

3.2.1 Šestý bod odůvodnění preambule i oficiální informační dokumenty zveřejněné Komisí naznačují, že režim propagace bude napříště otevřen všem zemědělským produktům a potravinářským výrobkům – s výjimkou těch, jež jsou uvedeny v příloze I SFEU (druhotně zpracované zemědělské výrobky) – způsobilým pro evropské systémy jakosti, jako jsou čokoláda, cukrovinky, pivo atp. Toto otevření se považuje za jednu z hlavních inovací nového režimu. Nicméně článek 5 návrhu věnovaný způsobilým produktům a tématům se o něm nezmiňuje, neboť jako způsobilé produkty definuje pouze zemědělské produkty a potravinářské výrobky uvedené v příloze I, dále vína a pálenky. To je problematické, neboť obsah těchto ustanovení není jasný.

3.2.2 Ze způsobilých produktů je podpora informačních opatření podmíněna pouze u vína. Stanovenou podmínkou je současná propagace nějakého jiného výrobku. To se vysvětluje skutečností, že informování a propagace zaměřené na vína z Unie jsou jedny z klíčových opatření programů na podporu vinařství, které stanovuje SZP v rámci společné organizace trhu. Zásada propagace vína společně s jinými potravinami je však zpochybněna, neboť jsou vyloučeny produkty rybolovu a akvakultury, jež přirozeně provázejí určitá vína. EHSV žádá, aby výjimka vztahující se na tyto produkty, uvedená v článku 5, byla zrušena.

3.2.3 Na druhou stranu, evropská vína čelí obzvláště tvrdé konkurenci „vín z Nového světa“, v jejímž důsledku klesá výroba v evropských zemích a zvyšuje se produkce v zemích jako Chile, Argentina, Jihoafrická republika, Austrálie, Spojené státy, nebo dokonce v Číně. Příčiny tohoto jevu jsou komplexní, ale dovážená vína se obecně vyznačují nižší cenou, menším počtem „doplňkových“ výhod (velmi málo zeměpisných označení, žádná úřední kontrola jakosti, nestálé vlastnosti, pokud jde o ročník či oblast výroby, omezený počet odrůd atd.) a velmi výrazným propagačním úsilím. Navíc schopnost výrobců ze třetích zemí zabezpečit pravidelné dodávky v dostatečném množství, se stálými organoleptickými vlastnostmi a za zajímavou cenu je velmi atraktivní pro velké maloobchodní společnosti, které vyhledávají tento druh dodavatelů. Pro evropské odvětví vína, které je mnohem diversifikovanější, je obtížnější vyhovět těmto požadavkům.

3.2.4 Na kvalitní evropská vína se tedy musí soustředit ještě více propagačních a informačních opatření, aby potenciální spotřebitelé znali jejich komparativní výhody. Pokud má být podpora poskytovaná evropským vínům podmíněna z důvodů rozvedených výše (odstavec 3.2.2), doporučujeme stanovit ještě nějakou další možnost, než je souběžná propagace s nějakým jiným zemědělským produktem. Tato alternativa by umožnila provázat propagaci vín s aktivitami na poli agroturistiky. V několika středoevropských zemích se totiž tento způsob propagace vín osvědčil jako účinný.

3.2.5 Toto vzájemně prospěšné propojení s agroturistikou lze rozšířit na všechny produkty zemědělství či chovu zvířat, ale i rybolovu a akvakultury, aby došlo k maximální součinnosti a podpořila se diversifikace zdrojů příjmu ve venkovských a pobřežních oblastech.

3.3 Provádění a řízení jednoduchých programů

3.3.1 V rámci systému, který zavedlo nařízení (ES) č. 3/2008, celostátní orgány členských států předběžně vybíraly dvakrát ročně kampaně, jež by mohly získat podporu Unie. Následně zasílaly obdržené návrhy Evropské komisi, která z nich pak vybírala. Smyslem současného návrhu je postup zjednodušit díky jednotnému místu pro výběr programů; výběr bude provádět Komise jednou ročně. Jde bezesporu o zjednodušení administrativního postupu. Nicméně řízení „jednoduchých“ programů (pocházejících z jednoho členského státu) bude nadále probíhat sdíleným způsobem s členskými státy, po výběru, který provede Komise.

3.3.2 EHSV doporučuje, aby přihlášky předložené organizacemi za účelem získání podpory EU byly uloženy na jednotném místě Komise a aby do doby, než Komise přijme své rozhodnutí, byly informace o každé přihlášce předány členskému státu, z nějž pochází organizace, která přihlášku předložila.

3.3.3 V předchozím systému mohla Evropská unie financovat polovinu nákladů na kampaň. Příspěvek profesních organizací na zahájení kampaně musel dosahovat nejméně 20 % nákladů. Celostátní orgány musely financování doplnit⁽⁴⁾. V některých případech (například pro propagaci ovoce a zeleniny určených evropským školákům) mohl příspěvek Evropské unie dosáhnout až 60 % nákladů.

3.3.4 V systému, který stanovuje navrhované nařízení, budou programy spolufinancovány pouze navrhující organizací a Evropskou unií. Celostátní orgány tedy již nebudou mít povinnost (ani možnost) přispět na náklady programů.

3.3.5 Finanční příspěvek Unie může dosáhnout 50 % nákladů na program, ale může být zvýšen na 60 % u programů týkajících se více členských států, programů zaměřených na jednu či více třetích zemí a u opatření týkajících se ovoce a zeleniny určených dětem ve vzdělávacích zařízeních Unie.

3.3.6 EHSV oceňuje, že od nynějška bude více případů způsobilých pro získání finančního příspěvku EU ve výši 60 % nákladů na programy. Avšak příspěvek navrhující organizace bude zcela zjevně vyšší než v předchozím režimu, protože celostátní orgány již přispívat nemohou. To jistě odradí organizace se skromnými prostředky a výsledkem bude, že více než dosud bude umožněno využívat systému na podporu informačních a propagačních opatření relativně bohatým organizacím.

3.3.7 Podle EHSV je tedy žádoucí, aby si celostátní orgány uchovaly možnost přispívat na náklady propagačních opatření (až do výše 30 %), a to přinejmenším v případech, kdy se členské státy podílejí na řízení programů (jednoduché programy).

3.3.8 Stejně tak se nám jeví žádoucí umožnit vyšší příspěvek EU (60 % nákladů) na informační a propagační opatření zaměřená na mléko určené dětem ve vzdělávacích zařízeních Unie. Pro zdravou a vyváženou výživu dnes děti potřebují konzumovat nejen více ovoce a zeleniny, ale také více mléka a mléčných výrobků.

V Bruselu dne 30. dubna 2014

předsedka
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Henri MALOSSE

⁽⁴⁾ Čl. 13 odst. 3 nařízení (ES) č. 3/2008.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení Rady (ES) č. 850/98, (ES) č. 2187/2005, (ES) č. 1967/2006, (ES) č. 1098/2007, č. 254/2002, (ES) č. 2347/2002 a (ES) č. 1224/2009 a zrušuje nařízení (ES) č. 1434/98, pokud jde o povinnost vykládky úlovků

COM(2013) 889 final – 2013/0436 (COD)

(2014/C 311/11)

Samostatný zpravodaj: **pan Sarró IPARRAGUIRRE**

Dne 13. ledna 2014 se Evropský parlament a dne 16. ledna 2014 Rada Evropské unie, v souladu s články 43 a 304 Smlouvy o fungování Evropské unie, rozhodly konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení Rady (ES) č. 850/98, (ES) č. 2187/2005, (ES) č. 1967/2006, (ES) č. 1098/2007, č. 254/2002, (ES) č. 2347/2002 a (ES) č. 1224/2009 a zrušuje nařízení (ES) č. 1434/98, pokud jde o povinnost vykládky úlovků

COM(2013) 889 final – 2013/0436 (COD).

Specializovaná sekce Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 1. dubna 2014.

Na 498. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 29. a 30. dubna 2014 (jednání dne 29. dubna), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 199 hlasy pro, 1 hlas byl proti a 7 členů se zdrželo hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 V souvislosti s přijetím nové společné rybářské politiky (SRP), v níž je novinkou zavedení povinnosti vykládky úlovků jednak druhů podléhajících TAC (celkovým přípustným odlovům) a kvótám, jednak druhů s minimální referenční velikostí pro zachování zdrojů, se EHSV domnívá, že je nezbytné přizpůsobit této povinnosti vykládky platné předpisy, které za určitých podmínek provozovatelům ukládají povinnost provádět výměty.

1.2 Je nicméně toho názoru, že návrh Komise je příliš složitý a bude pro rybáře vytvářet nadbytečnou a neúměrnou zátěž v souvislosti s plněním povinnosti vykládky. Z toho důvodu se domnívá, že by se mělo přistoupit k používání pragmatičtějších, jasnějších, jednodušších a flexibilnějších předpisů, které by rybářům poskytly čas přizpůsobit se v rámci přechodného období bez tvrdých postihů.

1.3 EHSV vyjadřuje politování nad tím, že se nepříkročilo k předběžnému posouzení dopadu, které by analyzovalo budoucí důsledky uplatňování povinnosti vykládky na jednotlivá loďstva.

1.4 EHSV se domnívá, že technická opatření jsou pro rybolovnou činnost základem, a proto by se rozhodnutí o nich měla přijímat v přímém kontaktu s přístavy, měla by být specificky určená pro konkrétní případy, mít dočasný charakter a obsahovat rychlé a efektivní rozhodovací postupy umožňující přizpůsobit se měnícím se okolnostem a vývoji dotčených druhů.

1.5 Výbor žádá spolutvůrce právních předpisů, aby zohlednil jeho připomínky k novým definicím, složení úlovků, zaznamenávání úlovků, novým povinnostem kontroly, oprávněním k rybolovu, mírám odchylky, kontrole uzavřeným televizním okruhem (CCTV) a postihům.

2. Souvislosti

2.1 Dne 11. prosince 2013 bylo přijato nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1380/2013 o společné rybářské politice. Toto nařízení je použitelné od 1. ledna 2014.

2.2 Jeho přijetím se zrušuje nařízení Rady (ES) č. 2371/2002, které zavedlo systém Společenství pro zachování a udržitelné využívání rybolovných zdrojů v rámci společné rybářské politiky a které platilo od 1. ledna 2003 do 31. prosince 2013.

2.3 Nové nařízení o SRP upravuje a ruší různá nařízení, rozhodnutí a směrnice s cílem přizpůsobit je novým normám, které obsahuje.

2.4 Jednu z nich, a to je důvodem vzniku tohoto stanoviska, obsahuje článek 15 o opatřeních pro zachování a udržitelné využívání biologických mořských zdrojů, který se týká povinnosti vykládky.

2.5 Samotná část této úpravy týkající se povinnosti vykládky, která je obsažena v novém nařízení (EU) č. 1380/2013, vyvolává nutnost změny sedmi předchozích nařízení (ES) a zrušení dalšího (osmého) nařízení.

3. Obecné poznámky

3.1 Jednání o reformě SRP obsažené v nařízení (EU) č. 1380/2013 trvala déle, než se původně plánovalo, takže jeho vstup v platnost se opozdil o rok, a to z velké části kvůli kontroverznímu zavedení povinnosti vykládky, které je též známa jako zákaz výmětů.

3.2 Lze konstatovat, že hlavním cílem nové SRP je zamezit postupně výmětům při veškerém rybolovu v EU, a to prostřednictvím povinnosti vykládky úlovků.

3.3 V odstavci 1.8 závěrů svého stanoviska k reformě SRP vyjádřil EHSV názor, že politika zákazu výmětů je žádoucím cílem, který „by měl být plněn raději postupně a proporcčně, a to postupným snižováním výmětů, podporou a povzbuzováním selektivity lovných zařízení, snahou o využití výmětů zpracováním na produkty s přidanou hodnotou a hledáním obchodních řešení, jakož i úpravou infrastruktury plavidel a rybářských přístavů.“

3.4 V tomto smyslu je třeba poznamenat, že návrh základního nařízení o SRP zaváděl zákaz výmětů podle jednotlivých druhů v období od 1. ledna 2014 do 31. prosince 2015.

3.5 Koncem roku 2013 dospěly Evropský parlament a Rada k politické dohodě, jejíž součástí je i nový harmonogram pro vstup povinnosti vykládky v platnost, a to větším rozvolněním jejího uplatňování, než bylo původně zamýšleno – tedy od 1. ledna 2015 do 1. ledna 2019.

3.6 Aby mohla být povinnost vykládky prováděna, musí být zrušena nebo změněna některá ustanovení stávajících nařízení o technických opatřeních, opatřeních v oblasti řízení a kontrolních opatřeních, která jsou s povinností vykládky v rozporu a nutí rybáře výměty provádět.

3.7 Rada Komisi vyzvala k rychlé akci ve smyslu změny platné úpravy. Komise má v úmyslu vypracovat nový rámec technických opatření, která by měla usnadnit plné provádění povinnosti vykládky úlovků. Přesto je téměř jisté, že v okamžiku vstupu povinnosti vykládky v platnost pro první skupinu rybolovu, tj. dne 1. ledna 2015, nebude ještě nový rámec zaveden.

3.8 Proto je vhodné dočasně přijmout právní ustanovení, která odstraní všechny právní a praktické překážky, jež by mohly plnění této povinnosti bránit.

3.9 Tato nová ustanovení, jež EHSV považuje za nezbytná k řádnému provádění nové SRP a jež nám nyní Komise předkládá, analyzujeme v následujících odstavcích.

4. Obecné připomínky

4.1 Návrh začíná zavedením některých změn v definicích, které jsou společné několika nařízením, jako je zavedení nového pojmu „neúmyslné úlovky“ či změna označení „minimální velikost při vykládce“ na „minimální referenční velikost pro zachování zdrojů“.

4.2 Cílem většiny změn technických opatření v nařízeních je odstranění povinnosti výmětů, kterou ukládá platná norma, ve třech případech:

- Nedodržení pravidel pro složení úlovků.
- Nedosažení minimálních velikostí při vykládce.
- Nedodržení ustanovení o vedlejších úlovcích.

4.3 Komise navrhuje zachovat v platnosti povinnost výmětu všeho, co nepodléhá povinnosti vykládky, a pomocí výjimek odstranit to, co bude nadále podléhat povinnosti vykládky a bude se navíc muset počítat podle kvót.

4.4 EHSV se domnívá, že technická opatření jsou pro rybolovnou činnost základem, a proto by se rozhodnutí o nich měla přijímat v přímém kontaktu s přístavy, měla by být specificky určená pro konkrétní případy, mít dočasný charakter a obsahovat rychlé a efektivní rozhodovací postupy umožňující přizpůsobit se měnícím se okolnostem a vývoji dotčených druhů. Postup přijímání rozhodnutí v EU toto bohužel neumožňuje.

4.5 Výbor je toho názoru, že návrh nařízení je velmi složitý a bude pro rybáře vytvářet nadbytečnou a neúměrnou zátěž v souvislosti s plněním povinnosti vykládky. Z toho důvodu se domnívá, že by bylo zapotřebí pragmatictějších, jasnějších, jednodušších a flexibilnějších předpisů, které by rybářům poskytly přechodné období, jako tomu bylo v jiných zemích světa, aby se mohli přizpůsobit bez tvrdých postihů. Proto se domnívá, že nová kontrolní opatření zavedená k zajištění absolutního dodržení předpisu, s nímž není žádná předchozí zkušenost, a to počínaje hned prvním dnem, nemají opodstatnění.

4.6 V tomto smyslu EHSV vyjadřuje politování nad tím, že se nepříkročilo k předběžnému posouzení dopadu, které by analyzovalo budoucí důsledky uplatňování povinnosti vykládky na jednotlivá loďstva. Domnívá se zejména, že tento akt je zvláště nutný u pelagického rybolovu provozovaného ve vnějších lovištích pod správou regionálních rybářských organizací, kde je zapotřebí provést zevrubnou předběžnou studii, a to s cílem dosáhnout harmonizovaného uplatňování evropské legislativy zohledňujícího předpisy, které již v těchto organizacích existují, tak aby nedošlo ke vzniku nerovného zacházení či k ohrožení konkurenceschopnosti evropských loďstev operujících ve vnějších lovištích.

5. Konkrétní připomínky

5.1 Pokud jde o definici „neúmyslných úlovků“, což jsou náhodné úlovky mořských živočichů, jejichž lov je za příslušných okolností zakázán, se Výbor domnívá, že je tato definice jednoduchá, avšak neuspokojivá, protože se obvykle jedná o nevyhnutelné vedlejší úlovky hodnotných druhů, které u daného rybolovného zařízení či konkrétního provozovatele kvůli rozdělení kvót či jiným předpisům nelze zadržovat. EHSV se domnívá, že vhodnější definice by byla „náhodné úlovky, které nejsou plně v souladu s platnými předpisy“.

5.2 Co se týče definice „minimální referenční velikosti pro zachování zdrojů“, jde prozatím o pouhou změnu názvu tak, že druhy, které této velikosti nedosahují a podléhají povinnosti vykládky, budou muset být vykládány nezávislou a kontrolovanou formou tak, aby znovu nevstupovaly do obchodní sítě, kdežto druhy, které této povinnosti nepodléhají, budou nadále vráceny do moře. EHSV se domnívá, že by se měl vzít v potaz určitý stupeň chybovosti odrážející technické obtíže při podrobné separaci různých minimálních referenčních velikostí pro zachování zdrojů mezi druhy podléhajícími povinnosti vykládky, jinak bude docházet k obrovské právní nejistotě.

5.3 V některých případech z úpravy ustanovení o složení úlovků, jež nyní ukládají povinnost vykládat druhy podléhající povinnosti vykládky, jasně nevyplývá, zda se tyto neúmyslné úlovky započítávají do procentních podílů složení úlovků. V tomto smyslu se Výbor domnívá, že vyvstává problém, proti jakým kvótám se budou tyto úlovky počítat, na což je těžké odpovědět, aniž známe míru flexibility plynoucí z jednotlivých uvažovaných mechanismů, aniž víme, jak budou v budoucnu probíhat výměny kvót mezi členskými státy (swaps) a jaká bude politika Komise při stanovování míry celkových přípustných odlovů u jednotlivých druhů ve smíšených lovištích. Pokud bude kritériem maximální udržitelný výnos, dojde k nerovnováze vedoucí k plošnému nedostatku určitých kvót a ke zmaření mnoha rybářských oblastí.

5.4 *Zaznamenávání úlovků a výměty*

5.4.1 Změna článku 14 nařízení (ES) č. 1224/2009 týkající se vyplňování a předkládání lodního deníku rybolovu, v odstavci 1, který měl dříve znění „do něhož konkrétně zaznamenávají veškerá množství každého uloveného druhu přechovávaná na plavidle převyšující 50 kg ekvivalentu živé hmotnosti“, znamená odstranění tohoto posledního kritéria. EHSV se domnívá, že toto opatření značně zkomplikuje práci, zejména na malých plavidlech, ačkoli se tato kapitola týká pouze plavidel větších než 10 metrů. Je-li záměrem zlepšit kvalitu získávaných informací, lze toho dosáhnout s poměrnou přesností odebráním vzorků.

5.4.2 Výbor se rovněž domnívá, že změna písmene f), nyní požadujícího zaznamenání „v samostatné položce, množství nebo počtu jedinců nedosahujících minimální referenční velikosti pro zachování zdrojů“ může v některých případech rovněž znamenat nepřiměřenou zátěž, zejména pro drobná loďstva.

5.4.3 Odstavec 4 uváděl, že „velitelé rybářských plavidel Společenství do lodního deníku rybolovu rovněž zaznamenávají všechny odhadované výměty, jejichž objem převyšuje 50 kg ekvivalentu živé hmotnosti pro všechny druhy.“ EHSV se domnívá, že vyškrtnutí zmínky o 50 kg z tohoto odstavce bude rovněž znamenat značnou práci, přičemž v této souvislosti dosud nebyl proveden ani odhad. Je třeba mít na paměti, že text se týká všech druhů, nejen těch, které podléhají povinnosti vykládky, ale i těch, které jí nepodléhají.

5.5 Nová povinnost kontroly, kterou velitelům ukládá článek 15.3 nařízení (ES) 850/98, je EHSV zvláště trnem v oku, neboť nelze předvídat, co plavidlo v rámci jednoho výjezdu uloví, a nelze od velitelů vyžadovat věštecké schopnosti. Ačkoli je znění nejednoznačné, pokud jde o praktické důsledky tohoto požadavku nebo jeho nedodržení, mohlo by se stát, že bude použit k postihům velitelů či ke zkomplikování jakékoli sporné situace. Z toho důvodu se Výbor domnívá, že by mělo dojít k vyškrtnutí tohoto odstavce, který by mohl vytvářet vážnou právní nejistotu.

5.6 Výbor je toho názoru, že se požadavek na povinné oprávnění k individuálnímu rybolovu u lodí dotčených povinností vykládky zdá být poněkud přehnaným, neboť by postihl velký počet drobných plavidel a vytvořil enormní byrokracii vzhledem k dalším požadavkům ze strany členských států na podávání zpráv. EHSV se domnívá, že by bylo lepší z tohoto požadavku na oprávnění vyloučit plavidla s výjezdy o délce do jednoho dne.

5.7 Další dodatečné kontrolní požadavky

5.7.1 Nové kontrolní normy jsou všeobecně platné pro všechna loviště a velká i malá plavidla. EHSV opakuje, že tato opatření jsou obzvláště nevhodná u malých plavidel, neboť znamenají obrovskou administrativní zátěž pro odvětví a správní orgány i praktické obtíže s prací na palubě.

5.7.2 Komise navrhuje oddělené ukládání úlovků malé velikosti a stanovuje, že „každá populace musí být odděleně umístěna v bednách, samostatných prostorách nebo kontejnerech“. Výbor se domnívá, že toto opatření bude zřejmě neproveditelné u malých plavidel a že částečná výjimka platná pro plavidla do 12 m se nejeví dostatečnou. Proto se EHSV domnívá, že by se z tohoto požadavku měla vyloučit přinejmenším všechna plavidla provádějící výjezdy o délce 1–2 dny bez ohledu na svou velikost.

5.8 Postihy a pozorovatelé

5.8.1 Navrhované znění čl. 90 odst.1 písm. c) nařízení (ES) č. 1224/2009 považuje za závažné porušení předpisů jakékoli nesplnění povinnosti vykládky. Tuto kvalifikaci považuje EHSV za přehnanou a nadbytečnou a měla by se podle něj z návrhu vyškrtnout.

5.8.2 Přestože tentýž článek stanovuje, že závažnost daného porušení předpisů určí příslušný orgán členského státu, Výbor se domnívá, že ve výsledku budou tyto předpisy tak složité a obtížně splnitelné, že nebude pro žádného velitele kteréhokoli loďstva snadné nedopustit se nedobrovolně drobných přestupků.

5.9 EHSV se domnívá, že stanovení vyšších měř odchyly u malých objemů úlovků je rozumné. Domnívá se však, že navrhované míry odchyly jsou nerealistické, zejména při odstranění limitu 50 kg v prohlášeních a požadavku na stanovení množství všech výmětů. Za sebe navrhuje, aby byly vyjednány nové míry odchyly s těmito požadavky na poskytnutí údajů a aby se projednaly individuálně v každé rybolovné oblasti.

5.10 Podle Komise odpovídá začlenění odstavce o dálkovém elektronickém sledování (CCTV), ač v současnosti není povinné, potřebě disponovat regulačním rámcem pro tento systém, který doplní ostatní systémy, jež jsou nyní v rámci regulace kontroly k dispozici. EHSV se domnívá, že by se mělo jasněji stanovit a řádně vymezit, za jakých podmínek by se tento systém mohl povinně vyžadovat.

V Bruselu dne 29. dubna 2014

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Henri MALOSSE

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o klonování zvířat z řad skotu, prasat, ovcí, koz a koňovitých chovaných a rozmnožovaných pro hospodářské účely

COM/2013/0892 final – 2013/0433 (COD)

návrhu směrnice Rady o uvádění potravin ze zvířecích klonů na trh

COM/2013/0893 final – 2013/0434 (APP)

návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o nových potravinách

COM/2013/0894 final – 2013/0435 (COD)

(2014/C 311/12)

Zpravodaj: **pan José María Espuny MOYANO**

Dne 16. ledna 2014 se Evropský parlament a ve dnech 15. a 17. ledna 2014 Rada, v souladu s články 43, 304 a 114 Smlouvy o fungování Evropské unie, rozhodly konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o klonování zvířat z řad skotu, prasat, ovcí, koz a koňovitých chovaných a rozmnožovaných pro hospodářské účely

COM(2013) 892 final – 2013/0433 (COD)

návrhu směrnice Rady o uvádění potravin ze zvířecích klonů na trh

COM(2013) 893 final – 2013/0434 (APP)

návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o nových potravinách

COM(2013) 894 final – 2013/0435 (COD).

Specializovaná sekce Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 1. dubna 2014.

Na 498. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 29. a 30. dubna 2014 (jednání dne 30. dubna), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 174 hlasy pro, 2 hlasy byly proti a 5 členů se zdrželo hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 Klonování

1.1.1 EHSV považuje za vhodné a nezbytné právně upravit otázku klonování zvířat v EU s cílem zajistit jednotné podmínky produkce pro chovatele hospodářských zvířat a zároveň ochránit zdraví a dobré životní podmínky zvířat a hájit očekávání spotřebitelů.

1.1.2 S ohledem na nesouhlas občanů a organizací spotřebitelů a na nedostatečné znalosti této techniky podporuje EHSV dočasné pozastavení klonování zvířat a dovozu zvířecích klonů pro hospodářské účely do EU.

1.1.3 EHSV konstatuje, že toto pozastavení se neopírá o znalost hrozeb z hlediska zdravotní bezpečnosti, nýbrž o etické otázky a otázku životních podmínek zvířat.

1.1.4 EHSV má za to, že zákaz nesmí být uplatňován na případy, jako je klonování za výzkumnými účely, pokud je použití této techniky odůvodněné.

1.1.5 EHSV se domnívá, že tento dočasný zákaz bude možné v budoucnosti podrobit přezkumu jen za předpokladu, že se přihlédně ke zkušenostem, které získají členské státy při provádění tohoto právního předpisu, k vědeckému a technickému pokroku, k mezinárodnímu vývoji a rovněž k názorům občanů a organizací spotřebitelů.

1.1.6 EHSV si klade otázku, zda skutečně existují vhodné metody rozlišování (zejména u dovozu) klonovaných zvířat od zvířat zrozených na základě technik, jež jsou v dnešní době v EU povoleny. V této souvislosti požaduje, aby byly na dovážené produkty uplatňovány požadavky plné sledovatelnosti, což je jediná relevantní záruka původu zvířete a nenahraditelný nástroj řízení zdravotních rizik.

1.1.7 EHSV opětovně naléhá na to, aby se právní předpisy použitelné v EU vztahovaly i na dovážená zvířata, aby naši chovatelé hospodářských zvířat nebyli znevýhodněni oproti chovatelům ze třetích zemí.

1.1.8 EHSV se domnívá, že klonování může představovat hrozbu pro kvalitní produkci a pro udržitelnost evropského hospodářství a zemědělsko-potravinového řetězce. Kromě toho by rozšíření klonování pro hospodářské účely mohlo způsobit přesun bohatství od těch, kdo pracují a produkují, do výzkumných středisek, které jsou držiteli patentů.

1.2 Uvádění na trh potravin ze zvířecích klonů

1.2.1 EHSV se domnívá, že je nezbytné a žádoucí, aby byla zavedena jednoznačná ustanovení o dočasném zákazu uvádění na trh potravin ze zvířecích klonů s cílem zohlednit různé způsoby vnímání občanů a organizací spotřebitelů.

1.2.2 EHSV podporuje dočasný zákaz uvádění potravin ze zvířecích klonů na trh EU, které je doplňujícím opatřením dočasného zákazu techniky klonování.

1.2.3 EHSV se domnívá, že tento zákaz bude možné v budoucnosti podrobit přezkumu s přihlédnutím ke zkušenostem, které získají členské státy při provádění tohoto právního předpisu, k vědeckému a technickému pokroku, k mezinárodnímu vývoji a rovněž k názorům občanů a organizací spotřebitelů.

1.2.4 EHSV konstatuje, že s ohledem na to, že klonování zvířat je v určitých zemích mimo EU povoleno, musí členské státy podniknout veškeré potřebné kroky s cílem zabránit tomu, aby byly do EU ze třetích zemí dováženy potraviny ze zvířecích klonů.

1.2.5 EHSV vyjadřuje obavu, že neexistují vhodné systémy detekce přítomnosti masa a mléka ze zvířecích klonů v potravinách dovážených ze třetích zemí. V této souvislosti požaduje, aby byly na dovážené produkty uplatňovány požadavky plné sledovatelnosti, což je jediná relevantní záruka jejich původu a nenahraditelný nástroj řízení zdravotních rizik.

1.2.6 EHSV uznává, že je nezbytné chránit důvěru spotřebitelů, a je si vědom nedostatku analytických nástrojů, jež by s dostatečnou jistotou rozlišily klony a jejich potomky od konvenční produkce, a jasných a spolehlivých systémů sledovatelnosti a označování, a proto upozorňuje na možné budoucí nepříznivé dopady na trh s produkty živočišného původu.

1.3 Nové potraviny

1.3.1 EHSV považuje za nutné a žádoucí aktualizovat právní předpisy o nových potravinách, což přinese nejen vyšší právní jistotu, ale rovněž vyšší bezpečnost potravin. Podporuje proto návrh Komise, ačkoliv vznáší několik podnětů, k nimž by se mělo přihlédnout.

1.3.2 EHSV má za to, že status nové potraviny postavený na tom, že se potravina „ve významné míře nepoužívala k lidské spotřebě v Unii“, bude nutné upřesnit, přičemž bude třeba stanovit za tímto účelem vhodná kritéria.

1.3.3 EHSV se domnívá, že by měly být důkladně prozkoumány důsledky modelu všeobecných povolení obsažený v návrhu, který za žádných okolností nesmí poškodit budoucí inovace.

1.3.4 EHSV je toho názoru, že povolovací řízení pro tradiční potraviny ze třetích zemí by mělo být jednodušší a mělo by vycházet z jasných kritérií, která by umožnila prokázat „historii jejího bezpečného používání jako potraviny ve třetí zemi“, o níž se hovoří v návrhu.

1.3.5 EHSV má za to, že unijní seznamy musí být jasné, aktualizované a snadno přístupné pro spotřebitele i pro provozovatele. Do těchto seznamů by měly být zahrnuty kromě nových potravin a povolených tradičních potravin ze třetích zemí také potraviny, jimž bylo povolení odepráno, s uvedením důvodů pro jeho odeprání. Tímto způsobem se podpoří také transparentnost a zajistí nezbytná právní jistota.

1.3.6 EHSV podotýká, že návrh neobsahuje žádný systém ani předpokládaný termín pro revizi seznamu, a proto navrhuje, aby byl v nařízení samém stanoven mechanismus pro její revizi, jakmile to bude třeba.

1.3.7 EHSV se domnívá, že úsilí podniků v oblasti výzkumu, vývoje a inovací musí úřady zabezpečit dostatečnou ochranou údajů. Proto navrhuje, aby se kritérium ospravedlňující tuto ochranu týkalo žadatele a nespočívalo v názoru Komise na žádost.

1.3.8 EHSV konstatuje, že přechodná ustanovení musí zahrnovat rovněž produkty, jež s datem vstupu nařízení v platnost nebudou splňovat požadavky v něm stanovené.

2. Shrnutí návrhů

2.1 Klonování

2.1.1 Návrh stanoví pravidla týkající se klonování zvířat pro hospodářské účely v EU a uvádění embryí klonů a zvířecích klonů na trh.

2.1.2 Pro tyto účely se použijí tyto definice:

- a) „zvířaty chovanými a rozmnožovanými pro hospodářské účely“ se rozumí zvířata chovaná a rozmnožovaná pro účely produkce potravin, vlny, kůže nebo kožešin nebo pro jiné hospodářské účely. Tato definice nezahrnuje zvířata chovaná a rozmnožovaná výlučně pro jiné účely, jako je výzkum, výroba léčivých přípravků a zdravotnických prostředků, zachování vzácných plemen nebo ohrožených druhů, sportovní a kulturní akce;
- b) „klonováním“ se rozumí nepohlavní reprodukce zvířat technikou, při níž je jádro buňky individuálního zvířete přeneseno do oocyty, z níž bylo jádro odstraněno, za účelem vytvoření geneticky totožných individuálních embryí (dále jen „embrya klonů“), jež mohou být následně implantována do náhradních matek za účelem produkce populací geneticky identických zvířat (dále jen „zvířecí klony“);
- c) „uváděním na trh“ se rozumí první dodání zvířete nebo produktu na vnitřní trh.

2.1.3 Členské státy vydají dočasný zákaz klonování zvířat a uvádění na trh zvířecích klonů a embryí klonů.

2.1.4 Z tohoto zákazu jsou výslovně vyňata zvířata chovaná a rozmnožovaná výlučně pro jiné účely, jako je výzkum, výroba léčivých přípravků a zdravotnických prostředků, zachování vzácných plemen nebo ohrožených druhů, sportovní a kulturní akce.

2.1.5 Členské státy stanoví režim sankcí za porušení vnitrostátních předpisů přijatých na základě ustanovení směrnice.

2.2 Uvádění na trh potravin ze zvířecích klonů

2.2.1 Návrh bere v úvahu to, jak spotřebitelé vnímají používání potravin ze zvířecích klonů.

2.2.2 Stanoví prozatímní zákaz v souvislosti s uváděním na trh potravin ze zvířecích klonů.

2.2.3 Definice:

a) „klonováním“ se rozumí nepohlavní reprodukce zvířat technikou, při níž je jádro buňky individuálního zvířete přeneseno do oocyту, z něž bylo jádro odstraněno, za účelem vytvoření geneticky totožných individuálních embryí (dále jen „embrya klonů“), jež mohou být následně implantována do náhradních matek za účelem produkce populací geneticky identických zvířat (dále jen „zvířecí klony“);

b) „potravinami“ se rozumí potraviny podle definice v článku 2 nařízení (ES) č. 178/2002.

2.2.4 Zakazuje se dovoz potravin živočišného původu ze třetích zemí, v nichž lze legálně uvádět na trh či vyvážet potraviny ze zvířecích klonů, ledaže by splňovaly všechny konkrétní podmínky pro dovoz.

2.2.5 Tímto návrhem se zaručí, že na trh EU nebudou uváděny potraviny (jako maso či mléko) ze zvířecích klonů.

2.2.6 Členské státy stanoví režim sankcí za porušení vnitrostátních předpisů přijatých na základě ustanovení směrnice.

2.3 Nové potraviny

2.3.1 Evropská právní úprava nových potravin pochází z roku 1997 a tímto návrhem nařízení se provádí její aktualizace.

2.3.2 Cílem tohoto návrhu je zajistit bezpečnost potravin, chránit veřejné zdraví a zaručit fungování vnitřního trhu a zároveň podpořit inovace v potravinářském odvětví.

2.3.3 Návrh usiluje o zefektivnění povolovacího řízení a zlepšení jeho účinnosti a transparentnosti. Dále upřesňuje definici nových potravin a zohledňuje nové technologie, které mají dopad na potraviny.

2.3.4 Zavádí rychlejší a přiměřenější posuzování bezpečnosti u tradičních potravin ze třetích zemí, které mají historii bezpečného používání jako potraviny.

2.3.5 Návrh zachovává obecná kritéria definice nových potravin:

a) veškeré potraviny, které se před 15. květnem 1997 v rámci Unie ve významné míře nepoužívaly k lidské spotřebě, a konkrétně:

i) potraviny, u nichž se používá nový výrobní postup, který se v Unii před 15. květnem 1997 k produkci potravin nepoužíval, pokud tento výrobní postup způsobuje významné změny složení nebo struktury potraviny, jež mají vliv na její výživovou hodnotu, metabolizaci nebo množství nežádoucích látek;

ii) potraviny, které obsahují „umělé nanomateriály“ podle definice v čl. 2 odst. 2 písm. t) nařízení (EU) č. 1169/2011, nebo z nich sestávají;

iii) vitaminy, minerální látky a jiné látky používané v souladu se směrnicí 2002/46/ES, nařízením (ES) č. 1925/2006 nebo nařízením (EU) č. 609/2013, pokud

u nich byl uplatněn nový výrobní postup uvedený v bodě i) tohoto odstavce nebo pokud obsahují materiály obsahující umělé nanomateriály, nebo z nich sestávají;

iv) potraviny používané výlučně jako doplňky stravy v Unii před 15. květnem 1997, pokud jsou určeny k použití v jiných potravinách, než jsou doplňky stravy podle definice v čl. 2 písm. a) směrnice 2002/46/ES.

2.3.6 Kromě toho zahrnuje další definice základních pojmů, jako např. „tradiční potraviny ze třetí země“ nebo „historie bezpečného používání potraviny“.

2.3.7 Nové potraviny podléhají hodnocení bezpečnosti a povolování harmonizovaným postupem.

2.3.8 Návrh stanovuje, že nové potraviny mohou být uvedeny na trh EU, pouze pokud jsou uvedeny na seznamu nových potravin Unie a pokud splňují tyto podmínky:

— nepředstavují na základě dostupných vědeckých důkazů žádné zdravotní riziko;

— neuvádí spotřebitele v omyl;

— nejsou z hlediska výživy pro spotřebitele nevhodné oproti tradiční potravine, mají-li nějakou nahradit.

2.3.9 Stávající systém jednotlivých povolení se nahrazuje systémem všeobecných povolení.

2.3.10 Všechna povolení pro nové potraviny budou předložena Komisi, která si vyžádá odborné stanovisko Evropského úřadu pro bezpečnost potravin (EFSA) týkající se posouzení rizik. Na základě tohoto stanoviska projedná Komise zahrnutí nové potraviny do unijního seznamu nových potravin, v čemž jí bude nápomocen Stálý výbor pro potravinový řetězec a zdraví zvířat.

2.3.11 Pro tradiční potraviny ze třetích zemí se zavádí hodnocení bezpečnosti a řízení rizik na základě historie jejich bezpečného používání jako potravin ve třetí zemi pod dobu alespoň 25 let.

2.3.12 V případě, že budou předloženy odůvodněné námitky týkající se bezpečnosti tradiční potraviny ze třetí země, bude vyžádán posudek EFSA a dále se bude postupovat podobným způsobem jako u všeobecného postupu, pouze se zkrácenými lhůtami. Komise může na základě stanoviska EFSA nařídít monitorování po uvedení na trh, pokud je to nezbytné z důvodů bezpečnosti potravin.

2.3.13 Návrh stanoví právo na ochranu údajů pro období v maximální délce pěti let a v řádně odůvodněných případech.

2.3.14 Členské státy stanoví režim sankcí za porušení vnitrostátních předpisů přijatých na základě ustanovení nařízení.

3. Obecné připomínky

3.1 Klonování

3.1.1 EHSV podporuje návrh směrnice při vědomí toho, že vědecko-technické poznatky, jež jsou k dispozici, nejsou dostatečné, že existují problémy v oblasti dobrých životních podmínek zvířat a že občané a spotřebitelé jsou proti, avšak domnívá se, že až přijde čas, bude nezbytné dočasný zákaz klonování zvířat přezkoumat s ohledem na zdokonalení techniky, vědecký pokrok, mezinárodní prostředí a potřebnou konkurenceschopnost dotčených odvětví.

3.1.2 EHSV připomíná, že členské státy se zavázaly, že „prijmou opatření k tomu, aby vlastníci nebo držitelé přijali všechna vhodná opatření s cílem zajistit dobré životní podmínky zvířatům, která jsou v jejich péči, a aby tato zvířata nebyla vystavena žádné zbytečné bolesti, utrpení nebo poškození.“⁽¹⁾

3.1.3 EHSV považuje za velmi důležité zdůraznit rozhodující úlohu EFSA při posuzování možných rizik souvisejících s používáním techniky klonování zvířat a jeho podíl na rozhodování ohledně používání této techniky.

3.1.4 EFSA zjistil problémy v oblasti dobrých životních podmínek zvířat týkající se zdraví náhradních matek i samotných klonů (vysoká míra potratovosti, dysfunkce placenty, implantace do více náhradních matek za účelem získání jednoho klonu, nezvykle objemné plody, úmrtí novorozenečných zvířat), jež z klonování činí techniku s vysokou mírou úmrtnosti.

3.1.5 Klonování představuje problémy v oblasti biologické rozmanitosti a rizika pro genetické dědictví, neboť přináší problémy týkající se rezistence vůči novým nebezpečím a novým původcům zoonóz, jež se dostávají do Evropy (např. virus Schmallenberg).

3.1.6 EHSV se domnívá, že klonování může představovat hrozbu pro kvalitní produkci a pro udržitelnost evropského hospodářství a zemědělsko-potravinového řetězce. Kromě toho by rozšíření klonování pro hospodářské účely mohlo způsobit přesun bohatství od těch, kdo pracují a produkují, do výzkumných středisek, které jsou držiteli patentů.

3.2 Uvádění na trh potravin ze zvířecích klonů

3.2.1 EHSV vítá návrh směrnice při vědomí toho, že vědecko-technické poznatky, jež jsou k dispozici, nejsou dostatečné, že existují problémy v oblasti dobrých životních podmínek zvířat a že občané a organizace spotřebitelů jsou proti, avšak domnívá se, že bude nezbytné přezkoumat dočasný zákaz uvádění na trh potravin ze zvířecích klonů s ohledem na zdokonalení techniky, vědecký pokrok, mezinárodní prostředí a konkurenceschopnost dotčených odvětví.

3.2.2 EHSV uznává, že je nezbytné chránit důvěru spotřebitelů, a je si vědom nedostatku analytických nástrojů, jež by s dostatečnou jistotou rozlišily klony a jejich potomky od konvenční produkce, a jasných a spolehlivých systémů sledovatelnosti a označování, a proto upozorňuje na možné budoucí nepříznivé dopady na trh s produkty živočišného původu.

3.2.3 EHSV upozorňuje, že dosud nebyla ještě nikdy předložena žádost o povolení k uvádění potravin vyrobených prostřednictvím techniky klonování na trh.

⁽¹⁾ Směrnice Rady 98/58/ES (článek 3).

3.2.4 EHSV vyzdvihuje úlohu EFSA při posuzování možných rizik souvisejících s používáním techniky klonování.

3.2.5 EHSV zdůrazňuje, že v posudcích provedených EFSA neexistují žádné náznaky rozdílu v oblasti zdravotní bezpečnosti v případě masa a mléka z klonů a jejich potomků ve srovnání se zvířaty zplozenými běžným způsobem.

3.2.6 Zákaz uvádění potravin ze zvířecích klonů na trh se neopírá o znalost hrozeb z hlediska zdravotní bezpečnosti, nýbrž o etické otázky a otázku životních podmínek zvířat.

3.3 *Nové potraviny*

3.3.1 EHSV vítá návrh přezkumu platného předpisu o nových potravinách, neboť tento pochází z roku 1997 a v posledních 17 letech došlo k podstatným inovacím.

3.3.2 EHSV má za to, že návrh musí být dostatečně jasný a kompletní, aby jej provozovatelé mohli používat.

3.3.3 EHSV je toho názoru, že pro dosažení pokroku v oblasti jednotného trhu je nezbytné a žádoucí, aby bylo zavedeno centralizované povolovací řízení a harmonizovaný systém postihů.

3.3.4 EHSV vítá významnou úlohu, již Komise svěčuje EFSA při posuzování rizik nových potravin, což povede k bezpečnosti a ochraně spotřebitelů i samotného odvětví.

3.3.5 EHSV se domnívá, že pojem „potravina určená ve významné míře k lidské spotřebě“ není dostatečně jasný.

3.3.6 EHSV vnímá jako nezbytné stanovení jasných kritérií umožňujících prokázání „historie bezpečného používání jako potraviny ve třetí zemi“, což je nezbytný předpoklad povolení tradiční potraviny ze třetí země.

3.3.7 EHSV vyjadřuje znepokojení v souvislosti s důvěrností údajů předkládaných žadateli za účelem povolení nové potraviny.

3.3.8 EHSV považuje za nutné podrobněji rozpracovat a upřesnit přechodná opatření stanovená v návrhu.

3.3.9 EHSV se jeví jako důležité, aby byl Komisi nápomocen Stálý výbor pro potravinový řetězec a zdraví zvířat.

4. **Konkrétní připomínky**

4.1 *Klonování*

4.1.1 Klonování jako technika není v současnosti v EU využíváno pro hospodářské účely.

4.1.2 Nicméně v zemích, jako je Argentina, Brazílie, Kanada nebo USA, se klonování provádí, ačkoliv tyto země nebyly schopny upřesnit, do jaké míry jsou klonovaná zvířata produkována.

4.1.3 Občané Unie se k používání techniky klonování pro účely reprodukce k hospodářským účelům postavili do značné míry negativně.

4.1.4 Jelikož návrh směrnice stanoví dočasný zákaz klonování zvířat a uvádění na trh v EU zvířecích klonů a embryí klonů, členské státy musí zavést nezbytná opatření spočívající v odběru vzorků a kontrolní opatření, aby tak bylo zajištěno naplňování stanovených kroků.

4.1.5 V této oblasti zatím neexistuje validovaná, akreditovaná a harmonizovaná metodika. Proto vnímáme jako nezbytné, aby Komise a členské státy zahájily potřebné kroky.

4.1.6 EHSV také vyzývá členské státy, aby harmonizovaly režimy sankcí použitelných v případě porušení předpisů, s cílem předejít tomu, že některá území budou tolerantnější či laxnější, což by mohlo vést k tomu, že si tato území budou konkurovat ve snižování standardů.

4.2 Uvádění na trh potravin ze zvířecích klonů

4.2.1 Jelikož návrh směrnice stanoví dočasný zákaz klonování zvířat a uvádění na trh v EU zvířecích klonů a embryí klonů, členské státy musí zavést nezbytná opatření spočívající v odběru vzorků a kontrolní opatření, aby tak bylo zajištěno naplňování stanovených kroků.

4.2.2 V této oblasti zatím neexistuje validovaná, akreditovaná a harmonizovaná metodika. Proto vnímáme jako nezbytné, aby Komise a členské státy zahájily potřebné kroky.

4.3 Nové potraviny

4.3.1 Definice „nových potravin“

EHSV má za to, že definice nových potravin obsažená v návrhu vychází ze spotřeby a že by měla být ještě upřesněna, aby se předešlo tomu, že bude pokrývat i potravinové výrobky, které nepředstavují nové potraviny (například pizzu s novým složením).

4.3.2 Pojem „významná změna“

EHSV konstatuje, že by se měla podrobně stanovit kritéria, na jejichž základě by bylo možné určit, co je významná změna, a potažmo rozhodnout, zda se návrh na danou novou potravinu vztahuje.

4.3.3 Pojem „používání k lidské spotřebě ve významné míře“

EHSV konstatuje rozpaky nad pojmem „používání k lidské spotřebě ve významné míře“, a to s ohledem na jeho nejednoznačnost (V nějakém regionu? V nějaké zemi? V nějaké zeměpisné oblasti? Jde o specifickou populaci?)

4.3.4 Centralizované povolovací řízení

V jednom z předchozích stanovisek ⁽²⁾, které je v zásadě i nadále platné, se EHSV v tomto smyslu vyjádřil takto: „*Centralizace posuzování a povolování (EFSA a Evropská komise) nových potravin je naprostou nutností, ale bylo by také třeba zavést jednoduchý, jasný, účinný a podrobný postup se stanovenými lhůtami...*“

Ačkoliv návrh obsahuje určité lhůty (například devět měsíců na to, aby EFSA vydal své stanovisko, dalších devět měsíců na to, aby Komise předložila příslušný prováděcí akt za účelem povolení nové potraviny), je zapotřebí věc ujasnit a upřesnit, aby provozovatelé byli obeznámeni s podrobnostmi o stavu předložené žádosti.

4.3.5 Seznamy

V uvedeném stanovisku uvedl EHSV v této souvislosti: „*Iničiativa spočívající ve vypracování seznamů (...) nových potravin přispěje k lepší informovanosti spotřebitelů a vyšší právní jistotě provozovatelů. Model s takovýmito seznamy není ničím novým, neboť se jich využívá stále častěji (stačí se podívat mimo jiné na nařízení o nutričních a zdravotních údajích a nařízení o přidávání vitamínů a minerálních látek do potravin).*“

⁽²⁾ Úř. věst. C 224, 30.8.2008, s. 81.

Tato připomínka je stále platná s výjimkou toho, že seznam, který nyní navrhuje Komise, bude jenom jeden, nebudou tedy dva oddělené seznamy.

4.3.6 Ochrana duševního vlastnictví

V uvedeném stanovisku EHSV konstatuje: „Vývoj nových potravin vyžaduje pevné odhodlání a investice podniků do oblasti výzkumu a vývoje, a proto je nutné nejen poskytnout jim jednoduché, rychlé a ekonomicky proveditelné postupy, ale také je třeba získané poznatky a výtěžky chránit, aniž by to narušovalo konkurenceschopnost. Rozsah ochrany údajů, na niž budou mít podle tohoto návrhu podniky právo, není jasně definován (Hovoří se výlučně o povolení, co se stane s žádostmi, které jsou ve finále zamítnuty? atd.).“

Dále se v něm uvádí: „Tím, že se budoucí nařízení vybaví nástrojem, jako je ochrana údajů, se podnikům umožní, aby měly pocit jistoty při přidělování finančních a lidských zdrojů do nových oblastí. V ochraně údajů budou také spatřovat nástroj, který jim přináší potřebnou ochranu pro pokračování v inovacích a neustálé zvyšování své konkurenceschopnosti na trhu a před spotřebiteli, jejichž nároky jsou den ode dne vyšší.“

Tyto připomínky zůstávají i nadále v plné platnosti.

V Bruselu dne 30. dubna 2014

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Henri MALOSSE

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Budování hlavní dopravní sítě: Koridory hlavní sítě a Nástroj pro propojení Evropy

COM(2013) 940 final

(2014/C 311/13)

Zpravodaj: **pan COULON**

Spoluzpravodaj: **pan BACK**

Dne 13. února 2014 se Evropská komise, v souladu s článkem 304 Smlouvy o fungování Evropské unie, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

sdělení Komise Budování hlavní dopravní sítě: Koridory hlavní sítě a Nástroj pro propojení Evropy

COM(2013) 940 final.

Specializovaná sekce Doprava, energetika, infrastruktura a informační společnost, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 11. dubna 2014.

Na 498. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 29. a 30. dubna 2014 (jednání dne 29. dubna), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 209 hlasy pro, 4 hlasy byly proti a 4 členové se zdrželi hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV vítá sdělení coby významný a užitečný podpůrný prostředek realizace koridorů hlavní sítě a příslušných předem vymezených projektů, stanovených v části I přílohy I nařízení, kterým se vytváří Nástroj pro propojení Evropy (nařízení (EU) č. 1316/2013 o Nástroji pro propojení Evropy), na základě kritérií definovaných v nařízení o hlavních směrech Unie pro rozvoj transevropské dopravní sítě a o zrušení rozhodnutí č. 661/2010/EU (hlavní směry – nařízení (EU) č. 1315/2013).

1.2 EHSV oceňuje zaměření sdělení na systém řízení, který je hlavním hnacím mechanismem účinné realizace, a podporu, kterou sdělení poskytuje rozvoji pracovních plánů pro koridory hlavní sítě; jde o krok směrem ke koordinovanému přeshraničnímu plánování v rámci koridorů, jehož cílem je dosáhnout přiměřené kapacity a předcházet úzkým místům.

1.3 EHSV podtrhuje význam harmonické a účinné interakce mezi koordinátory – jejichž činnost bude pro účinnou realizaci klíčová –, fóry koridorů a jejich pracovními skupinami a zejména zúčastněnými stranami z veřejného i soukromého sektoru a různých úrovní, včetně občanské společnosti.

1.4 EHSV si uvědomuje, že zajistit jasnou a koherentní koordinaci bude velmi náročný úkol, vzhledem ke geografickému rozsahu koridorů hlavní sítě a potřebě jejich koordinace s dalšími iniciativami, například s koridory pro železniční nákladní dopravu zřízenými podle nařízení (ES) č. 913/2010, iniciativou pro rozvoj vnitrozemských vodních cest NAIADES II, mořskými dálnicemi a evropským systémem řízení železničního provozu ERTMS, a vzhledem k potřebě zapojit zúčastněné strany ze soukromého a veřejného sektoru. Nicméně zdá se, že k řešení tohoto problému jsou k dispozici určité nástroje, například pracovní skupiny.

1.5 S ohledem na úlohu EHSV coby spojovacího článku mezi institucemi EU a občanskou společností a se zřetelem na iniciativu, jejímž cílem je zahájit participativní dialog s občanskou společností o provádění bílé knihy o dopravní politice z roku 2011 ⁽¹⁾, se domníváme, že zapojení zástupce EHSV do činnosti fór koridorů by přineslo přidanou hodnotu.

⁽¹⁾ Úř. věst. C 299, 4.10.2012, s. 170.

1.6 V této souvislosti EHSV zdůrazňuje, že je důležité, aby byl systém řízení považován za srozumitelný a transparentní. EHSV věří, že bude vyvinuto přiměřené úsilí pro dosažení tohoto důležitého cíle, a to s cílem posílit zájem a podporu veřejnosti v souvislosti s realizací sítí TEN-T.

1.7 EHSV upozorňuje na možnou úlohu důkladně provedených a nepředpojatých předběžných studií k projektům jako potenciální významný faktor rámce pro transparentní dialog. Zvážit by se mohla také potřeba mechanismu řešení konfliktů.

1.8 EHSV však nachází zásadní slabiny v efektivitě systému řízení, jenž je při každém rozhodování naprosto závislý na souhlasu členských států a který není podložen pevným systémem prosazování práva pro případy, kdy by cíle stanovené v hlavních směrech nebo v nařízení o Nástroji pro propojení Evropy nebyly prováděny odpovídajícím způsobem.

1.9 S ohledem na to, že systém řízení má – na základě konsenzu mezi členskými státy a vlastníky infrastruktury, jenž je nezbytným předpokladem pro základní rozhodnutí týkající se rozvoje infrastruktury i výstavby nové infrastruktury – charakter „měkkého“ práva, spolufinancování ze strany EU nabývá zvláštního významu. Dle názoru EHSV musí být spolufinancování ze strany EU důsledně využíváno jako prostředek k dosažení sjednaných dohod o výstavbě a jejich včasné realizace. Odkazujeme zde na odstavce 4.7 níže v textu.

1.10 EHSV je rovněž znepokojen nepatrností rozpočtových zdrojů, jež jsou k dispozici na úrovni EU, a pomalým tempem rozvoje a nejasnými vyhlídkami alternativních mechanismů financování, jako jsou projektové dluhopisy a partnerství veřejného a soukromého sektoru.

2. Úvod

2.1 V prosinci 2013 přijaly Evropský parlament a Rada hlavní směry pro nařízení o Nástroji pro propojení Evropy.

2.2 Ty poskytují nový rámec pro budování multimodální přeshraniční infrastrukturní sítě s cílem usnadnit v rámci EU udržitelnou mobilitu osob a zboží za účinného využívání zdrojů a potažmo zlepšit přístupnost a konkurenceschopnost v Evropské unii v horizontu let 2030–2050.

2.3 V nařízení o Nástroji pro propojení Evropy je stanoveno spolufinancování projektů v oblasti dopravní infrastruktury ze strany EU a související priority pro období platnosti víceletého finančního rámce na období 2014–2020.

2.4 Hlavní směry v kombinaci s nařízením o Nástroji pro propojení Evropy jsou důležitým prvkem realizace cílů bílé knihy o dopravní politice z roku 2011.

2.5 Hlavní cíle sdělení Budování hlavní dopravní sítě: Koridory hlavní sítě a Nástroj pro propojení Evropy (COM(2013) 940) (dále jen „sdělení“) jsou následující:

- vysvětlit, jak Komise hodlá podpořit realizaci koridorů hlavní sítě a jejich řídicí strukturu;
- poskytnout informace o disponibilním rozpočtu, přípravě nástrojů financování a priorit v oblasti financování;
- poskytnout vodítko pro žadatele/příjemce ohledně řízení projektů a očekávání Komise.

2.6 Jako doplněk ke sdělení zveřejnila Komise pracovní dokument útvarů Komise, který stanoví metody plánování použitelné pro definování globálních a hlavních sítí vytyčených v hlavních směrech (SWD(2013) 542).

3. Hlavní body sdělení

3.1 Sdělení objasňuje úlohu a fungování koridorů hlavní sítě. Podtrhuje úlohu evropských koordinátorů a fór koridorů – s možným doplněním o pracovní skupiny – coby poradního orgánu a spojovacího článku mezi koordinátorem a členskými státy EU, správními orgány všech úrovní a dalšími zúčastněnými stranami.

3.2 Sdělení popisuje roli koordinátora a fóra v přípravě pracovního plánu pro každý koridor do prosince 2014 a rovněž rozhodující úlohu dotčených členských států v procesu realizace včetně složení fóra a schvalování pracovního plánu. Pracovní plán by měl být přezkoumán v roce 2017, kdy má také Komise stanovit pracovní plán provádění nařízení o Nástroji pro propojení Evropy, a poté v roce 2023. Pracovní plán provede analýzu současného stavu koridoru a stanoví oblasti, kterými je nutné se zabývat, jako jsou úzká místa, problémy s interoperabilitou, administrativní a obdobné překážky pro optimální a udržitelné multimodální dopravní služby nevyjímaje, a navrhne řešení, včetně oblasti financování.

3.3 Sdělení se rovněž krátce zmiňuje o dvou horizontálních koordinátorech, a to pro námořní dálnice a pro evropský systém řízení železničního provozu (ERTMS).

3.4 Vyzdvihuje se v něm také význam spolupráce mezi koridory hlavní sítě a devíti koridory pro nákladní železniční dopravu vytvořenými v souladu s nařízením (ES) č. 913/2010, jež by měly být zastoupeny ve fóru koridorů hlavní sítě. Zmíněny jsou i další projekty a sdělení vyjadřuje naději, že zúčastněné strany zapojené do těchto projektů budou mít zájem o fóra koridorů a budou se podílet na pracovních plánech koridorů.

3.5 Iniciativa Marco Polo bude pokračovat i nadále, ale bude financována jako inovativní udržitelná služba nákladní dopravy ve spojitosti s hlavními směry a její financování bude vycházet z nařízení o Nástroji pro propojení Evropy.

3.6 Zbýlá část sdělení se zabývá prioritami v oblasti financování podle nařízení o Nástroji pro propojení Evropy, přičemž prioritu mají projekty týkající se koridorů (přeshraniční projekty, projekty v oblasti úzkých míst a v multimodální oblasti). Sdělení obsahuje rovněž rozpis priorit v oblasti financování projektů netýkajících se koridorů, včetně malé částky na projekty týkající se globální sítě.

3.7 Sdělení obsahuje zásady řízení grantů a očekávání od projektů. Uvádí, že Komise si vyhrazuje právo financovat projekty pouze dílčím způsobem, pokud určité části těchto projektů neodpovídají stanoveným prioritám. Prodlěvy či špatné řízení projektů mohou vést ke snížení vyhrazených prostředků nebo jejich odejmutí a přerozdělení. Intenzita financování prací v rámci stropů stanovených v nařízení o Nástroji pro propojení Evropy bude vycházet převážně z analýz nákladů a přínosů a jejich relevance z hlediska pracovního plánu koridoru.

3.8 Z celkových 26,3 miliard eur, jež jsou k dispozici pro síť TEN-T na období 2014–2020, je 11,3 miliard eur vyhrazeno pro země podporované v rámci politiky soudržnosti. Tato vyhrazená částka je určena v celé své výši na předem vymezené projekty týkající se hlavní sítě v těchto zemích, které jsou stanoveny v příloze I k nařízení o Nástroji pro propojení Evropy. Přidělování bude v souladu se zásadami Fondu soudržnosti týkajícími se rozdělování prostředků podle jednotlivých zemí pro roky 2014–2016. Intenzita financování bude vyšší než běžné stropy pro síť TEN-T, neboť budou uplatňovány zásady Fondu soudržnosti. Jinak budou zásady řízení a správy stejné. V zemích podporovaných v rámci politiky soudržnosti bude vyvinuto zvláštní úsilí za účelem podpory činností programu.

3.9 V závěrečné části sdělení nabízí stručný popis plánů rozvoje a zdrojů vyhrazených pro rozvoj finančních nástrojů. Závěr je takový, že částka vyhrazená pro tento projekt bude z velké míry záviset na tom, jak se tyto nástroje uplatní na trhu.

4. Všeobecné připomínky

4.1 EHSV vítá sdělení, jež je cennou pomocí pro zúčastněné strany se zájmem o vývoj sítě TEN-T. I přesto, že asi nejvyšší přidanou hodnotu má pro zúčastněné strany se zájmem o předem vymezené projekty z přílohy I nařízení o Nástroji pro propojení Evropy, jež jsou součástí koridoru hlavní sítě nebo jsou do ní zapojeny, má význam i pro další subjekty.

4.2 Sdělení v řadě bodů přesahuje rámec znění hlavních směrů a nařízení o Nástroji pro propojení Evropy a zlepšuje možnosti zúčastněných stran být proaktivní a možnosti optimalizace jejich plánování. EHSV konstatuje, že na řadu otázek, jimiž se sdělení zabývá, upozornil EHSV ve svých stanoviscích k návrhu nařízení o hlavních směrech⁽²⁾ a návrhu nařízení o Nástroji pro propojení Evropy⁽³⁾.

4.3 EHSV se domnívá, že sdělení má potřebné vlastnosti, aby mohlo být užitečným nástrojem podpory provádění hlavních směrů TEN-T a inspirovalo ke vzorcům chování, které zlepší přeshraniční spolupráci mezi zúčastněnými stranami a posílí synergický efekt mezi různými programy uvedenými ve sdělení.

4.4 EHSV by však chtěl předložit několik připomínek s cílem upřesnit některé body, aby tak sdělení sloužilo svému účelu ještě efektivněji.

4.5 Řídící struktura sestávající z koordinátora, fóra koridoru a pracovního plánu pro každý koridor hlavní sítě má schopnost zrychlit realizaci koridorů hlavní sítě a předem vymezených projektů prováděných v jejich rámci podle plánu. Proto je důležité, aby byla řídicí struktura stanovena a začala pracovat co nejdříve. EHSV proto vítá úsilí sdělení, co se týče plánování zahájení systému řízení a vypracování pracovního plánu.

4.6 EHSV by však chtěl využít této příležitosti k tomu, aby vyjádřil politování nad tím, že systém řízení, jenž byl původně navržen pro koridory hlavní sítě, byl ve srovnání s návrhem hlavních směrů předloženým Komisí (COM(2011) 650 final/2 – 2011/0294 (COD)) poněkud oslaben. EHSV je toho názoru, že kontrola řádného provádění má zásadní význam.

4.7 S ohledem na tyto okolnosti EHSV podtrhuje zvláštní význam pevně daného plánu výstavby koordinovaného a sjednaného Evropskou komisí, členskými státy a vlastníky infrastruktury. Bude to rozhodujícím faktorem úspěšnosti zlepšování TEN-T. Podle EHSV by jedním z hlavních úkolů koordinátorů měla být podpora těchto koordinačních postupů a jejich dovedení do závazných dohod; současně by koordinátoři měli vyvíjet úsilí za účelem naplnění těchto dohod. Plateb ze strany EU by mohlo být využíváno k zajištění jak dohod, tak jejich provádění.

4.8 Na druhou stranu EHSV vítá ustanovení článku 50 týkající se zapojení veřejných a soukromých zúčastněných stran, jež mají být základem kultury dialogu, která se promítla i do sdělení⁽⁴⁾. EHSV konstatuje, že je důležité, aby byl dialog (i se širokou veřejností) zahájen co nejdříve s cílem zajistit transparentnost a vybudování důvěry.

4.9 S ohledem na činnost koordinátora zdůrazňuje EHSV význam jeho povinností a možností, jež mu skýtá jeho pozice, pokud jde o řešení problémů a podílení se na vývoji stavu příslušného koridoru. Koordinátoři mají rovněž důležitý úkol zaručit, aby se rozvoj koridorů jako celku stal harmonickým způsobem součástí rozvoje jednotného, technicky interoperabilního, udržitelného a produktivního evropského dopravního prostoru. Jedním z důležitých předpokladů realizace toho úkolu je přiměřený sekretariát.

⁽²⁾ Úř. věst. C 143, 22.5.2012, s. 130.

⁽³⁾ Úř. věst. C 143, 22.5.2012, s. 134.

⁽⁴⁾ Úř. věst. C 299, 4.10.2012, s. 170.

4.10 EHSV zdůrazňuje, že fórum koridoru musí být složeno ze zástupců všech skupin zúčastněných stran, včetně celostátních, regionálních a místních správních orgánů, tržních subjektů, zaměstnanců z příslušných odvětví, sociálních partnerů a uživatelů, a to jednak pro získání důvěryhodnosti, a jednak za účelem zajištění maximálního vstupu užitečných informací.

4.11 EHSV podtrhuje význam souladu mezi plánováním v rámci pracovních plánů koridoru a plánováním víceletého pracovního plánu, o kterém podle nařízení o Nástroji pro propojení Evropy rozhoduje Komise. EHSV však předpokládá, že to nebude zdrojem problémů, vzhledem ke společným prioritám stanoveným ve sdělení a seznamu předem vymezených projektů z přílohy I k tomuto nařízení. Neboť se zdá, že příslušné plány budou vypracovávány současně, EHSV klade důraz na důležitost pokynů stanovených v této souvislosti ve sdělení na základě ustanovení hlavních směrů nařízení o Nástroji pro propojení Evropy.

4.12 EHSV vítá význam, který sdělení správně přikládá koordinaci činností koridoru s činnostmi koridorů pro nákladní železniční dopravu (nařízení (EU) č. 913/2010), programem NAIADES II pro rozvoj vnitrozemských vodních cest (COM(2013) 623 final), iniciativou zaměřenou na zvýšení efektivity přístavů (COM(2013) 295 final) a projekty rozvoje udržitelnosti, a to s cílem předejít duplikaci práce a vytvářet synergie. EHSV také lituje toho, že tato koordinace nemá systém a není podložena právním ustanovením, s výjimkou povinnosti stanovené v hlavních směrech pro spolupráci mezi koridorem hlavní sítě a koridory pro železniční nákladní dopravu, u níž existuje rovněž ustanovení, podle něhož by relevantní železniční koridory měly být zastoupeny ve fóru koridorů. EHSV si klade otázku, zda by nebylo užitečné přinejmenším zajistit, aby byly ve fóru koridorů zastoupeny další projekty či programy obsahující projekty relevantní pro každý koridor. Jedním z takových projektů je projekt s názvem „Swiftly Green“, což je přeshraniční projekt typu zelený koridor se zeměpisným uspořádáním, jež jej činí relevantním z hlediska Skandinávsko-středomořského koridoru hlavní sítě. Vzhledem k důležitosti, jež sdělení přikládá mořským dálnicím, by totéž mohlo platit i pro probíhající projekty týkající se mořských dálnic v konkrétním koridoru. EHSV se každopádně domnívá, že probíhající práce musí být zohledněny a existující infrastruktura využita v co nejvyšší míře.

4.13 Podobné problémy jako v případě různých typů koridorů nebo projektů se mohou objevit tam, kde se kříží či překrývají koridory hlavní sítě. EHSV zdůrazňuje, že je důležité najít transparentní způsob řešení takových situací, jenž bude rovněž efektivní z hlediska využívání zdrojů.

4.14 EHSV poukazuje na vnitřní dualismus mezi řídicí strukturou koridoru a finančními rozhodnutími, které přijímá Komise podle zvláštních kritérií a nezávisle na řídicí struktuře koridoru. V této souvislosti EHSV vítá, že sdělení výslovně uznává důležitost pracovních plánů koridorů pro finanční rozhodnutí.

4.15 EHSV vnímá praktický i formální význam koridorů hlavní sítě a jejich řídicí struktury a zaměření na koridory a strukturu jak z hlediska administrativních zdrojů, tak z hlediska financování, současně by však chtěl zopakovat dotaz, který již vznesl ve svém stanovisku k návrhu nařízení o hlavních směrech, a sice zda koridory hlavní sítě nejsou ve skutečnosti třetí, nejvyšší kategorií v rámci sítě TEN-T⁽⁵⁾.

4.16 EHSV souhlasí s prioritami vyjádřenými ve sdělení a bere na vědomí vysokou prioritu přikládanou železnici a spojením zajišťovaným prostřednictvím mořským dálnic, zejména mezi ostrovy nebo poloostrovy a pevninou, a rovněž opatřením zaměřeným na snížení dopadu dopavy z hlediska emisí skleníkových plynů. V tomto kontextu EHSV poukazuje na námořní propojení napříč Baltským mořem, v Severním moři a Biskajském zálivu a mezi řadou středomořských přístavů, která vynikají tím, že zkracují vzdálenosti pozemní dopavy a/nebo rozvíjejí kombinovanou dopravu.

4.17 EHSV je znepokojen nepřiměřeností dostupných rozpočtových zdrojů EU a otazníky visícími nad možnostmi rozvoje alternativních finančních mechanismů, včetně projektových dluhopisů a partnerství veřejného a soukromého sektoru.

⁽⁵⁾ Úř. věst. C 143, 22.5.2012, s. 130.

5. Konkrétní připomínky

5.1 EHSV konstatuje, že celkový součet částek navržených pro spolufinancování priorit stanovených ve sdělení ze strany EU podle všeho převyšuje částku, jež je pro financování k dispozici. Nic nenaznačuje tomu, že byly vzaty v úvahu možnosti využití finančních nástrojů, nebo není jasné, do jaké míry.

5.2 Sdělení přikládá značný význam analýzám nákladů a přínosů coby nástroji pro posuzování projektů. Co se týče projektů v zemích podporovaných v rámci politiky soudržnosti, sdělení hovoří o zvláštní metodě výpočtu přínosů a nákladů v případě čerpání z Fondu soudržnosti. Na tuto metodu se neodkazuje v případě zemí, které z Fondu soudržnosti podporované nejsou; zde se naopak hovoří o uznávané metodě. EHSV se táže, zda by nebylo možné doporučit jednu nebo více metod, například pro případ výběrových řízení. Mohlo by to zvýšit transparentnost a vytvořit rovné podmínky pro všechny. Znamenalo by to udělat o krok více než v případě zveřejnění základních zásad pro posuzování nákladů a přínosů a evropské přidané hodnoty v článku 51 hlavních směrů.

5.3 EHSV v tomto kontextu připomíná, že při posuzování projektů je nutné zohlednit sociální, environmentální a ekonomické aspekty, v souladu se strategií Evropa 2020. To znamená, že je také nutno zaručit, že plánovaná infrastruktura odpovídá skutečným potřebám a bude adekvátním způsobem využívána.

5.4 Možností zintenzivnit využívání inovativních finančních nástrojů pro financování TEN-T, navrženou v nařízení o Nástroji pro propojení Evropy, se sdělení zabývá jen velmi stručně. Diskutuje se hlavně otázka potenciálního přijetí na trhu, na kterou dosud, zdá se, není odpověď. EHSV toto bere na vědomí a odkazuje na své připomínky obsažené ve výše uvedených stanoviscích k návrhu nařízení o hlavních směrech a k návrhu nařízení o Nástroji pro propojení Evropy a ve stanovisku k iniciativě projektových dluhopisů⁽⁶⁾. EHSV v této souvislosti upozorňuje rovněž na příznivé přijetí trhem, jehož se dostalo projektům zahájeným během testovací fáze projektových dluhopisů, a na blížící se fázi hodnocení testovací fáze projektových dluhopisů.

V Bruselu dne 29. dubna 2014

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Henri MALOSSE

⁽⁶⁾ Úř. věst. C 143, 22.5.2012, s. 134.

ISSN 1977-0863 (elektronické vydání)
ISSN 1725-5163 (papírové vydání)

Úřad pro publikace Evropské unie
2985 Lucemburk
LUXEMBURSKO

CS